

Kimmo Tammivaara

**Kriittinen kommentaari
Leevi Madetojan koottujen
yksinlaulujen ja duettojen osaan 2**

*Kriittinen kommentaari on tekijänoikeuden alaista materiaalia,
eikä sitä ole lupa lainata tai referoida sen tekijää tai lähdettä mainitsematta.*

KRIITTINEN KOMMENTAARI

Kriittisten huomautusten päätehtävänä on kertoa, miten käytetyt lähteet eroavat toisistaan ja kriittisestä editiosta.

Käytetyt lyhenteet

Canto	Lauluääni.
cb	Kontrabasso.
cl	Klarinetti.
cor	Käyrätorvi.
F	Musiikki-Fazerin käsikirjoituskokoelma HYK:ssa. Signum: <i>MS. MUS. 166</i> .
fg	Fagotti.
fl	Huilu.
HYK	Helsingin yliopiston kirjasto.
k.kop	Kaivertajan kopio. Käsikirjoitus, johon tietty editio pohjautuu. Kaivertajan kopion tunnistaa siihen jälkikäteen painossa tehdyistä, painatustyöhön liittyvistä merkinnöistä. Esim. k.kop/ B tarkoittaa kriittisessä kommentaarissa lähteeksi B nimetyn painetun laitoksen painotyön pohjana ollutta käsikirjoitusta.
kn	Kustannusnumero.
kr.ed	Madetojan yksinlaulujen ja duettojen kriittinen editio.
L/S	Seija Lappalainen & Erkki Salmenhaara: Leevi Madetojan teokset. Helsinki 1987, Suomen Säveltäjät ry. Painopaikka: Jyväskylän yliopiston monistuskeskus.
MIC	Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus.
MT	Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen käsikirjoituskokoelma HYK:ssa. Signum: <i>MS. MUS. MT</i> .
ob	Oboe.
OK	Oikea käsi.
OYK/MOK	Oulun yliopiston kirjasto/Madetoja-Onerva -kokoelma.
Pfte	Piano.
r.k.sid	”Ruskeisiin kansiin sidottu”. OYK/MOK:ssa säilytetään Madetojan omistuksessa ollutta, ruskeilla kansilla varustettua nidettä, johon on sidottu suuri määrä Madetojan yksinlauluja painettuina laitoksina. Osassa lauluista on säveltäjän merkintöjä/korjausehdotuksia, osassa ei. Mikäli säilytyspaikkalyhenteestä <i>OYK/MOK</i> puuttuu määre <i>r.k.sid.</i> , on kyseessä irtonuotti.
S-A	Sibelius-Akatemian kirjasto.
SKS	Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjallisuusarkisto.
SLSA	Svenska Litteratursällskapet i Finland, Historiska och litteraturhistoriska arkivet. Säilytyspaikka: HYK.
SS	Suomen Säveltäjät ry:n käsikirjoituskokoelma HYK:ssa. Signum: <i>MS. MUS. SS</i> .
TEOSTO	Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n käsikirjoituskokoelma HYK:ssa. Signum: <i>MS. MUS. TEOSTO</i>
tr	Trumpetti.
vc	Sello.
VK	Vasen käsi.
vl (myös VI)	Viulu.
vla	Altviulu.
YLE	Yleisradion nuotisto.

Kriittisten huomautusten rakenne

Sävellykset käydään läpi kriittisessä kommentaarissa yksitellen samassa järjestyksessä, kuin ne on julkaistu nuottiosuudessa. Yksittäistä sävellystä koskeva osuus noudattaa aina samaa rakennetta, jonka pääkohdat ovat:

Otsikko

-Opusnumero, mikäli laululla sellainen on.
-Laulun nimi.
-Tekstin kirjoittaja/kokoaja ja hänen synnyin- ja kuolinvuotensa.
-Sävellysvuosi. Valtaosassa lauluista sävellysvuosi on annettu L/S:n mukaisena. Epävarmat vuosiluvut ovat [hakasuiluissa].

Lähteet

Lähteet esitellään seuraavassa järjestyksessä:

-*Alkuperäisteksti (OT)*: Käytännössä tämä tarkoittaa tavallisimmin runokokoelman ensilaitosta tai muuta painotuotetta, jossa Madetojan käyttämä runo on ensimmäisen kerran julkaistu.

-*Musiikkilähteet (A, B, C jne)*: 1. Madetojan käsikirjoitukset/luonnokset; 2. Madetojan käsikirjoituksista julkaistut faksimilekopiot; 3. Muiden tekemät käsikirjoituskopiot; 4. Oikovedokset (oikovedoksia säilynyt vain kahdesta laulusta); 5. Madetojan omistuksessa olleet hänen merkintöjään sisältävät painetut laitokset; 6. Painetut laitokset (tavallisimmin ensilaitos).

Lähteiden keskeisimmät tunnuspiirteet kuvaillaan ja käsikirjoitusten säilytyspaikka mainitaan.

Lähteiden esittelyn jälkeen ilmoitetaan päälähde ja lähteitä vertaillaan lyhyesti. Sellaiset Madetojan luonnokset, jotka tunnetaan, mutta joita ei ole käytetty lähteenä mainitaan tällä kohden.

Kriittiset huomautukset

Musiikkia koskevat huomautukset: Huomautukset käydään läpi tahtijärjestyksessä. Lyhennyksillä *Canto*, *Canto/ylempi ääni*, *Canto/alempi ääni*, *Pfte*, *Pfte/OK* ja *Pfte/VK* ilmaistaan, mitä esityskoneiston osa-alueita huomautus koskee. Lähteen symboli (**A, B, C jne**) ilmaisee, mitä lähdeä huomautus koskee.

Tekstiä koskevat huomautukset on järjestetty samalla tavoin kuin musiikkia koskevat huomautukset. Kuitenkin vain eräissä duetoissa on ollut tarpeen täsmäntää se esityskoneiston osa-alue, johon huomautukset kohdistuvat (*Canto/ylempi ääni*, *Canto/alempi ääni*).

Fire Sange, op. 44

Madetojan opus 44 on kriittisen toimitustyön kannalta ongelmallinen. Madetojan Hansenia, laulujen tanskalaista kustantajaa varten laatimat käsikirjoitukset ovat kadoksissa ja Hansen-laitoksen toimitustyöstä vastanneella Julia A. Burtilla näyttää olleen tapana lisäillä editoituksi sävellyksiin dynaamisia, pedaalii- ynnä muita esitysmerkintöjä. Viimeksi mainittu seikka on käynyt ilmi Jean Sibeliuksen Hansen-opuksista 86 ja 88, jotka nekin ovat Julia A. Burtin editoituja. Niistä on säilynyt oikovedoksia, joista toimittajan lisäykset on käsikirjoituksiin vertailemalla voitu päätellä. Madetojankin Hansen-lauluissa näyttäisi olevan enemmän esitysmerkintöjä, erityisesti pedaalimerkintöjä, kuin muissa Madetojan tämän kauden sävellyksissä.

Madetojan opus 44:n viimeisestä laulusta *Vaarsang* ei tällä hetkellä ole käytettävissä mitään Madetojan omakätistä dokumenttia. Ensimmäisestä laulusta *Sang bag Ploven* on säilynyt ainoastaan joitain loppuosaiteja sisältävä kadonneen käsikirjoituksen tai luonnoksen viimeinen sivu. Numerosta 2, *Far, hvor flyver Svanerne hen?* on säilynyt Madetojan kirjoittama, mutta ei ilmeisesti täysin valmis orkesterisäestyskappale. Numerosta *Det gyldenhvite Himmellys* on olemassa Joulutunnelma-lehdessä julkaistu faksimilekopio Madetojan käsikirjoituksesta. Kyseessä ei kuitenkaan ole sama käsikirjoitus, jonka pohjalta Julia A. Burt on tehnyt työnsä.

Käytettävissä oleviin Madetojan omakätisiin lähteisiin liittyy lisäksi ongelmia. Yksi on katkelma ja toinen kirjoitettu aivan muulle kokoonpanolle kuin lauluäänelle ja pianolle. Siksi näiden lähteiden pohjalta on mahdotonta arvioida esimerkiksi Hansen-laitoksen pedaalimerkintöjen oikeellisuutta. Ja ainoa lauluäänelle ja pianolle tarkoitettu koko sävellyksen käsittävä alkuperäislähde on julkaistu joululehdessä. Monissa muissa vastaavissa tapauksissa aikakausilehdessä julkaistu versio on ollut

esitysmerkinnöiltään huomattavasti askeettisempi kuin kustantajan julkaisema laitos, johon Madetoja on noita merkintöjä huomattavassakin määrin muuttanut ja täydentänyt tai johon tehdyillä täydennyksillä on joka tapauksessa ollut selvästi Madetojan hyväksyntä.

Niinpä kriittisen edition toimittaja on varsin pitkälle Julia A. Burtin armoilla. On käytännössä mahdotonta ehdottoman varmasti osoittaa Burtin lisäykset vaikka niitä aivan ilmeisesti Hansen-laitoksessa on.

Op. 44 n:o 1 Sang bag Ploven

Teksti: Ludvig Holstein (1864-1943)
1919

Lähteet

OT Ludvig Holstein: Digte
2. oplag
Kjøbenhavn 1914
Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag

Ludvig Holsteinin *Digte* -kokoelman ensimmäinen laitos julkaistiin vuonna 1895, mutta Madetoja käytti tekstilähteenä aivan ilmeisesti *Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag*:in *Smaa Digtsamlinger* -sarjassa ilmestynyttä toista laitosta. Tämä laitos hankittiin vuonna 1915 Helsingin Yliopiston *Ylioppilas-kirjaston* eli nykyisen Opiskelijakirjaston kokoelmiin (Hankintanumero: 1915:32), jossa se on vieläkin. Kirjan sivulle 83, jossa on runo *Far, hvor flyver svanerne hen*, on otsikon alle kirjoitettu Madetojan käsialalla laulun suomenkielinen nimi: *Taatto, minne liitävät joutsenet nuo?* ja sivun alalaitaan niin ikään Madetojan käsialalla *Suom. L.Onerva. Sävelt. L.Madetoja*.

A Viimeinen sivu Madetojan käsikirjoituksesta tai luonnoksesta. Se sisältää laulun 9 viimeistä tahtia (tahdit 67-75). Tanskan-kielinen teksti. Säilytyspaikka HYK/MT.

B Painettu laitos. *Wilhelm Hansen Edition N:o 2030*. Ensimmäisen nuottisivun alareunassa painovuosi 1920 sekä teksti: *Copyright 1920 by Wilhelm Hansen, Copenhagen. Edited and revised by Julia A. Burt*. Kustannusnumero 17318. Tanskan- ja suomenkielinen teksti.

Päälähde on **B**, sillä Madetojan lopullinen käsikirjoitus laulusta on kadoksissa ja **A**:han sisältyy vain murto-osa laulusta. **B** on kuitenkin lähteenä ongelmallinen. Kyseessä on Julia A. Burtin editoima ja tarkistama laitos, jonka pohjana ollut käsikirjoitus on kadoksissa. Siksi on joksinkin mahdotonta täsmällisesti selvittää, mikä vaikutus toimitustyöllä on ollut edition lopulliseen muotoon.

Kriittiset huomautukset

On todemmäköistä, että osa esitysmerkinnöistä on Julia A. Burtin tekemiä lisäyksiä. Siksi esitysmarkintojen muodostama kokonaisuus ei kriittisessä laitoksessa välttämättä kaikilta yksityiskohdiltaan vastaa säveltäjän näkemystä ja on siksi vain suuntaa antava.

Tahti   Instrumentti   Lähde: huomautus

21	Canto, (Pfte)	B : Säerajamerkki vasta juuri ennen lauluäänen ensimmäistä säveltä. Vain lauluäänen kohdistuva säerajamerkki tuntuu kuitenkin tässä kohden oudolta, onhan lauluäänellä neljäsosatauko tahdin alussa. Kr. editossa säerajamerkki on siirretty tahdin alkuun, niin että myös pianisti voi sitä noudattaa.
33-34	Pfte/VK	B : Yhdyskaaret myös tahtien 33 ja 34 kvinttiotteiden välillä. Kr. editiosta nämä on jätetty pois perusteena vastaava kohta tahteissa 10-11, josta yhdyskaaret puuttuvat.
44	Canto, (Pfte)	B : Säerajamerkki ja sitä koskeva kr. ed:n ratkaisu kuten tahtissa 21.
58-60	Pfte/OK ja VK	B : Katkoviivalla merkityt kaaret puuttuvat B :stä. On kuitenkin mahdollista, että Madetoja on tarkoittanut tämän kohdan neljäsosapariä (tahdin 58 4/4:lta tahdin 60 1/4:lle) yhdenmukaisesti toteutettaviksi.

67 Canto **B**: Säerajamerkki lauluäänessä juuri ennen *mp* -merkintää. Kr. ed:ssa säerajamerkki on kuitenkin tältä kohden jätetty pois, sillä lauluäänessä tahdin alussa joka tapauksessa tauko eikä säerajamerkki piano-osuuden näkökulmasta tunnu mielekkäältä.
Pfte/OK **A**: Sointu merkitty puolinuotin mittaiseksi, mutta puolitauko tahdin lopusta puuttuu.

67-75 Canto, Pfte **A**: Esitysmarkinnat (dynaamiset ja agogiset merkinnät, fraseerauskaaret, aksenttimerkit, pedaalimerkinnät) puuttuvat. Ainoastaan OK:n ja VK:n arpeggiomerkit tahtissa 69 ovat paikoillaan.

68 Canto **A**: *h'*-sävel on kokonuuotin mittainen.

74-75 Pfte/VK **A**: Laulun lopussa kvinttiote *D-A*:

Kvinttiote on jostain syystä rengastettu. **B**:stä kvinttiote on jätetty pois.

Teksti

Madetoja on käyttänyt Holsteinin runon neljästä säkeistöstä kolme: ensimmäisen, kolmannen ja neljännen. **B** poikkeaa muutamin kohdin kirjoitusasultaan (isot/pienet alkukirjaimet, välimerkit) **OT**:stä. Koska toimittajalla ei ole ollut käytössään sellaista Madetojan käsikirjoitusta, josta olisi voinut tarkistaa säveltäjän kannan koskien kirjoitusasua, on kr. ed:ssa noudatettu **OT**:n kirjoitusasua.

Op. 44 n:o 2 Far, hvor flyver Svanerne hen?

Teksti: Ludvig Holstein (1864-1943)
1919

Lähteet

OT Ludvig Holstein: Digte
2. oplag
Kjøbenhavn 1914
Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag
(Ks. **OT** op. 44 n:o 1)

A Madetojan omakätinen, mutta ei ilmeisesti täysin valmis käsikirjoitus lauluäänelle ja orkesterille. Kansilehti + 11 partituurisivua. Kannessa teksti: */ Orkesteri-säestys! / Far, hvor flyver svanerne hen? (L.Holstein) / Taatto, minne liitävät joutsenet nuo? (suom. L.Onerva) / Sä: Leevi Madetoja, op. 44 n:o 2 /* Ensimmäiselle partituurisivulle kirjoitettu otsikkotekstien lisäksi Madetojan käsialalla: */ obs! Änet tarkis- / tettava alusta lähtien! / L.M. /*. Tanskan- ja suomenkielinen teksti. Säilytyspaikka HYK/MT.

B Käsikirjoitus lauluäänelle ja orkesterille (**A**:n puhtaaksikirjoitus). Ei Madetojan omaa käsialaa, vaan kopistin tekemä. Kansilehti + 15 partituurisivua. Kansilehdellä teksti: */ L.Madetoja / op 44 N:o 2. / Far, hvor flyver Svanerne hen? / Taatto, minne liitävät joutsenet nuo? / L.Holstein / Suom. L.Onerva /*. Kansilehden yläreunassa Aulikki Rautawaaran nimikirjoitus. Säilytyspaikka: Helsingin Kaupunginorkesterin nuotisto. Lähde: Helsingin kaupunginmuseo, mikrofilmi *F3/5 positiivi*.

C Painettu laitos. *Wilhelm Hansen Edition N:o 2031*. Ensimmäisen nuottisivun alareunassa painovuosi 1920 sekä teksti: *Copyright 1920 by Wilhelm Hansen, Copenhagen. Edited and revised by Julia A. Burt*. Kustannusnumero 17319. Tanskan- ja suomenkielinen teksti.

Päälähde on **C**. **A**:ta ja **B**:tä on käytetty tarkistustyön apuvälineenä, kr. editiossa on eräin paikoin myös noudatettu niissä annettuja esitysmarkintoja. **C** on lähteenä ongelmallinen samasta syystä kuin op. 44 n:o 1 lähde **B**. Edellisten lisäksi olemassa Madetojan luonnos, jossa laulun pääideoita on hahmoteltu sangen pitkälle. Säilytyspaikka HYK/MT.

Kriittiset huomautukset

Kuten luonnollista, orkesteripartituurissa (A ja B) kaaritutukset, esitysmarkinnat, äänen asettelu jne. poikkeavat monin paikoin instrumenttien ja orkesterikoneiston ominaispiirteistä johtuen C:n piano-osuuden kaarituksista ja esitysmarkinnöista. Myös orkesterisäestyksen (A/B) ja pianosäestyksen substansseissa on jonkin verran eroja. Mainittuja eroavaisuuksia ei ole yksityiskohtaisesti kommentoitu.

Koska valtaosa esitysmarkinnöista on peräisin Hansen-editiosta, on todennäköistä, että niihin sisältyy Julia A. Burtin tekemiä lisäyksiä. Siksi esitysmarkintöjen muodostama kokonaisuus ei kriittisessä laitoksessa välttämättä kaikilta yksityiskohdiltaan vastaa säveltäjän näkemystä ja on siksi vain suuntaa antava.

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
2	Canto, Pfte	A ja B: Kertausmerkki tahdin alussa: A:ssa ja B:ssä tahdit 2-15 kerrataan (ks. tahtia 15 koskeva kommentti). A ja B: Lauluäänellä ei p -merkintää.
6-7	Canto, Pfte	A ja B: <i>cresc. poco a poco</i> sekä <i>poco accel.</i> -merkinnät puuttuvat.
7	Canto, Pfte	C: mp -merkinnät puuttuvat.
8	Pfte/VK	C: Alennusmerkki puuttuu <i>es^l</i> -sävelen edeltä 3/4:lla.
8-9	Canto	A ja B: $\llcorner$ -merkinnät sekä f puuttuvat lauluäänestä.
9	Pfte	C: mf -merkintä puuttuu.
10	Canto	A ja B: $\rhd$ -merkintä ja <i>dim. e rit.</i> -merkintä puuttuvat. B: myös mp ja $\llcorner$ -merkintä puuttuvat. C: mp -merkinnät puuttuvat.
	Canto, Pfte	A ja B: <i>dim. e rit.</i> -merkintä puuttuu orkesterisäestyksestä.
11	Pfte	A ja B: <i>a tempo</i> -merkintä puuttuu orkesteriversiosta.
12	Canto	A ja B: p ja <i>rit.</i> -merkinnät puuttuvat.
	Pfte	C: p -merkintä jo 9/16:n kohdalla.
13	Canto, (Pfte)	A ja B: <i>Tranquillo</i> -merkintä <i>rit.</i> -merkinnän asemesta
14	Canto, (Pfte)	A ja B: <i>Tempo I</i> -merkintä <i>a tempo</i> -merkintöjen sijasta.
15	Canto, Pfte	A ja B: Tahdin lopussa kertausmerkki: tahdit 2-15 kerrataan toisella (2. säkeistön) tekstillä. C ja Kr. ed: Kertausmerkkejä ei ole käytetty. Sen sijaan 2 säkeistö on nuotinnettu tahteihin 16-27. Mainitusta syystä A:n ja B:n eroja C:hen ja kreeditiioon ei ole kommentoitu tahdeissa 16-27. Ne on jo kertaalleen kommentoitu tahdeissa 2-15.
19	Pfte/OK	C: 12/16:n kohdalla virheellisesti <i>es^l</i> -sävel <i>d^l</i> :n asemesta.
21	Canto, Pfte	C: mp -merkinnät puuttuvat.
	Pfte/VK	C: Tahdin viimeinen sävel on <i>fes^l</i> . Tahdissa 7 vastaavassa kohdassa kuitenkin <i>e^l</i> .
22	Pfte/VK	C: Alennusmerkki puuttuu <i>es^l</i> -sävelen edeltä 3/4:lla.
23	Pfte	C: mf -merkintä puuttuu.
24	Canto	C: $\llcorner$ -merkintä päättyy juuri ennen 9/4. Kr. ed:ssa kuitenkin noudatettu tahdin 10 ratkaisua, jossa merkintä ulottuu tahdin loppuun asti.
	Canto, Pfte	C: mp -merkinnät puuttuvat.

25	Pfte/VK	C: $\rhd$ -merkintä alkaa vasta 3/4:n kohdalta. Kr. ed:ssa kuitenkin noudatettu tahdin 11 ratkaisua, jossa merkintä alkaa jo 2/4:lta.
26	Canto	C: p -merkintä puuttuu, mutta aiemmin vastaavassa tahdissa 12 se on mukana.
28	Canto, (Pfte)	A ja B: <i>Tempo I</i> -merkintä <i>a tempo</i> -merkinnän sijasta.
30-31	Canto	A ja B: $\llcorner$ ja $\rhd$ -merkinnät puuttuvat.
32	Canto	A ja B: <i>recitativo</i> -merkintä puuttuu.
34-35	Canto	A ja B: Lauluäänellä ei ole omia f ja mp -merkintöjään.
35	Pfte	B: mp -merkintä puuttuu orkesteriosuudesta.
37	Pfte/OK	C: Palautusmerkit puuttuvat <i>c^l</i> ja <i>c²</i> -sävelten edeltä 4/4:lla.
38	Canto	A ja B: $\llcorner$ -merkintä puuttuu.
39	Canto	A ja B: f C: Pisteet puuttuvat soinnusta 4/4:n kohdalla. Kr. editioon ne on lisätty A:n ja B:n sekä VK:n perusteella. C: Palautusmerkki puuttuu <i>h</i> -sävelen edeltä 6/4:n kohdalla.
	Pfte/VK	
40	Canto	C: Neljäsosatauko puuttuu tahdin alusta.
42	Canto, Pfte	A ja B: f -merkintä ff -merkinnän asemesta; <i>poco largamente</i> -merkintä <i>poco allarg.</i> -merkinnän sijasta.
45	Canto	A ja B: Kahdeksasosan mittainen sisätauko puuttuu 5/8:n kohdalta.
46	Pfte	C: Tahdin jälkipuoliskolla molemmille käsille sormitusnumerointi, jonka mitä ilmeisimmin on lisännyt Julia Burt. Kr. editiosta numerointi jätetty pois.
47	Canto	A ja B: mf ja <i>ben espr.</i> -merkinnät puuttuvat.
	Pfte	A ja B: fp -merkintä ffz ja p -merkintöjen asemesta orkesteriosuudessa.
49	Pfte/VK	C: Staccatopisteet puuttuvat. Ne on otettu A:n/B:n orkesteriosuudesta.
52	Canto, Pfte	A ja B: <i>dim.</i> -merkinnät puuttuvat.
52-53	Pfte/VK	A ja B: Oktaaviottein kulkeva bassomelodia jätetty pois orkesterikudoksesta.
53	Pfte	A ja B: <i>rit. ja dim.</i> -merkinnät pelkän <i>rit.</i> -merkinnän asemesta orkesteriosuudessa.

Teksti

Madetoja on käyttänyt L. Holsteinin nelisäkeistöisen runon kokonaan, eräitä tekstikertauksia lukuunottamatta alkuperäisessä muodossaan. C:ssä sekä tanskan- että suomenkielisessä tekstissä on virheitä.

Tahti Lähde: huomautus

23	C: Tanskan. tekstissä virheellisesti <i>strygende</i> (OT: <i>stryger de</i>).
30-31	OT: <i>Far</i> , (ei sanakertausta).
40-43	OT: <i>Ingen ved hvorhen</i> . (ei tekstikertausta).
42	C: Tanskan. tekstissä virheellisesti <i>hved</i> (OT:ssa ja tahdissa 40: <i>ved</i>).
44	OT: <i>Men Far</i> , (ei tekstikertausta).

Op. 44 n:o 3 Det gyldenhvide Himmellys

Teksti: Ludvig Holstein (1864-1943)
1919

Lähteet

- OT** Ludvig Holstein: Digte
2. oplag
Kjøbenhavn 1914
Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag
(Ks. **OT** op. 44 n:o 1)
- A** Faksimile-kopio Madetojan käsikirjoituksesta. Julkaistu vuoden 1919 *Joulutunnelma*-lehdessä (Hämeenlinna 1919, Arvi A. Karisto Osakeyhtiö). Vain suomenkielinen teksti. Alkuperäinen käsikirjoitus kadoksissa.
- B** Painettu laitos. *Wilhelm Hansen Edition N:o 2032*. Ensimmäisen nuottisivun alareunassa painovuosi 1920 sekä teksti: *Copyright 1920 by Wilhelm Hansen, Copenhagen. Edited and revised by Julia A. Burt*. Kustannusnumero 17320. Tanskan- ja suomenkielinen teksti.

Päälähde on **A**, tanskankielisen tekstin osalta kuitenkin **B**. Myös esitysmarkintöjen osalta kr. ed:ssa on monin paikoin nojaututtu **B**:hen, sillä **A** on esitysmarkinnoltaan varsin askeettinen ”aikakausijulkaisuversio” ja **B** nuottikustantajaa varten laadittu versio, johon esitysmarkintöjä on täydennetty. Madetoja on myös tehnyt pieniä, **A**:sta poikkeavia muutoksia **B**:n edustamaan versioon. **B** on kuitenkin lähteenä ongelmallinen samasta syystä kuin op. 44 n:o 1 lähde **B**.

Kriittiset huomautukset

On todennäköistä, että osa esitysmarkinnöistä on Julia A. Burtin tekemiä lisäyksiä. Siksi esitysmarkintöjen muodostama kokonaisuus ei kriittisessä laitoksessa välttämättä kaikilta yksityiskohdiltaan vastaa säveltäjän näkemystä ja on siksi vain suuntaa antava

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
1	Pfte	A : <i>mp</i> -merkintä puuttuu. Dynaamisena merkintänä tahdin alusta lähtien <i>p</i> .
1-4	Pfte	A : Piano-osuus kirjoitettu vain yhtä viivastoa käyttäen. OK:n soitettavaksi tarkoitetut sävelet on kirjoitettu nuotinvarret ylöspäin ja VK:n sävelet nuotinvarret alaspäin.
1-37	Pfte	A : Pedaalimerkinnot puuttuvat kokonaan.
3	Pfte/VK	A : Vasemman käden sointu tahdin alussa neljäosan eikä puolinuotin kestoinen; siksi myös 2/4:lla on neljäosatauko.
6-7	Canto, Pfte	B : Tahtiviiva on vasta arpeggiomerkinnän jälkeen, juuri ennen tahdin 7 pääiskua. Kriittisessä laitoksessa tämä kohta on A :n mukainen. Erosta johtuen myös alennusmerkit pianon molemmilla viivastoilla sijoittuvat A :ssa ja B :ssä hieman eri tavoin. A : <i>pochissimo cresc.</i> -merkinnät puuttuvat.
8	Pfte/OK	A : Fraseerauskaari puuttuu tahdin jälkipuoliskolta. Alennusmerkki puuttuu <i>b</i> ¹ -sävelen edeltä 4/4:lla.
9-10	Canto, Pfte	A : Tahdin 9 alussa tod. näk. lauluääneen kohdistuva $\llcorner$ -merkintä Canto-viivaston ja Pfte/OK-viivaston välissä alkaen 1/4:lta ja päättyen 4/8:lle. Tahdissa 10 $\rceil$ -merkintä Canto- ja Pfte/OK-viivastojen välissä alkaen 1/4:lta ja päättyen 3/4:lle. Muut $\llcorner$ ja $\rceil$ -merkinnät tahteista 9-10 puuttuvat
10	Pfte/VK	A : Puolitauko puuttuu tahdin lopusta.
11-14	Pfte	A : Piano-osuus kirjoitettu ainoastaan yhtä viivastoa käyttäen.
12	Pfte/OK	A : Ylennysmerkki puuttuu tahdin alusta <i>dis</i> ²

12-13	Pfte	A : Tahtiviivan ylittävä $\rceil$ -merkintä puuttuu.
13	Canto, Pfte	A : <i>p</i> -merkinnät puuttuvat.
14	Pfte	B : $\rceil$ -merkintä alkaa vasta juuri ennen 6/4:aa.
15	Pfte/VK	A : Puolitauko puuttuu tahdin keskeltä.
16	Canto	A : Lauluääni kulkee tahdin jälkipuoliskolla neljäosarytmisessä (A :ssa suomenkielinen teksti).
	Canto, Pfte	A : Madetoja käyttää tahtiosoitukseksi 4/4:aa C:n asemesta. Hän on merkinnyt tahtiosoitukset tällä kohden viivastojen väliin.
16-17	Canto, Pfte	B : Dynaamisina merkintöinä Cantossa: <i>cresc.</i> tahdissa 16, 3/4:n kohdalla ja Pftessa omat erilliset $\llcorner$ -merkintänsä molemmissa tahteissa: tahdissa 16 alk. 2/4:lta ja päättyen tahdin loppuun ja tahdissa 17 alkaen 1/4:lta ja päättyen 4/4:lle. Kriittisessä laitoksessa on noudatettu A :n merkintöjä.
17	Pfte	B : Tahdin alussa vasemmalla kädellä alkava kaari päättyy jo vasemman käden säveleen <i>ges</i> ¹ eli jälkimmäisen triolin viimeiselle sävelle eikä jatku OK:n viivastolle (3/4:lle).
18-19	Canto, Pfte	B : Canton $\rceil$ -merkintä alkaa aavistuksen verran aikaisemmin kuin A :ssa ja kr.ed:ssa. Myös Pften $\rceil$ -merkintä on jo tahdissa 18 samoilla kohdilla kuin Canton merkintä.
19	Pfte	B : Tahdin alussa <i>p</i> -merkintä, <i>dim.</i> -merkintä puuttuu.
	Pfte/VK	A : Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitetut alennusmerkit puuttuvat <i>as</i> ja <i>as</i> ¹ -sävelten edeltä.
20	Pfte	B : <i>pp</i> -merkintä puuttuu (se on vasta seuraavassa tahdissa); 2/4-4/4:n kohdalla, viivastojen välissä on $\rceil$ -merkintä.
20-24	Pfte	A : Piano-osuus kirjoitettu vain yhtä viivastoa käyttäen.
21	Pfte	B : Tahdin alussa <i>pp</i> -merkintä.
23-24	Canto, Pfte	B : $\llcorner$ -merkinnät päättyvät tahdin 23 viimeisille sävelille eivätkä ylitä tahtiviivaa.
25	Canto	B : Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitettu palautusmerkki puuttuu 2/4:n <i>f</i> ² -sävelen edeltä. A :ssa se on.
26	Pfte/VK	A : Puolitauko puuttuu tahdin alusta. Etuheleen ja pääsävelen välinen kaari puuttuu.
27	Pfte/VK	B : Bassoäänessä on 4/8:lla <i>b</i> -sävelen sijasta <i>as</i> .
28-29	Canto, Pfte	B : $\rceil$ -merkinnät eivät ulotu tahtiviivan yli.
29	Canto	A : Melodiarytmi tahdin alkupuolella $\downarrow \downarrow$ eikä $\downarrow \downarrow$ (A :ssa suomenkielinen teksti). B : <i>mf</i> -merkintä on jo säkeen alussa tahdin 29 viimeisellä kahdeksasosalla. A :ssa Madetoja on kuitenkin selkeästi merkinnyt sen vasta tahdin 30 alkuun, kuten se Pfte:ssakin on.
30	Canto	B : <i>mf</i> -merkintä puuttuu tahdin alusta (ks. tahdin 29 kommenttia).
	Canto, Pfte	A : Tahtiosoitus 4/4 eikä C.
31-32	Pfte	A : <i>espr.</i> -merkintä puuttuu tältä kohden (se on myöhemmin, ks. tahteja 32-33 koskeva kommentti); <i>dim e rit poco a poco</i> -merkintä on

		sijoitettu Canto- ja Pfte/OK-viivastojen väliin ja alkamaan vasta tahdin 32 toiselta neljäsosalta. B: <i>espress.</i> eikä <i>espr.</i>
Pfte/VK		A: Fraseerauskaari, joka B: ssä ja kriittisessä laitoksessa alkaa tahdin 31 viimeiseltä kahdeksasosalta, alkaa A: ssa vasta tahdin 32 alusta ja päättyy jo 4/8:n kohdalla. Tahdin 32 jälkimäisen kaaren voi A: ssa tulkita alkavaksi joko 3/4:lle sijoittuvalta <i>f</i> -säveleltä tai <i>Ges</i> -säveleltä, kuten B: ssä ja kr.ed:ssa.
32	Canto	A: Tahdin lopussa oleva sävel on 1/8:n mittainen. Sitä edeltää 1/8-tauko (A: ssa suomenkielinen teksti).
	Pfte/OK	A: Tahdin alun neljäsosarytmi jatkuu myös tahdin viimeisellä soinnulla.
32-33	Canto, Pfte Pfte/OK	A: <i>p</i> -merkinnät puuttuvat. A: Tahtiviivan ylittävä fraseerauskaari puuttuu. <i>espr.</i> -merkintä tahtiviivan kohdalla OK:n viivaston yläpuolella.
33-34	Canto, Pfte Pfte/VK	A: $\triangleright$ -merkinnät puuttuvat. A: Molemmissa tahdeissa tahdin alkupuoliskon kaksi triolia on kaaritettu erikseen, mutta tahdin jälkipuoliskon kaksi triolia on kaaritettu yhteen kuten B: ssä ja kriittisessä editiossa.
34	Pfte/OK	A: Fraseerauskaari puuttuu.
35	Canto, Pfte Canto Pfte	A: Fermaatti vain Canto-viivaston yläpuolella. A: Esitysmerkintänä <i>à piacere, quasi recit.</i> A: <i>p</i> -merkintä sijoittuen suurin piirtein 2/4:n kohdalle; B: ssä sellaista ei ole.
	Pfte/VK	B: Alennusmerkki puuttuu <i>Ces</i> -sävelen edeltä tahdin alussa.
35-37	Pfte	A: $\triangleright$ -merkintä puuttuu.
36	Canto	A: <i>p</i> -merkintä puuttuu.
37	Pfte	A: Edelliseen tahtiin yhdyskaarella sidotut neljäsosasoinnut tahdin alusta puuttuvat; <i>p</i> -merkintä puuttuu.
37-38	Canto, Pfte	A: <i>dim. e. rit</i> -merkinnät sekä piano-osuuden erillinen <i>rit</i> -merkintä puuttuvat.
37-39	Pfte	A: Piano-osuus kirjoitettu vain yhdelle viivastolle. OK:n soitettavaksi tarkoitettut sävelet kirjoitettu nuotinvarret ylöspäin, VK:n sävelet nuotinvarret alaspäin.
38	Canto, Pfte	A: Tahtiosoitus 4/4 eikä C.
38-39	Pfte	A: Piano-osuuden alapuolelle piirretty $\triangleright$ -merkintä alkaen suunnilleen 2/4:n kohdalta tahdistä 38 ja päättyen tahdin 39 alkuun.
39	Pfte	A: <i>pp</i> -merkintä puuttuu.

Teksti

Ludvig Holsteinin kaksisäikeistöistä alkutekstiä on käytetty **B:**ssä miltei sellaisenaan, vain kirjoitusasussa on pari pientä poikkeamaa siitä. Onervan **B:**ssä käytetty suomennos on seuraava (**A:**ssa on siitä pieniä poikkeamia, joita ei ole erikseen kommentoitu):

Iltataivas

*On iltataivas kultainen ja metsä varjoo hukkuu,
ja kaikki metsän tummat puut vai' unelmissaan nukkuu.
Ja kastehelmet kimmeltää kuin tähdet täällä, tuolla
Mun sieluni, tän' yönä, oi, sun kaunist' ois kuolla!*

*Mun sieluni, tän' yönä, oi, jos siipes voisi kantaa
sun kaunist' oisi liittää pois päin kirkkauden rantaa.
Sa rauentuisit ulappaan sen valkeuden lauhan
kuin laine vain näin saavuttain sun muistoillesi rauhan.*

Onerva on julkaissut kolme Holstein-käännöstään *Yö ja päivä* -kokoelmassa v. 1933, mutta runokokoelman tekstit poikkeavat Madetojan lauluissaan käyttämistä versioista huomattavasti. *Yö ja päivä* -kokoelman Iltataivas-käännös eroaa laulussa käytetystä tekstistä niin monessa kohden, ettei oikeastaan voi puhua samasta suomennoksesta.

Tahti Lähde: huomautus

1-37 **A:** Vain suomenkielinen teksti. **B:** Tanskan- ja suomenkielinen teksti.

12 **OT:** *kølig-mild*; **B:** tavuviiva puuttuu.

Op. 44 n:o 4 Vaarsang

Teksti: Sophus Michaëlis (1865-1932)
1919

Lähteet

OT Sophus Michaëlis: Solblomster
København 1893
Jakob H. Mansas Forlag
Runon alkuperäinen nimi: *Sang*.

A Painettu laitos. *Wilhelm Hansen Edition N:o 2033*. Ensimmäisen nuottisivun alareunassa painovuosi 1920 sekä teksti: *Copyright 1920 by Wilhelm Hansen, Copenhagen. Edited and revised by Julia A. Burt. Kustannusnumero 17321*. Tanskan- ja suomenkielinen teksti.

Päälähde on **A**, koska Madetojan käsikirjoitus laulusta on kadoksissa. **A** on lähteenä ongelmallinen samasta syystä kuin op. 44 n:o 1 lähde **B**.

Kriittiset huomautukset

On todennäköistä, että osa esitysmerkinnöistä on Julia A. Burtin tekemiä lisäyksiä. Siksi esitysmerkintöjen muodostama kokonaisuus ei kriittisessä laitoksessa välttämättä kaikilta yksityiskohdiltaan vastaa säveltäjän näkemystä ja on siksi vain suuntaa antava.

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

8 Pfte/VK **A:** VK:n tremolo on sävelillä g^1 - g^2 , jolloin OK:n ja VK:n tremoloilla on yhteinen sävel g^2 ja niitä on mahdollonta soittaa samanaikaisesti. Kr. editiossa VK:n tremolo on ehdotettu soitettavaksi oktaavia alemmaa, jolloin OK:n ja VK:n tremolot suhtautuisivat toisiinsa kuten tahtien 1-3 sekä tahdin 7 tremolot. *8va*-merkintä on hyvin voinut olla käsikirjoituksessa ja jäädä epähuomiossa pois painetusta editiosta.

25 Pfte/VK **A:** Tahdin 1/4:lle sijoittuva e^1 -sävel on kokonuotin mittainen:

Koska sävelen sitominen näin pitkään on äärimmäisen hankalaa, on kr. editiossa lähdetty siitä, että kyseessä on painovirhe tai käsikirjoituksen virheellinen tulkinta, ja että e^1 -sävel on tarkoitettu 1/4:n (korkeintaan 2/4:n) mittaiseksi.

Teksti

Madetoja on käyttänyt Michaëliksen kolmisäikeistöisen runon kokonaan. Lauluteksti poikkeaa **OT:**stä kahdessa kohden. Kr. editiossa on lähdetty siitä, että ensimmäinen eroavuuksista on joko painovirhe tai Julia A. Burtin virhetulkinta ja toinen Madetojan itsensä tekemä sanalisäys. **A:**n tanskankielinen teksti poikkeaa muutamien kohtien kirjoitusasultaan (isot/pienet kirjaimet, välimerkit) **OT:**stä. Koska Madetojan käsikirjoitusta laulusta ei ole käytettävissä, on kriittisessä editiossa noudatettu **OT:**n kirjoitusasua.

<u>Tahti</u>	<u>Lähde: huomautus</u>	13	Pfte/OK	A ja C: Tahdin alun triolimerkinnässä on käytetty kaarta eikä hakasia.
3	A: Tanskank. tekstissä <i>visler</i> eikä <i>risler</i> . Molemmat sanat lienevät tällä kohden mahdollisia, mutta kr. editiossa on kuitenkin käytetty OT:n <i>risler</i> -sanaa. On epätodennäköistä, että Madetoja olisi ryhtynyt näin hienopiirteisiin tekstimuutoksiin hänelle verrattain oudolla kielellä. Lisäksi käsin kirjoitetut <i>r</i> ja <i>v</i> -kirjaimet sekottuvat helposti toisiinsa ja siksi kyseessä voi olla toimittajan lukuvirhe.	15	Pfte/OK	A: 1/4:n kohdalla kaksi neljäsosataukoa päällekkäin.
42-43	OT: <i>dufter sødt</i> (<i>saa</i> -sana puuttuu välistä). Sanalisäys lienee Madetojan tekemä. Laulun ensimmäisessä säkeistössähän on tälle muutokselle käyttökelpoinen malli: <i>saa lenge</i> (ks. t. 16-17).	19	Canto	A: Kaari puuttuu 2/2:lle sijoittuvan triolin kahden ensimmäisen neljäsosan väliltä.
		21	Pfte/VK	A: Vasemman käden sointu (<i>gis-d^l-fis^l</i>) on jäänyt kirjoittamatta 4/4:lle.
		23	Pfte	A: Oma <i>p</i> -merkintä kummallekin kädelle.
		26	Pfte/OK	A: 2/4:lle merkityn soinnun puolinoitit ovat pisteellisiä:

Kaksi laulua, op. 49

Op. 49 n:o 1 Terve päivä pohjolahan

Teksti: Eino Leino (1878-1926)
1920

Lähteet

OT	Eino Leino:	Tarina suuresta tammesta Porvoo 1896 Werner Söderström Runon alkuperäinen nimi: <i>Kevätlaulu</i>		
A	Madetojan käsikirjoitus (k.kop/C). Suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla ja Nino Runebergin ruotsinno muulla käsialalla. Opusnumeroksi Madetoja on alun perin merkinnyt <i>op. 40 n. 3</i> , mutta se on, ilmeisesti jonkun muun käsialalla, korjattu muotoon <i>op. 49 #1</i> . Käsikirjoituksen ensimmäisen partituurisivun alareunaan on lisätty sävellyksen kustannusnumero <i>A/B.F.M.1259</i> . Säilytyspaikka HYK/F.	29	Pfte/VK	A: 3/4:lle sijoittuvan soinnun ylimpänä (neljäntenä) sävelenä on ilmeisesti ollut <i>h</i> , mutta se on yliviivattu.
B	Madetojan omistuksessa ollut painettu laitos <i>A/B.F.M.1259</i> , jossa säveltäjän merkintöjä. Ensimmäisen partituurisivun yläreunaan otsikkorivin alle Madetoja on kirjoittanut: <i>Löytyy orkesterisäestys</i> , mutta yliviivannut sitten tekstin voimakkaasti vedoin. Säilytyspaikka OYK/MOK.	30-31	Pfte/VK	A: Tahdistä 30 (2/4:ltä) alkavan ja tahtiin 31 (1/4:lle) päättyvän soinnun neljäntenä (ylimpänä) sävelenä on ollut alun perin <i>gis</i> , mutta sävel on ylennysmerkkeineen päivineen yliviivattu.
C	Painettu laitos <i>A/B.F.M.1259</i> . Kustantaja O.Y. FAZERIN Musiikkikauppa, Helsinki/A.B. FAZERS Musikhandel, Helsingfors. Opusnumero: <i>Op. 49 n:o 1</i> . Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.	31-32	Pfte/VK	A: 2/4:lle sijoittuvan soinnun aksenttimerkki tahdissa 31 on piirretty viivastolle aivan <i>eis</i> -sävelen yläpuolelle samalle kohden, jolle sattuisi <i>gis</i> -sävel. Soinnusta on hieman huolimattoman tuntuisesti vedetty vain yksi yhdyskaari eteenpäin. Rivi vaihtuu käsikirjoituksessa tahdin 31 jälkeen ja seuraava rivin alussa (tahdissa 32) VK:n soinnussa on mukana <i>gis</i> -sävel ja kaikista soinnun neljästä sävelestä on merkitty yhdyskaaret edeltävään tahtiin:

A on päälähte. C on piirretty A:n pohjalta, mutta siihen on tehty eräitä pieniä muutoksia ja täsmennyksiä. B:ssä on Madetojan rutiinikorjausten (ylimääräisiä otsikko- ym. pisteitä yliviivattu) lisäksi yksi täydennys-ehdotus koskien esitysmerkintöjä.

Kriittiset huomautukset

<u>Tahti</u>	<u>Instrumentti</u>	<u>Lähde: huomautus</u>			
1-73	Canto, Pfte	A: Madetoja on kirjoittanut nuottiavaimet ainoastaan sävellyksen alkuun ja etumerkinnät sävellyksen alkuun sekä sellaisiin kohtiin, joissa etumerkintä vaihtuu.	46	Canto	A: Madetoja on merkinnyt palautusmerkin <i>d^l</i> -sävelen eteen paitsi tahdin alkuun, myös ennen 4/4:aa.
4	Canto	Kr.ed: <i>f</i> -merkintä ennen 2/2:lle sijoittuvaa puolinouttia ja $\sphericalangle$ -merkintää on Madetojan B:hen tekemä lisäys. Käsikirjoituksesta (A:sta) ja painetusta laitoksesta (C:stä) <i>f</i> -merkintä puuttuu.	48	Pfte/VK	C: Tahdin viimeinen sävel on virheellisesti kahdeksasosan eikä neljäsosan mittainen; tahti jää siten kahdeksasosan verran vajaaksi.
	Pfte	A: Murtosointukulku tahdin jälkipuoliskolla ilmeisesti alun perin ollut hieman toisenlainen kuin julkaistu versio. Madetoja on korjannut kohdan nykyiseen muotoonsa ja raaputtanut aiemmat merkinnät pois.	53	Pfte	A: $\sphericalangle$ -merkintä puuttuu.
12	Pfte/OK	A: Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitettu alennusmerkki puuttuu 2/4:lle sijoittuvan <i>ges²</i> -sävelen edeltä.	54	Canto	A: <i>mf</i> -merkintä puuttuu lauluäänestä, piano-osuudessa se on.
	Pfte/VK	A: Alempi kaari tahdin jälkipuoliskolla merkitty alkavaksi hieman myöhemmin kuin C:ssä (ja kr.ed:ssä):	56	Pfte/OK	A ja C: Triolit on merkitty kaarin eikä hakasin.
			61-63	Pfte/VK	A: Käsikirjoituksessa VK:n osuus ei täsmää aika-arvoiltaan ja poikkeaa C:stä. A:n taiteihin

Mahdollisesti Madetoja on lisännyt 4/4:lle sijoittuvan oktaavioitteen jälkikäteen.

Madetoja on ilmeisesti harkinnut *gis*-sävelen ottamista mukaan VK:n sointuun, mutta jättänyt sen pois kuten tahtien 30-31-soinnustakin. Sävelhän olisi tarpeeton, sillä saman oktaavialan *gis* on OK:n soinnun alimpana sävelenä. C: *gis*-sävel on VK:n soinnussa mukana.

61 ja 63 on joku lisännyt kysymysmerkit niihin kohtiin, joissa nuotin aika-arvo jää vajaaksi/ tai vaihtoehtoisesti 1/16-tauko puuttuu:

B:ssä Madetoja ei ole ehdottanut muutoksia **C:**n versioon tästä kohdasta, joten sitä on noudatettu myös kr. ed:ssa.

63 Canto Pfte/OK **C:** Lauлууänen *poco dim.* -merkintä puuttuu. **A:** Alennusmerkki puuttuu 2/2:lle sijoittuvan soinnun *es*²-sävelen edeltä.

65 Pfte/VK **A ja C:** 2/4:n kohdalla alkavan soinnun edellä myös *d*-sävelen kohdalla on palautusmerkki. Kr. editiosta se on jätetty tarpeettomana pois.

66 Canto, Pfte **A, C:** Tahtilajin vaihtumista 4/4:sta 2/4:ksi tämän yhden tahdin ajaksi ei ole osoitettu tahtilajimerkinnöin. Kr. editioon tahtiosoitukset on kuitenkin lisätty.

Pfte/VK **A:** Ylennysmerkki puuttuu 2/4:lle sijoittuvan soinnun *fis*-sävelen edeltä.

67 Canto, Pfte **A:** Madetoja näyttää tehneen sekä lauluääneen että piano-osuuteen muutoksia. Niistä on kuitenkin mahdotonta saada tarkkaa selkoa, sillä aiemmat merkinnät ovat ilmeisesti osaksi jääneet uusien alle, osaksi ne on raaputettu pois.

73 Pfte/VK **A:** Madetoja merkinnyt etuheleen alemmaksi ääneksi epähuomiossa *E₁*-sävelen:

Teksti

Teksti on otettu laajasta *Kevätlaulu*-nimisestä runosta. Alkuperäinen runo koostuu eripituisista säeryhmistä, joista lyhimmissä on 2-4 säettä ja laajimmassa 27 säettä. Runon kaikkiaan 16:sta säeryhmästä Madetoja on sävellyksessään käyttänyt ainoastaan kaksi ensimmäistä. Käyttämäänsä tekstiin Madetoja on tehnyt eräitä muutoksia. Madetojan käsikirjoituksen (**A:**n) liitteenä säilytetään HYK:ssa paperiarkkia, johon laulun suomenkielinen teksti on kirjoitettu koneella. Tämän konekirjoitetun arkin teksti poikkeaa jonkin verran, lähinnä välimerkkien käytön suhteen muista lähteistä, myös **A:**n partituurissa olevasta tekstistä.

Tahti Lähde: huomautus

19-22 **OT:** *lemmen tuulet, tuoksunaan* – (ei kertausta; välimerkit poikkeavat sävellyksessä käytetyistä).

49-52 **OT:** *Kauvan kattanut maata on hallan ja hämärän yö,*

54 **OT:** *Kauvan*

57 **OT:** *kauvan*

Op. 49 n:o 2 Suomen puu

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
1920

Lähteet

OT Madetoja on ilmeisesti käyttänyt tekstilähteenään L.Onervan käsikirjoitusta, sillä runo julkaistiin vasta laulun säveltämisaikankohdan jälkeen kokoelmassa:

L.Onerva: Helkkyvät hetket
Helsinki 1922
Kustannusosakeyhtiö Otava

Selvyyden vuoksi Helkkyvät hetket -kokoelmassa julkaistusta versiosta käytetään kriittisissä kommentissa lyhennettä **OT**₂₂.

A Madetojan käsikirjoitus (k.kop/C). Suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla, Nino Runebergin ruotsinno muulla käsialalla. Madetoja on merkinnyt sävellyksen opusnumeroksi alun perin *op. 40 n:o 4*, mutta se on korjattu numeroksi *op. 49 n:o 2*. Jälkimmäistä opusnumeroa on käytetty myös painetussa laitoksessa (**C:**ssä). Nuottiavaimet on merkitty ainoastaan ensimmäisen viivastorivin alkuun. Ensimmäisen partituurisivun alalaitaan lisätty kustannusnumero *A/B F.M.1260*. Käsikirjoituksen liitteenä kaksi tekstiarkkia: suomenkielinen teksti koneella kirjoitettuna ja ruotsinkielinen teksti koneella kirjoitettuna. Säilytyspaikka HYK/F.

B Madetojan omistuksessa ollut painettu laitos *A/B F.M.1260*, jossa säveltäjän merkintöjä. Säilytyspaikka OYK/MOK/r.k.sid.

C Painettu laitos *A/B F.M.1260*. Kustantaja O.Y. Fazerin Musiikki-kauppa, Helsinki./ A.B. Fazers Musikhandel, Helsingfors. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

A on päälähde. **C** poikkeaa siitä hieman muutamin paikoin. **B** on tärkeä tahtien 17-18 esitysmerkintöjä koskevan ratkaisun kannalta.

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
17-18	Canto, Pfte	C: Esitysohjeena <i>poco string.</i> tahdin 17 lopussa ja ainoastaan Pfte:lle merkittynä. A: ssa on kuitenkin <i>poco string. e cresc.</i> sekä Cantolle että Pftelle merkittynä. B: ssä Madetoja on täydentänyt C: n <i>poco string.</i> -merkinnän lisäyksellä <i>e cresc.</i>
	Pfte/OK	C: Kaari puuttuu OK:n tremolovaiheen kohdalla.
20	Canto	B: Madetoja ehdottaa <i>f</i> -merkintää 4/4:n kohdalle.
21	Canto, (Pfte)	B: Madetoja ehdottaa <i>cresc.</i> -merkintää tahdin alkuun ja <i>allarg.</i> -merkintää tahdin jälkipuoliskolle.
	Pfte/OK	C: Aksenttimerkit puuttuvat tästä tahdistä, mutta tahdissa 22 ne ovat kohdallaan.
25	Pfte/OK	A: Aksenttimerkit puuttuvat 2/4:n ja 2/2:n kohdalla.
26	Pfte Pfte/VK	A: <i>rit.</i> -merkintä puuttuu. C: Viivaston alapuolinen aksenttimerkki puuttuu 2/4:n kohdalla.
27-28	Canto, (Pfte)	A: Tempomerkintä muodossa <i>Tempo di Marcia, sostenuto</i> (<i>Marcia</i> -sana isolla alkukirjaimella). Merkintä on C: ssä muutoin sama, mutta pilkku puuttuu <i>Marcia</i> -sanasta jäljessä.
28-29	Pfte/OK	C: Yhdyskaaret puuttuvat tahdin 28 viimeisen (2/2:lle sijoittuvan) ja tahdin 29 ensimmäisen (1/2:lle sijoittuvan) soinnun väliltä.
41	Canto, Pfte	C: Sekä Cantolla että Pftella oma <i>marc.</i> -merkintänsä. A: ssa <i>marc.</i> -merkintä kuitenkin vain Pftella.
45	Pfte	B: Madetoja yliviivannut tahdin alussa olevan <i>ff</i> -merkinnän ja siirtänyt sen 2/2:n kohdalle. A: ssa ja C: ssä <i>ff</i> kuitenkin tahdin alussa.
46	Pfte/OK	A: OK:n osuus poikkeaa C: stä:

- 56 Pfte/OK & VK A: Fraseerauskaaret puuttuvat 3/4:n ja 4/4:n väliltä.
- 64 Canto, Pfte C: Sekä Cantolla että Pftella oma *marc.*-merkintänsä. A:ssa *marc.*-merkintä kuitenkin vain Pftella.
- 67 Pfte/VK C: Fraseerauskaari puuttuu 3/4:n ja 4/4:n väliltä.
- 69 Pfte/OK A: OK:n osuus poikkeaa C:stä samalla tavoin kuin tahdissa 46.

Teksti

L.Onervan Helkkyvät hetket -kokoelmassa julkaisema tekstiversio OT₂₂ poikkeaa Madetojan laulussa käytetystä versiosta monin paikoin. Eroavuuksien lähde on tässä tapauksessa kuitenkin varsin vaikeaa päätellä. L.Onerva on voinut muokata runoan runokokoelmaa varten tai yhtä hyvin julkaista runon alkumuodossaan, jolloin laulutekstissä esiintyvät eroavuudet olisivat Madetojan tekemiä muutoksia. Sekä laulutekstissä että OT₂₂:ssa on kolme säkeistöä.

Tahti Lähde: huomautus

- 6-22 OT₂₂: Lainausmerkit puuttuvat tämän tekstiosuuden alusta ja lopusta. A:ssa lainausmerkit vain ruotsinkielisessä tekstissä. C:ssä lainausmerkit sekä suomen- että ruotsinkielisessä tekstissä. Koska lainausmerkit ilmaisevat selkeämmin kuin pelkkä OT₂₂:n kaksoispiste edellisen lauseen lopussa (tahdissa 5), että kyseessä on sitaatti (Ukko ylijumalan lausumat sanat), on niitä käytetty myös kriittisessä editiossa.
- 13 A ja C: *Mut*
B: Madetoja ehdottaa pientä alkukirjainta: *mut* (C:ssä huuto-merkki puuttuu edellisen säkeen lopusta). C: *sä* (eikä *sa*).
- 14 C: *suomen* (pienellä alkukirjaimella). B:ssä Madetoja korjannut alkukirjaimen suureksi.
- 14-16 OT₂₂: *tään ukkosmyrskyn, rajuveen?*
- 19 OT₂₂: *surmannuolen* (yhdyssana).
- 36-42 OT₂₂: *Nyt lakeen taivaan leutosään se tyynnä nostaa ylvään pään ylitse mantereen ja veen,*
- 47 OT₂₂: *ainaiseks alle* (eikä *ainaiseks' alla*).
- 53 OT₂₂: *taas varttuu vailla* (eikä *nyt varttuu vailla*).
- 64-65 OT₂₂: *kuin kaunist kampailuun* (on-sana puuttuu).
- 66 OT₂₂: *eestä käydä* (eikä *käydä eestä*).
- 69 OT₂₂: *Eestinmaan* (kirjoitettu yhdyssanaksi).

Kaksi laulua balettiantomiimista ”Okon Fuoko”, op. 58, Yiais Sang I, Yiais Sang II

Teksti Poul Knudsen (1889-1974), suom. Jalmar Lahdensuo 1925-1927

Lähteet

- OT Poul Knudsenin libretto balettiantomiimiin Okon Fuoko. Alkutekstiä ei tiettävästi ole erikseen julkaistu. Käsikirjoituksen säilytyspaikasta ei ole tietoa. Tekstilähteenä on käytetty A:ta ja C:tä.
- A Madetojan käsikirjoitus balettiantomiimiin Okon Fuoko. Tanskan-kielinen teksti. Säilytyspaikka: Suomen Kansallisopperan nuotisto.
- B Madetojan käsikirjoitus balettiantomiimiin Okon Fuoko. Käsikirjoitus ei ole aivan valmis, sillä vain osa alunperin lyijykynällä kirjoitetusta partituurista on vahvistettu musteella. Tanskan-kielinen teksti. Säilytyspaikka HYK/Teosto.
- C Painettu laitos lauluäänelle ja pianolle *Yiain laulu I-II*. Kustantaja Edition Fazer, Helsinki. Laulujen kustannusnumerot I: *F.M.3085*

ja II: *F.M.3086*. Tanskan-kielisen tekstin lisäksi lauluhiin on liitetty Jalmar Lahdensuon suomennos ja Friedrich Egen saksannos.

A on päälähde. Madetojan lauluäänelle ja pianolle laatimien sovitusten (ks. L/S) käsikirjoitukset ovat kadoksissa. Balettiantomiimin orkesteri-partiitit (A ja B) eroavat ainakin Yiain laulujen osalta hieman toisistaan, ei kuitenkaan niin että eroavuudet olisivat ongelmallisia pianosovitus- tulkinnan kannalta. C:stä puuttuu runsaasti esitysmarkkinoita, tai ne on sijoitettu hieman eri tavoin partituureihin verrattuna. Lisäksi C:ssä on ilmeisiä virheitä molemmissa lauluissa.

Yiain laulu I:stä on lisäksi olemassa seitsentahtinen, lyijykynällä kirjoitettu katkelma, jossa on 17 ensimmäistä tahtia laulun partituurista. Se on yksityiskohdiltaan läheistä sukua B:lle, eikä tuo mitään olennaista lisää laulujen tarkasteluun. Säilytyspaikka HYK/SS, kotelo 6.

Molemmat laulut julkaistaan kr.ed:ssa sekä tanskan- että suomenkielisinä versioina. Balettiantomiimi on epäilemättä sävelletty tanskan-kieliseen tekstiin, mutta Kööpenhaminaan suunniteltujen esitysten peruunnuttua sitä on tiettävästi esitetty vain suomeksi.

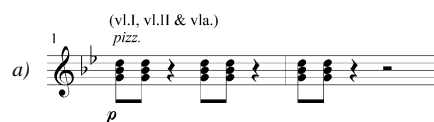
Yiain laulu I, Yiais Sang I

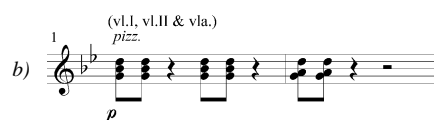
Kriittiset huomautukset

Kr. ed:ssa C:n fraseerauskaarituksia on täydennetty A:n/B:n kaarituksilla. Selvyyden vuoksi nämä lisätyt kaaret on merkitty katkoviivoin, vaikka ne perustuvatkin lähteisiin.

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

- 1-2 Pfte/OK A: Ks. nuottiesimerkki a.
B: Ks. nuottiesimerkki b.

a)

b)

- 2 Pfte/OK C: Staccato-pisteet 1/8:lta ja 2/8:lta puuttuvat. A:ssa ja B:ssä kuitenkin edelleen pizzicato.

- 2-5 Pfte/OK C: Oktaaviurkupiste rytmeineen on otettu A:n klarinettistemasta. B:ssä sen rytmi poikkeaa hieman A:sta.

2

- 6 Pfte/OK C: 2/8:n kohdalle sijoittuva 1/8-nuotti on varustettu ylimääräisellä 1/4-nuotin varrella:

6

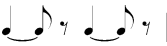

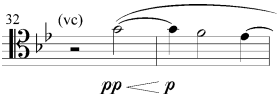
A:ssa ja B:ssä (fl) kuitenkin vain staccato-pisteellä varustettu 1/8-nuotti. **Kr.ed:** ylimääräinen varsi on jätetty pois.

- 6-9 Pfte/VK C: Kaaritukset (tahdin 6 yhdyskaarta lukuunottamatta) puuttuvat bassoäänestä. A:ssa ja B:ssä (vla) kaaret on merkitty.

- 8-9 Pfte C: Tahdin 8 *rit.* merkintä on vasta 2/4:n kohdalla ja molemmista tahdeista *dim.* merkinnät puuttuvat.

- 9 Pfte/OK C: G-oktaaviurkupisteen viimeistä neljäsosaa ei ole sidottu edelliseen puolinuottiin.

- 10-18 Pfte/OK C: Oktaaviurkupiste rytmeineen otettu A:n klarinettistemasta. Harpulla vastaava urkupiste, miltei identtisellä rytmillä. B:ssä klarinettien rytmi kuitenkin poikkeaa A:sta. Tahdit

		10-13 ja 16-18/alkupuolisko noudattavat nuot- tiesimerkin a rytmiä ja tahdeissa 14-15 on nuottiesimerkin b rytmi:			
		a) 			
		b) 			
17	Canto	C: 3/4:lla on neljäsosanuotin asemesta virheel- lisesti kahdeksasosanuotti (ilman kahdeksas- osataukoa).			
18	Pfte/OK	A ja B: Tahdin jälkipuoliskon g ^l -sävelle (vla, cor) on merkitty crescendo.			
19-20	Pfte/OK & VK	C: Fraseerauskaaret sekä tahdin 20 cis ^l -sävel- ten välinen yhdyskaari puuttuvat. A ja B: (ob, cl, fg, vla) fraseerauskaaritukset merkitty, yhdyskaaren asemesta kokonuotin mittainen cis ^l -sävel.	35-36	Pfte/OK & VK	C: Fraseerauskaaret sekä tahdin 36 cis ^l -sävel- ten välinen yhdyskaari puuttuvat. A ja B: (ob, cl, fg, vla) fraseerauskaaritukset merkitty, yhdyskaaren asemesta kokonuotin mittainen cis ^l -sävel.
20	Canto, Pfte	C: Pianon dim. merkintä on kirjoitettu osapuul- leen 2/4:n kohdalle. A: Myös lauluäänessä 3/4:n kohdalla on ensin ollut dim.-merkintä, mutta se on yliviivattu.	36	Pfte Pfte/VK	C: dim. -merkintä puuttuu. A ja B: 2/8:lle sijoittuva yksinäinen kahdek- sasosanuotti (cb) on varustettu aksentimerkillä eikä staccatopisteellä
	Pfte/VK	A ja B: 2/8:lle sijoittuva yksinäinen kahdek- sasosanuotti (cb) on varustettu aksentimerkillä eikä staccatopisteellä.	37	Canto	A, B ja C: Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoi- tettu palautusmerkki puuttuu 6/8:lta. Kr. edi- tion toimittaja on lisännyt palautusmerkin perusteenaan tahti 21, jossa Madetoja käyttää sitä (A:ssa ja B:ssä) vastaavassa paikassa.
21	Canto	C: Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitettu palautusmerkki c ² -sävelen edestä puuttuu.	37-41	Pfte/VK	C: Fraseerauskaaritukset puuttuvat. A ja B: (ob, fg, vl II, vla) kaaret on merkitty.
21-23	Pfte/VK	C: Fraseerauskaaret puuttuvat. A ja B: (ob, fg, vl II, vc) fraseerauskaaret merkitty.	38	Pfte/VK	B: espr. -merkintä puuttuu fagoteilta, jotka soittavat pianon vasemmalle kädelle C:ssä uskotun melodian. A:ssa espr. -merkintä on.
23	Pfte	C: dim. -merkintä puuttuu.	39	Pfte	C: dim. -merkintä puuttuu.
24	Pfte/VK	C: Ylimääräinen kaari bassoäänessä 3/4:n ja 4/4:n välillä. A ja B: (fg) kaarta ei ole.	39-40	Pfte/OK	C: OK:n soinnun alinta g ^l -säveltä ei ole sidottu tahtiviivan yli.
24-25	Pfte/VK	C: Tahdin 24 viimeiseltä neljäsosalta alkava fraseerauskaari puuttuu bassoäänestä. A ja B: (fg) kaari on merkitty.	40	Pfte	C: rit. -merkintä puuttuu.
24-26	Pfte	C: rit. ja à tempo -merkinnät puuttuvat, samoin p .	42	Pfte	C: a tempo -merkintä puuttuu.
25	Pfte/OK	A ja B: Cornolla, joka soittaa 4/4:lle sattuvan g ^l -sävelen on tällä kohden dynaamisena merkintänä pp .	42-46	Pfte/VK, Pfte/OK	B: Oktaaviurkupisteen rytmi klarineteilla kuten tahdeissa 10-13 ja 16-18 (ks. tahteja 10-18 koskeva kommentti).
27	Pfte	C: Tahdin alussa on dim. -merkintä. A:ssa ja B:ssä sitä ei ole.	45	Pfte/VK	C: Vasemman käden melodiaan viittaava dolce -merkintä ja VK:n fraseerauskaari puuttuvat. A ja B: (tr) dolce ja fraseerauskaari merkitty.
29-30	Pfte/OK	C: Oktaaviostinaton lomassa kulkevaan melodiaan viittaava dolcissimo -merkintä ja OK:n fraseerauskaari puuttuvat. A ja B: (ob) dolcissimo ja fraseerauskaari merkitty.	46	Pfte/VK	C: Vasemman käden alemman äänen viimei- nen sävel (4/4:lla) on virheellisesti f^l .
32	Pfte/VK	C: 5/8:lla ja 6/8:lla on virheellisesti g ^l -sävel d ^l -sävelen asemesta.	47	Pfte Pfte/VK	C: cresc. -merkintä ja puuttuu. C: Tahdin viimeiselle neljäsosalta sijoittuva, alimpaan ääneen kohdistuva mf -merkintä puuttuu.
32-33	Pfte/OK	A ja B: Oktaaviostinaton lomassa kulkevan, oikean käden alimmaksi ääneksi sijoittuvan melodian aloitussävelle on merkitty cres- cendo:	47-49	Pfte/OK & VK	C: Fraseerauskaaret sekä tahdin 49 cis ^l -sä- velten välinen yhdyskaari puuttuvat. A ja B: (fl, ob, cl, fg, vla, vc) fraseeraus- kaaritukset merkitty, yhdyskaaren asemesta kokonuotin mittainen cis ^l -sävel.
			48	Pfte Pfte/OK	C: mf -merkintä puuttuu. C: f ² -sävelten väliltä puuttuu yhdyskaari.
33-34	Pfte/OK	C: Oikean käden alimpana äänenä kulkevan melodian es ^l -säveliä ei ole sidottu tahtiviivan yli.	49	Pfte Pfte/VK	C: dim. merkintä puuttuu. A ja B: 2/8:lle sijoittuva yksinäinen kahdek- sasosanuotti (cb) on varustettu aksentimerkillä eikä staccatopisteellä
34-35	Pfte	C: cresc. ja mf -merkinnät puuttuvat.	50	Canto	A, B ja C: Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoi- tettu palautusmerkki puuttuu 6/8:lta. Kr. edi- tion toimittaja on lisännyt palautusmerkin perusteenaan tahti 21, jossa Madetoja käyttää sitä (A:ssa ja B:ssä) vastaavassa paikassa. C: Väliäänien neljäsosatauko puuttuu tahdin lopusta.
			50-52	Pfte/VK	C: Fraseerauskaaritukset puuttuvat. A ja B: (ob, fg, vl II, vla) kaaret merkitty.
			51	Pfte Pfte/VK	C: p ja dim. -merkinnät puuttuvat. C: Bassoääneen kohdistuva espr. -merkintä puuttuu. B: Fagoteilla, jotka partituurissa soit- tavat tämän äänen, ei myöskään espr. -merk- intää. A:ssa merkintä on.
			52	Pfte	C: pp -merkintä puuttuu.

- 53 Pfte A ja B: Tahdin alussa *a tempo* -merkintä, mutta balettiantomiimi ei päätykään seuraavaan tahtiin.
Pfte/VK A ja B: *sf* -merkinnän sijasta molemmilla sävelillä oma aksenttimerkinsä. C: *Viola* -merkintä harhaanjohtavasti viivaston alapuolella: alttoviulut soittavat ylempään sävelen. A ja B: *mf* -merkintä jo tahdin alussa.

Teksti

Kr. ed:n tekstilähteenä käytetty Madetojan partituureja (A ja B), joissa vain tanskankielinen teksti sekä C:tä, jossa suomen-, tanskan- ja saksankielinen teksti.

Tahti Lähde: huomautus

12 ja 16 C: Tanskankielisessä tekstissä *Øjne* (eikä *Øjne*, kuten A:ssa ja B:ssä).

35 C: *elskede* pienellä alkukirjaimella

Yvain laulu II, Yvais Sang II

Kriittiset huomautukset

Kr. ed:ssa C:n fraseerauskaarituksia on täydennetty A:n/B:n kaarituksilla. Selvyyden vuoksi nämä lisätyt kaaret on merkitty katkoviivoin, vaikka ne perustuvatkin lähteisiin.

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
1	Canto, (Pfte) Pfte	A ja B: Tempomerkintä on <i>Andante</i> ilman <i>tranquillo</i> -määrettä. C: <i>p</i> -merkintä puuttuu.
5	Canto Pfte/OK	C: <i>p</i> -merkintä puuttuu. C: Fraseerauskaaret puuttuvat.
9-11	Pfte/OK	C: Fraseerauskaaret puuttuvat. Koska ne ympärillä olevissa vastaavissa tahdeissa ovat käytössä, lienee kyseessä painovirhe.
12	Canto	C: $\llcorner$ -merkintä puuttuu.
12-13	Pfte/VK	C: Basson urkupistesäveltä ei ole sidottu tahtiviivan yli.
13	Canto Pfte	C: <i>mf</i> -merkintä puuttuu. C: $\llcorner$ -merkintä puuttuu.
13-14	Pfte/OK	C: Aksenttimerkit puuttuvat molempien tahtien 1/2:ta. <i>c²</i> -säveliä ei ole sidottu.
13-19	Pfte/OK	C: Fraseerauskaaret puuttuvat.
15	Pfte/OK	C: Korotusmerkki 1/2:lla sijaitsevan soinnun <i>ais²</i> -sävelen edestä puuttuu.
16-17	Pfte/OK	C: Tahdit ovat A:sta ja B:stä poikkeavat. Ainakin palautusmerkin puuttuminen <i>f²</i> -sävelen edestä 2/2:lla tahdissa 17 on virhe:
18-19	Pfte/OK	C: Tahtiviivan yli ulottuvat yhdyskaaret puuttuvat kolmesta ylimmästä äänestä.
19	Pfte	C: <i>rit.</i> -merkintä on vasta tahdin 2/2:lla.
20	Pfte/VK	C: <i>p</i> -merkintä puuttuu 2/2:lta. A:han ja B:hen (cb) se on merkitty.
21	Pfte	C: <i>a tempo</i> -merkintä puuttuu.
23-24	Canto	A ja B: $\llcorner$ ja $\llcorner$ -merkinnät puuttuvat lauluosuudesta.

Pfte/OK

C: Tahdin 23 jälkipuoliskon (2/2) soinnun ylin ääni on *d²*; näin ollen myös tahtiviivan ylittävä yhdyskaari mainitun soinnun ja tahdin 24 ensimmäisen soinnun ylimpien sävelten väliltä puuttuu:

23-28 Pfte/OK

C: Fraseerauskaaret puuttuvat.

24-25 Pfte/OK

C: Aksenttimerkit puuttuvat molempien tahtien 1/2:lta. *c²* -säveliä ei ole sidottu.

25 Pfte

C: $\llcorner$ -merkintä puuttuu.

26 Pfte

C: $\llcorner$ -merkinnän jälkeen tahdin lopussa on *p* -merkintä, vaikka sellainen on jälleen seuraavan tahdin alussa.

Pfte/OK

C: *fis²* -säveliä ei ole sidottu. Tahdin alussa *h¹* -sävelen alapuolelle sijoittuvalle aksenttimerkille ei ole vastinetta A:ssa ja B:ssä. Se toistuu kuitenkin vastaavassa kohdassa C:n tahdissa 35 ja on otettu mukaan myös kr.edition.

27-28 Pfte/OK

C: *a¹* ja *a²* -säveliä ei ole sidottu tahtiviivan yli.

28-29 Pfte/OK
Pfte/VK

C: Sointusäveliä ei ole sidottu tahtiviivan yli.
C: Basson urkupistesäveltä ei ole sidottu tahtiviivan yli.

30 Pfte

C: $\llcorner$ -merkintä puuttuu. A:han ja B:hen (VI I ja VIa) se on merkitty. Kr. edition merkintä on otettu mukaan, koska se havainnollistaa kudoksen sisäistä dynamiikkaa.

31 Pfte

C: *p* -merkintä puuttuu tahdin alusta.

33 Pfte/VK

C: Aksenttimerkki puuttuu 2/4:lta.

33-34 Pfte/OK

C: *c²* -sävelten välisten yhdyskaarten sijasta on sointujen alapuolella (1/2-2/2) fraseerauskaaret.

33-36 Pfte/OK

C: Fraseerauskaaret puuttuvat tahtien 33-34 alapuolisia kaaria lukuunottamatta.

34 Pfte/OK

C: Aksenttimerkki puuttuu tahdin alusta.

35 Canto
Pfte/OK

C: *dim.* -merkintä puuttuu.
C: Sointujen ylä-ääniä (*fis³*) ei ole sidottu. Tahdin alussa *h¹* -sävelen alapuolelle sijoittuvalle aksenttimerkille ei ole vastinetta A:ssa ja B:ssä. Se esiintyy kuitenkin vastaavassa kohdassa C:n tahdissa 26 ja on otettu mukaan myös kr.edition.

37 Canto, Pfte

C: *rit.* -merkinnät puuttuvat.

37-39 Pfte/VK

C: Basson urkupistesäveliä ei ole sidottu tahtiviivan yli.

39 Canto, Pfte
Pfte

C: *a tempo* -merkinnät puuttuvat.
C: *pp* -merkintä on vasta 2/4:lla.

41 Pfte/OK

C: Tahdin jälkipuoliskolla *c²* -sävelen edessä on turha palautusmerkki.

41-43 Pfte/OK

C: Fraseerauskaaret puuttuvat.

Teksti

Kr. ed:n tekstilähteenä käytetty Madetojan partituureja (A ja B), joissa vain tanskankielinen teksti sekä C:tä, jossa suomen-, tanskan- ja saksankielinen teksti.

Tahti Lähde: huomautus

12 C: Tanskankielisessä tekstissä *Spør* - (eikä *Spør* - , kuten A:ssa ja B:ssä).

Kolme laulua L.Onervan runoihin, op. 60

Op. 60 n:o 1 Heijaa, heijaa

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
1921, [uusittu laitos 1926]

Lähteet

OT L.Onerva: *Kehtolaulu*

Runo julkaisti ensi kerran samassa Maailma-lehden numerossa (1924/kesäkuu), jossa Madetojan sävellys ensimmäistä kertaa julkaistiin.

Kehtolaulu-runo julkaisti myös kokoelmassa:
L.Onerva: Maan tomu-uurna
Helsinki 1925
Kustannusosakeyhtiö Otava

Poikkeuksellista Kehtolaulu-runossa on, että se on tehty Madetojan sävelmää varten. Madetojan sävellys syntyi ensin ja runo vasta tämän jälkeen. (Ks. esim. Olavi Pesonen: Leevi Madetoja; teoksessa Suomen säveltäjiä II, Porvoo 1966, Werner Söderström Osakeyhtiö).

A Faksimilekopio käsikirjoituksesta. Julkaistu Maailma-lehden kesäkuun numerossa v. 1924. Todennäköisesti varhaisin versio sävellyksestä. Otsikko *KEHTOLAULU* painettu partituurin yläpuolelle suurin kirjaimin koko aukeaman laajuusena. Partituurissa ei ole laulutekstiä eivätkä melodialinjan kaaritukset ole lauluäänelle ominaisia. Pikemminkin kokoonpano voisi olla viulu & piano. Luluteksti on kuitenkin julkaistu toisaalla lehdessä (s. 520) otsikolla: *KEHTOLAULU* (Leevi Madetojan sävellykseen ss. 512-513). Säkeistöjen toiseksi viimeistä ja viimeistä säeparia ei sävellyksessä kerrata, kuten myöhemmissä toisinoissa. Sävellaji: a - A. Nuottikäsiäla poikkeaa Madetojan normaalista käsiälästä ja kyseessä voi olla myös jonkun muun, vaikkapa L.Onervan, tekemä kopio Madetojan sävellyksestä.

B Madetojan käsikirjoitus. Otsikko: *Kehtolaulu*. Sävellaji: a - A. Vain suomenkielinen teksti. Säkeistöjen toiseksi viimeinen ja viimeinen säepari kerrataan. Säilytyspaikka HYK/MT.

C Madetojan käsikirjoitus (k.kop/E). Partituurisivun otsikko ollut alun perin *Kehtolaulu*, mutta alkuperäisen otsikon ympärille on piirretty sulkumerkit ja yläpuolelle on kirjoitettu uusi otsikko: *Heijaa, heijaa!* - *Gunga, gunga* jollain muulla kuin Madetojan käsiälällä. Ruotsinkielisen otsikon alle on kirjoitettu alaotsikko myös sulkumerkein varustettuna: (*Vaggsång*). Nuottiarkin kansilehdellä otsikko on molemmilla kielillä huutomerkillä varustettu: / *HEIJAA, HEIJAA!* / *GUNGA, GUNGA!* / (*KEHTOLAULU*) / (*VAGGSÅNG*) /. Sävellaji: g - G. Käsikirjoituksessa on suomenkielinen teksti Madetojan käsiälällä ja Joel Rundtin ruotsinno muulla käsiälällä. Säkeistöjen toiseksi viimeinen ja viimeinen säepari kerrataan. Ensimmäisen partituurisivun alalaitaan lisätty kustannusnumero R.E.W.532. Säilytyspaikka HYK/F.

D Madetojan omistuksessa ollut painettu laitos R.E.W.532, jossa eräitä säveltäjän tekemiä korjauksia. Säilytyspaikka OYK/MOK.

E Painettu laitos R.E.W.532. Kustantaja A/B R.E. Westerlund O/Y, Helsinki - Helsingfors. Sävellaji g - G. Otsikko ensimmäisellä partituurisivulla: / *Heijaa, heijaa!* - *Gunga, gunga.* / *Kehtolaulu.* / *Vaggsång.* / Kansilehdellä huutomerkki ja pisteet puuttuvat otsikkojen jäljestä. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

Päälähde on C. E on piirretty C:n pohjalta eikä siitä juurikaan poikkea. B on kirjoitettu eri sävellajiin kuin C ja E, mutta muita eroavuuksia on verrattain vähän. A:n suurimmat erot muihin lähteisiin verrattuna ovat melodialinjan poikkeavat kaaritukset sekä säeparien kertausten puuttuminen. D:ssä on korjattu muutama C:hen ja E:hen jäänyt virhe.

Kriittiset huomautukset

Kommenteissa sävellystä tarkastellaan C:n ja E:n noudattamien sävellajien mukaan (g-G). Myös viittaukset A:han ja B:hen on annettu ensin transponoituina C:n ja E:n sävellajeihin ja vasta sitten suluissa alkuperäisen lähteen mukaisina (a-A).

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

Canto, Pfte A: Maailma-lehdessä julkaistu versio poikkeaa myöhemmistä toisinoista varsinkin esitysmarkintöjen osalta (nuottiesimerkissä Maailma-lehden versio kokonaisuudessaan):

Canto, (Pfte) A ja B: Tempomerkintänä: *Hitaasti, mutta ei liiaksi*

6 Canto B: Luluäänellä oma <-merkkintänsä tahdin lopussa alkaen n. 6/8:n kohdalla ja päättyen tahdin loppuun ennen seuraavan tahdin **mp**-merkkintää.

6-7 Pfte C: <- ja **mp**-merkkinnät on kirjoitettu paitsi OK:n ja VK:n viivastojen väliin, myös VK:n viivaston alapuolelle ikäänkuin painottamaan niiden kohdentumista myös bassoääneen. B: <-merkkinnät kuten C:ssä, mutta **mp**-merkkintä vain viivastojen välissä.

7 Pfte C: Pianon **mp**-merkkinnät näyttävät korjatuilta. Mahdollisesti tällä kohden on ensin ollut **mf**-merkkinnät, jotka on sitten korjattu **mp**-merkkinnöiksi. A, B ja C: Fraseerauskaari puuttuu 6/8:n ja 8/8:n väliltä. A, B: 8/8:n kohdalla a-säveln (h) lisäksi es-sävel (f).

8 Canto E: Tarpeeton legatokaari 1/4-3/8. Canto, Pfte E: <-merkkintä alkaa n. 1/8:n verran aiemmin.

8-9 Pfte C: Madetoja on kirjoittanut >- ja **p**-merkkinnät OK:n viivaston yläpuolelle ja VK:n

		viivaston alapuolelle, eikä viivastojen väliin. B: $\rightrightarrows$ ja p vain VK:n viivaston alapuolella.
9	Pfte/OK	C: Fraseerauskaari puuttuu 6/8:n ja 8/8:n väliltä.
10	Pfte	E: $\leftarrow$ -merkintä alkaa n. 1/8:n verran aiemmin.
12	Pfte/VK	A, B ja C: Fraseerauskaari puuttuu 6/8:n ja 8/8:n väliltä. A, B: 8/8:n kohdalla <i>a</i> -sävelen (<i>h</i>) lisäksi <i>es</i> -sävel (<i>f</i>).
13-14	Pfte	B ja C: Madetoja on kirjoittanut $\leftarrow$ ja p -merkinnät OK:n viivaston yläpuolelle ja VK:n viivaston alapuolelle, eikä viivastojen väliin.
14	Pfte/OK	C: Fraseerauskaaret puuttuvat 2/8:n ja 2/4:n sekä 6/8:n ja 8/8:n väliltä.
	Pfte/VK	C: Fraseerauskaari puuttuu 2/8:n ja 4/8:n väliltä.
15	Pfte	E: Seuraavaan tahtiin ulottuva $\leftarrow$ -merkintä alkaa jo 6/8:n kohdalla.
18	Canto	E: Tahdin jälkipuoliskon $\rightrightarrows$ -merkintä alkaa aivan puolinuotin alusta.
	Pfte/VK	A, C: Palautusmerkki puuttuu 8/8:lle sijoittuvan <i>g</i> -sävelen (<i>a</i>) edeltä.
18-19	Pfte	B: Madetoja kirjoittanut $\rightrightarrows$ ja mp -merkinnät VK:n viivaston alapuolelle eikä viivastojen väliin.
19	Pfte/OK	A, B, C, E: 2/8:lta 4/8:lle ulottuva lyhyt fraseerauskaari puuttuu. Kr. editiossa kaarta on käytetty, sillä D: ssä Madetoja on lisännyt kaaren vastaavaan kohtaan tahdissa 23. Koska vasemmalla kädellä samanaikaiset kahdeksasosat on kaaritettu, on johdonmukaista, että näin on myös oikealla kädellä.
20	Pfte	E: $\rightrightarrows$ -merkintä alkaa jo 3/8:n kohdalla.
22	Canto	E: Tahdin jälkipuoliskon $\leftarrow$ -merkintä alkaa aivan puolinuotin alusta.
	Pfte/VK	C: Palautusmerkki puuttuu 8/8:lle sijoittuvan <i>g</i> -sävelen edeltä.
22-23	Pfte	B: Madetoja kirjoittanut $\leftarrow$ ja mp -merkinnät VK:n viivaston alapuolelle eikä viivastojen väliin.
23	Pfte/OK	A, B, C, E: 2/8:lta 4/8:lle ulottuva lyhyt fraseerauskaari puuttuu. D: ssä Madetoja lisännyt mainitun kaaren.
24a	Pfte	B: Pelkkä <i>rit.</i> ilman <i>assai</i> -merkintää.
24b	Pfte	E: $\rightrightarrows$ -merkintä alkaa jo 3/8:n kohdalla.

Teksti

Maailma-lehdessä ja Maan tomu-uurna -kokoelmassa julkaistut tekstit eivät olennaisesti poikkea toisistaan ja ne ovat varsin yhdenmukaiset Madetojan käsikirjoituksissa ja Westerlundin kustantamassa laitoksessa käytetyn suomenkielisen tekstin kanssa. Vain välimerkkien ja suurten alkukirjainten käytössä on jonkin verran eroja. Runon viimeinen ja toiseksi viimeinen säeryhmä kerrataan laulun kaikissa muissa versioissa paitsi Maailma-lehdessä julkaistussa varhaisimmassa laitoksessa. **OT** on Maailma-lehden kesäkuun numerossa 1924 julkaistu teksti. Se on painettu versaalein. Maan tomu-uurna -kokoelmassa 1925 julkaistuun tekstiin viitattaessa käytetään nimitystä **T**₂₅.

Tahti Lähde: huomautus

7-15 **OT, T**₂₅ ja **A:** Säeryhmän kertaus puuttuu.

17-24a/b **OT, T**₂₅ ja **A:** Säeryhmän kertaus puuttuu.

24a/24b **C ja E:** Toisen säkeistön viimeiset sanat molemmilla kielillä (*kuu./ser.*) sijoitettu virheellisesti ensimmäiseen maaliin eli tahtiin 24a.

D: Madetoja merkinnyt sanat siirrettäväksi oikealle kohdalleen eli toiseen maaliin (tahtiin 24b).

Op. 60 n:o 2 Kaihoni

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
[1921]

Lähteet

OT L.Onerva: Valittuja runoja
Helsinki 1919
Kustannusosakeyhtiö Kirja

Lauluteksti sisältyy Valittuihin runoihin *Kauemmaksi kantaa kaihoni* -nimisenä ja se on sijoitettu *Sekasointuja*-kokoelman tekstien joukkoon. Vuonna 1904 julkaistusta *Sekasointuja*-kokoelmasta sitä ei kuitenkaan löydy. Todennäköisin selitys on, että runo on aikoinaan ollut ehdolla alkuperäiseen kokoelmaan, mutta jäänyt siitä lopulta pois.

A Faksimile Madetojan käsikirjoituksesta. Julkaistu liitteenä vuoden 1927 *Joulutunnelma*-lehdessä. Julkaisija: Arvi A.Karisto Osaakeyhtiö, [Hämeenlinna]. Suomenkielinen teksti. Ei opusnumeroa. Alkuperäinen käsikirjoitus on kadoksissa.

B Madetojan käsikirjoitus (k.kop/C). Suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla. Nino Runebergin ruotsinno muulla käsialalla. Opusnumero: *op. 60 n:o 2*. Ensimmäisen partituurisivun alalaitaan on lisätty käsin kustannusnumero *R.E.W.1607*. Leimasimella on lisätty kustantajan nimi *A/B. R.E.Westerlund O/Y* ja käsin kustantajan kotipaikka *Helsingfors*. Säilytyspaikka HYK/F.

C Painettu laitos *R.E.W.1607*. Kustantaja *A/B. R.E.Westerlund O/Y*. Helsinki-Helsingfors. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

Lisäksi laulusta on olemassa keskeneräinen luonnos **D:** 14 tahtia + yksi julkaistusta versiosta pois jätetty taukotahhti melodiasäkeiden välillä. Luonnoksessa säkeistöittäin toistuva laulumelodia on hahmoteltu varsin pitkälle tosin pienin eroin verrattuna julkaistuun versioon. Luonnokseen näet sisältyy eräitä vaihtoehtoisia melodiakulkuja, aukkopaikkoja sekä julkaistusta versiosta poikkeavia melodiarytmejä. Myös piano-osuuden keskeiset elementit ovat jo löytäneet hahmonsaa, vaikka mistään yhtenäisestä piano-osuudesta ei tämän luonnoksen kohdalla voida puhua. Säilytyspaikka HYK/MT.

OYK/MOK:ssa säilytetään Madetojan omistuksessa ollutta painettua laitosta *R.E.W.1607*, jossa yksi säveltäjän tekemä merkintä. Madetoja on viidennen tahdin 3/4:lle sijoittuvan oikean käden terssioitteen *a¹-c²* ylempään äänen kohdalle kirjoittanut kirjaimin *his*. Kaikissa muissa lähteissä tällä kohden on kuitenkin *his^l*-sävelen enharmoninen vastine *c²*.

Päälähde on **B, C** on piirretty **B:n** pohjalta, eikä käsikirjoituksen ja painetun laitoksen välillä ole kovin merkittäviä eroja. **A** poikkeaa esitysmerkinnöiltään verraten paljon **B:**stä ja **C:**stä.

Kriittiset huomautukset

Tahti   Instrumentti   Lähde: huomautus

A: Ei opusnumeroa.

B: Laulun suomenkielisen otsikon alle on ollut kirjoitettuna *Yksinlaulu pianon säestyksellä*, mutta teksti on yliviivattu.

1   Pfte   **A:** *col Ped.* -merkintä puuttuu.

1-3   Pfte/OK   **A:** Tahdin mittaiset fraseerauskaaret alkaen kunkin tahdin 1/2:lta ja päättyen 4/4:lle.
Pfte/VK   **A:** Fraseerauskaari yhdistää bassosävelet tahtien sisällä alkaen kunkin tahdin 2/4:lta ja päättyen 4/4:lle.

4   Canto, Pfte   **A:** $\leftarrow$ -merkintä alkaen Cantossa n. 2/4:n kohdalla ja päättyen hieman ennen 4/4:aa.
Pfte/OK   Pfte:ssa $\leftarrow$ -merkintä alkaa hieman ennen 3/4:aa ja päättyy 4/4:n kohdalla.
A: Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitettu ylennysmerkki puuttuu 3/4:lle sijoittuvan soinnun *dis^l*-sävelen edeltä.

4-5	Pfte/OK	A: Tahdin 4 2/4:lta alkava fraseerauskaari ulottuu tahdin 5 ensimmäiseen sointuun asti eikä pääty jo tahdin 4 4/4:lle, kuten muissa lähteissä.	21	Pfte/VK	yläpuolelle tai joka tapauksessa erilleen kaaren lopusta. Näin on menetelty myös kr. editiossa.
5	Pfte	A: -merkintä alkaen 2/4:lta ja päättyen 4/4:lle.	21-22	Pfte	A: Neljäsosaoitteet kaaritettu pareittain (1/4-2/4 ja 3/4-4/4) paitsi yhdyskaarilla (<i>cis</i> ¹ -sävelet), myös fraseerauskaarella.
	Pfte/VK	A: 4/4:lle päättyvä fraseerauskaari alkaa jo 2/4:lta.			A: VK:n viimeisestä soinnusta tahdissa 21 on vedetty viiva OK:n ensimmäiseen sointuun tahdissa 22. Merkintä tietenkin tarkoittaa tahdin 21 VK:n melodialinjan/sointukulun jatkumista OK:n viivastolle merkityllä sointuotteella tahdin 22 alussa.
6	Canto	A: -merkintä alkaen n. 2/8:lta (1/4:n puolivälistä) ja päättyen 3/4:lle.	22	Pfte/OK	C: Staccatopiste 1/8:n kohdalla puuttuu. A:ssa se on. B:ssä se on todennäköisesti jäänyt myöhemmin lisätyn ruotsinkielisen tekstin alle, mikä on harhauttanut C:n kaivertajaa.
7	Pfte/OK	A: Tahdin mittainen fraseerauskaari alkaen tahdin 1/2:lta ja päättyen 4/4:lle.	23	Pfte/VK	A: VK:n otteita yhdistää fraseerauskaari.
	Pfte/VK	A: Fraseerauskaari yhdistää bassosävelet tahdin sisällä alkaen 2/4:lta ja päättyen 4/4:lle.	31	Pfte/OK	B: Palautusmerkki puuttuu 1/4:lle sijoittuvan soinnun alimman sävelen h:n edeltä.
8	Pfte/OK	A: Fraseerauskaari puuttuu 2/4:n ja 3/4:n väliltä.	32	Pfte/OK	A ja B: Madetoja käyttänyt kaartta 1/4:lle sijoittuvan triolin merkinnässä. C:stä triolikaari kuitenkin puuttuu.
	Pfte/VK	A: Basson oktaavioitteen sävelet (<i>Cis-cis</i>) ovat kokonuoitin pituiset.		Pfte/VK	A: Palautusmerkki puuttuu 5/4:n kohdalla sijoittuvan triolin H-sävelen edeltä.
9	Canto	A: Tahdin loppupuolen rytmi poikkeaa B:stä ja C:stä. Myös luonnoksessa (D:ssä) on tämä pisteellinen rytmi:	32-33	Pfte/OK	A: Tahdin 32 lopun ja tahdin 33 alun neljäsosia ei ole kaaritettu pareittain vaan yhtenäinen fraseerauskaari ulottuu tahdin 32 5/4:lta tahdin 33 2/4:lle.
		 pyr - kii le - vo-ton-na	33	Pfte/OK	A: Jälkimmäinen, 4/4:lle päättyvä fraseerauskaari on merkitty alkavaksi jo 2/4:lta.
	Pfte/OK	A: Oikealla kädellä seuraavat lisäkaaritukset verrattuna muihin lähteisiin (ylhäältä alaspäin lukien): 1. Legatokaari 3/4-4/4 (<i>his</i> ¹ - <i>cis</i> ²); 2. Yhdyskaari 3/4-4/4 (<i>a</i> ¹ - <i>a</i> ¹); 3. Fraseerauskaari 2/4 (puolinuotin alusta) -8/8.	35	Canto, Pfte	A: <i>a tempo</i> -merkinnät puuttuvat (vaikka <i>rit</i> -merkinnät olivat paikoillaan tahdissa 33).
	Pfte/VK	A: Fraseerauskaari alkaa jo tahdin alusta, mutta päättyy 4/4:lle kuten muissakin lähteissä.	35-36	Pfte/OK	A: Tahdin mittaiset fraseerauskaaret alkaen tahtien 1/2:lta ja päättyen 4/4:lle. Fraseerauskaaret on merkitty OK:n viivaston alapuolelle ja ne kohdistuvat erityisesti toistuvan <i>cis</i> ² -urkupistesävelen alapuolella olevaan kertautuvaan motiiviin. Fraseerauskaari puuttuu kuitenkin muutoin samankaltaisesta tahdistista 37.
10	Pfte/VK	A: Fraseerauskaari 2/8-4/8 puuttuu.	38	Canto, Pfte	A: -merkintä alkaen n. 2/4:n kohdalla ja päättyen juuri ennen 4/4:aa.
11	Pfte/VK	A: Vasemman käden aksentimerkit puuttuvat 1/4:lta ja 2/4:lta. B: Vasemman käden aksentimerkki puuttuu 2/4:lta.		Pfte/OK	A: <i>m.s.</i> -merkintä puuttuu.
14	Canto	C: -merkintä alkaa aivan tahdin alusta.	35-37	Pfte/VK	A: Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitettu ylennysmerkki puuttuu 3/4:lle sijoittuvan soinnun <i>dis</i> ¹ -sävelen edeltä.
	Pfte/OK ja VK	C: Vasemman käden fraseerauskaari on merkitty päättymään jo 2/4:lla sijaitsevan triolin viimeiselle sävelelle (<i>h</i>), eikä jatkumaan OK:n 3/4:lta alkavalle <i>fis</i> ¹ -sävelelle asti.			A: Fraseerauskaari yhdistää bassosävelet tahtien sisällä alkaen kunkin tahdin 2/4:lta ja päättyen 4/4:lle.
	Pfte/VK	A ja B: Palautusmerkki puuttuu 1/4:lle sijoittuvan H-sävelen edeltä.	38	Canto, Pfte	A: -merkintä alkaen n. 2/4:n kohdalla ja päättyen juuri ennen 4/4:aa.
15	Canto, Pfte	A: <i>dim.</i> -merkinnät ovat jo 4/4:n kohdalla (myös Pfte:ssa).	15-16	Pfte/OK	A: Tahdin 15 5/4:lta alkava kaari ulottuu tahdin 16 alkuun asti.
15-16	Pfte/OK	A: Tahdin 15 5/4:lta alkava kaari ulottuu tahdin 16 alkuun asti.	16	Pfte/OK	A: Jälkimmäinen, 4/4:lle päättyvä fraseerauskaari on merkitty alkavaksi jo 2/4:lta.
16	Pfte/OK	A: Jälkimmäinen, 4/4:lle päättyvä fraseerauskaari on merkitty alkavaksi jo 2/4:lta.	16-17	Pfte/VK	A: Tahdin 16 jälkimmäiselle puoliskolle sijoittuvasta puolinuotista (<i>Fis</i>) on vedetty fraseerauskaari tahdin 17 alussa olevaan 1/8-nuottiin (<i>Cis</i>).
16-17	Pfte/VK	A: Tahdin 16 jälkimmäiselle puoliskolle sijoittuvasta puolinuotista (<i>Fis</i>) on vedetty fraseerauskaari tahdin 17 alussa olevaan 1/8-nuottiin (<i>Cis</i>).	17-20	Pfte/VK	A: Vasemman käden otteet kaaritettu pareittain tahtien sisällä eikä tahtiviivan yli:
17-20	Pfte/VK	A: Vasemman käden otteet kaaritettu pareittain tahtien sisällä eikä tahtiviivan yli:			
18-23	Pfte/OK	C: Tahtien 1/8:lle osuvat staccatopisteet merkitty nuotinpään yläpuolelle siten että ne jäävät edellisestä tahdistista vedettyjen fraseerauskaarten alle. Madetoja kuitenkin A:ssa ja B:ssä enimmäkseen merkitsee staccatopisteet kaaren	40	Canto	A: -merkintä alkaen n. 2/8:lta (1/4:n puolivälistä) ja päättyen 3/4:lle.
			41	Pfte/OK	A: Tahdin mittainen fraseerauskaari alkaen tahdin 1/2:lta ja päättyen 4/4:lle. Kaari on merkitty OK:n viivaston alapuolelle ja se kohdistuu erityisesti toistuvan <i>cis</i> ² -urkupistesävelen alapuolella olevaan motiiviin.
				Pfte/VK	A: Fraseerauskaari yhdistää bassosävelet tahdin sisällä alkaen 2/4:lta ja päättyen 4/4:lle.

- 42 Pfte/OK A: Fraseerauskaari puuttuu 2/4:n ja 3/4:n väliltä, samoin *m.s.*-merkintä tahdin alusta.
Pfte/VK A: Basson oktaaviotteen sävelet (*Cis-cis*) ovat kokonuotin pituiset.
- 43 Pfte/OK A: Oikealla kädellä seuraavat lisäkaaritukset verrattuna muihin lähteisiin (ylhäältä alaspäin lukien): 1. Legatokaari 3/4-4/4 (*his'-cis²*); 2. Yhdyskaari 3/4-4/4 (*a'-a'*); 3. Fraseerauskaari 2/4 (puolinuotin alusta) -8/8.
Pfte/VK A: Fraseerauskaari alkaa jo tahdin alusta, mutta päättyy 4/4:lle kuten muissakin lähteissä.
- 45 Pfte/VK A: Vasemman käden aksenttimerkit puuttuvat 1/4:lta ja 2/4:lta.
- 48 Pfte/VK A ja B: Palautusmerkki puuttuu 1/4:lle sijoituvan *H*-sävelen edeltä.
- 49 Canto, Pfte A: *dim.*-merkintä puuttuu lauluäänestä. Piano-osuuden *dim.*-merkintä on sijoitettu VK:n viivaston alapuolelle n. 4/4:n kohdalle.
Pfte/VK A: Palautusmerkki puuttuu 5/4:lle sijoituvan triolikulun *H*-sävelen edeltä (*h*-sävelen edellä 6/4:lle sijoituvassa triolissa palautusmerkki on).
- 49-50 Pfte/OK A: Tahdin 49 5/4:lta alkava fraseerauskaari ulottuu tahdin 50 alkuun asti.

Teksti

Madetoja on käyttänyt L.Onervan kolmisäkeistöisen runon kokonaan ja tehnyt siihen muutaman sanamuutoksen.

Tahti Lähde: huomautus

- 11-14 **OT:** *Simme hengen siivet herkäntä entävi*; Madetoja muuttanut säkeen viimeisen sanan lopulta (A, B, C) muotoon *kantavi*. **D:**ssä (luonnoksessa) on kuitenkin vielä **OT:**n mukaisesti *entävi*.
- 48-51 **OT:** *täydellisyytteen kaipaa kaihoni*. **D:**stä (luonnoksesta) teksti puuttuu tältä kohden. **A, B** ja **C:** *aina kauemmaksi kantaa kaihoni*.

Op. 60 n:o 3 Ilta

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
1934

Lähteet

- OT** L.Onerva: Lyhtylasien laulu
Helsinki 1919
Kustannusosakeyhtiö Ahjo
- A** Madetojan keskeneräinen luonnos. Melodia varsin valmis, vaikka poikkeaa **B:**stä muutamien kohdin. Piano-osuudesta luonnosteltu suuri osa, mutta poikkeaa **B:**stä. Suomenkielinen teksti. Säilytyspaikka: HYK/MT.
- B** Madetojan käsikirjoitus (luultavasti k.kop/C, sillä käsikirjoituksessa on painatustyöhön viittaavia numeromerkintöjä). Vain suomenkielinen teksti. Säilytyspaikka HYK/MT.
- C** Painettu laitos. Julkaistu teoksessa *Kokoelma Yksinlauluja IV (R.E.W. 2564)*. Oy R.E.Westerlund Ab, Helsinki - Helsingfors. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti. Laulun otsikon yläpuolella maininta: *Aulikki Rautawaaralle omistettu*.

Lisäksi olemassa todennäköisesti jo ennen **A:**ta luonnosteltu fragmentti (liite 1), jossa laulun melodiaa on hahmoteltu muista lähteistä jonkin verran poikkeavalla tavalla. Fragmentin kolmanteen ja neljänteen tahtiin Madetoja on merkinnyt ylimääräisen sävelen melodian etenemismahdollisuuksista muistuttamaan ja toisen tahdin kohdalle viivaston yläpuolelle kirjoittamaansa vaihtoehtoista melodiarytmiä säveltäjä on myöhemmin käyttänyt julkaistussa versiossa.

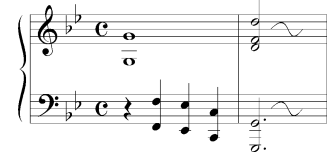
Samalle arkille, jolla *Ilta*-fragmentti on, Madetoja on luonnostellut sävellyksen *Laulu työlle* (V.A.Koskenniemi) melodiaa. Säilytyspaikka HYK/MT.

B on päälähde. **C** on todennäköisesti piirretty **B:**n pohjalta, mutta siihen on tehty eräitä muutoksia. **A:**ta on käytetty tahtien 4, 5, 13 ja 14 ratkaisemisessa.

Kriittiset huomautukset

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

- Pfte A: Luonnoksessa yhden tahdin mittainen pianojohdanto:

- 1 Canto, (Pfte) Canto **B:** Tempomerkintänä *Sangen hitaasti*.
A: Fermaatin asemesta *ten.* (pianolle ei ole omaa merkintää).
B: VK:n fermaatti puuttuu.
- 3-5 Pfte/VK A: Oktaavien alemmat sävelet puuttuvat.
- 4-5 Pfte/OK **B:** Molemmissa tahdeissa 3/4:n kohdalle sijoitettava sointu on *b - es' - g' - b'*, kun se **A:**ssa ja **C:**ssä on *b - es' - b'*. Madetoja on siis sävellyksen julkaisuvaiheessa, mahdollisesti oikoluvun yhteydessä palannut **B:**tä aiempaan ratkaisuun (**A**).

- 5 Canto A: 2/8:lle sijoituvan *a'*-sävelen alle on ollut merkittynä vaihtoehtoinen melodiasävel *d'*, joka kuitenkin on ylivivattu.

- 6-7 Canto, Pfte A: Melodiarytmi poikkeaa molemmissa tahdeissa **B:**stä ja **C:**stä. Tahdissa 6 myös piano-osuus poikkeaa muista lähteistä. Tahdista 7 piano-osuus puuttuu, eikä siihen ole merkitty Madetojan eräissä muissa kertautuvissa kohdissa käyttämää kertausmerkkiäkään. Siksi on mahdotonta varmuudella tietää, onko Madetoja ajatellut tahdin 6 piano-osuuden kertautuvan tahdissa 7:

- 9 Canto, Pfte **B:** *dim.* merkinnät ovat hieman myöhemmin, suurinpiirtein 2/4:n kohdalla.

- 9-10 Pfte A: Madetoja luonnostellut pianolle näiden tahtien välisiin lyhyttä välisoittoa:

- 10 Pfte/VK **B:** VK:n fermaatti puuttuu.

- 11-12 Canto A: Melodiarytmi poikkeaa julkaistusta versiosta:

13-14	Pfte/OK	B: Sointu 3/4:n kohdalla kuten tahdeissa 4-5.
15-16	Canto	A: Melodiarytmi poikkeaa muista lähteistä samalla tavoin kuin tahdeissa 6-7. Piano-osuus puuttuu tältä kohden.
18	Canto, Pfte	B: <i>dim.</i> merkinnät ovat hieman myöhemmin, suurinpiirtein 2/4:n kohdalla.

Teksti

Madetoja käyttänyt L.Onervan kaksisäkeistöisen runon säekertauksia lukuunottamatta sellaisenaan. **C:**ssä on lisäksi modernisoitu yhden sanan kirjoitusasu.

6-7 **OT:** Ei säekertausta.

15-16 **OT:** Ei säekertausta.

18 **OT** ja **A** ja **B:** *ijäisyys* (eikä *täisyys* kuten **C:**ssä).

Syksy, op. 68

Laulusarja L.Onervan runoihin

Madetoja kokosi tämän teoksen osin vanhoista, osin uusista lauluista eikä aivan heti päättynyt julkaistuun kuuden laulun sarjaan. *Syksy* ja *Lintu sininen* -laulujen lyhyet, alustavat luonnokset sisältävän nuottilehden (säilytyspaikka HYK/MT) oikeaan laitaan Madetoja on kirjoittanut laulusarjan varhaisen suunnitelman:

Syksy

Lähtö

Kaihoni

Pilvien rusko

Hyvää yötä

Lintu sininen

Ijät hyrskyjä päin
Pois itsestään

Kaksi viimeistä ovat saman laulun nimivaihtoehtoja. *Kaihoni* (julkaistu erillisenä lauluna op. 60 n:o 2) on myöhemmin yliviiwattu ja sen yläpuolelle on kirjoitettu *Luulit, ma*.

Syksy-sarjan kokonaissäkirjoitusta, joka koostuu erillisistä laulukäsikirjoituksista, säilytetään Helsingin yliopiston kirjastossa (HYK/F). Tämän käsikirjoituksen nimiösvulle Madetoja on kirjoittanut sarjan sisältämien laulujen nimet järjestysnumeroilla varustettuina. Kolmannen laulun otsikko on muodossa *Luulit, ma katselin...* ja *Ijät hyrskyjä päin!* on vakiintunut seitsemännen laulun otsikoksi. *Pilvien rusko* on alkuperäisen suunnitelman mukaisesti merkitty sarjan neljänneksi lauluksi, mutta myöhemmin yliviiwattu ja sitä seuraavien laulujen järjestysnumerot korjattu yhtä pienemmiksi.

Madetoja on todennäköisesti ajatellut säveltää **Pilvien rusko** -laulun L.Onervan näillä sanoilla alkavaan, v. 1908 julkaistuun runoon. (*Runoja*; Vihtori Kosonen, Helsinki). Sen tunnelma olisi hyvin sopinut Syksy-sarjaan:

*Pilvien rusko ja unien lento,
ohitse vaan!
Viimeisen päivänä viimeinen ilta,
ohitse vaan!*

*Pimeiden aivojen autio kumina
täyttää maan.
Viimeisen yönä viimeiset hetket,
tulkaa vaan!*

Laulusta on säilynyt aivan fragmentaarinen luonnos, vain muutamista soinnuista koostuva aihe. Säilytyspaikka HYK/MT. Luonnos ei laulun nimen lisäksi sisällä muuta tekstiä.

Op. 68 n:o 1 Syksy

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
1930

Lähteet

OT L.Onerva: Kaukainen kevät
Helsinki 1914
Kustannusosakeyhtiö Otava

A Madetojan käsikirjoitus (k.kop./**B**). Madetoja kirjoittanut kansilehdelle Onervan runon alkuperäisessä muodossaan. Runotekstin yli on sittemmin vedetty viiva. Partituurissa suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla ja Joel Rundtin ruotsinno muulla käsialalla. Ensimmäisen partituurisivun alalaitaan merkitty kustantajan nimi ja kotipaikka: *R.E.Westerlund, Helsinki-Helsingfors* sekä laulun kustannusnumero *R.E.W.1659*. Käsikirjoituksen liitteenä kaksi erillistä tekstiarkkia: suomenkielinen teksti koneella kirjoitettuna ja ruotsinkielinen teksti koneella kirjoitettuna. Säilytyspaikka HYK/F.

B Painettu laitos R.E.W.1659. R.E.Westerlund, Helsinki-Helsingfors. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

A ja **B** ovat lähes identtiset. **A** on päälähde.

Laulusta on lisäksi olemassa alustava luonnos (Samalla nuottiarkilla lyhyt *Lintu sininen* -laulun melodialuonnos). Säilytyspaikka HYK/MT. Melodiahahmotelma (8 tahtia), jossa laulun keskeiset aiheet ovat jo mukana, poikkeaa hieman lopullisesta. Kiinnostavampi on kuitenkin pianojohdannon luonnostelma, joka on aivan erilainen kuin lopullinen versio. Se perustuu alla olevan aiheen imitatiiviseen käsittelyyn:

Kriittiset kommentit

Dynaamisten merkintöjen sijoittelussa on pieniä eroja **A:n** ja **B:n** välillä. Kr. editiossa merkinnät korjattu **A:n** mukaisiksi. Valtaosa näistä korjauksista on niin pieniä, etteivät ne vaikuta esitykseen.

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
14-15	Pfte	B: Molemmissa tahdeissa $\llcorner$-merkintä alkaa jo 1/4:lle sijoittuvan triolin 2/8:n kohdalta ja $\rceil$-merkintä välittömästi 3/4:lle sijoittuvan triolin 1/8:n jälkeen.
21	Pfte/OK	A ja B: Tahdin alkupuoliskon fraseerauskaari puuttuu A: sta eikä sitä ole lisätty myöskään B: hen. Aivan vastaavassa kohdassa tahdissa 6 Madetoja kuitenkin käyttää kaarta. Koska ympärillä olevat kaaritukset ovat molemmissa kohdissa samanlaiset, on mainittua kaarta ehdotettu kr. editiossa myös tahtiin 21.
24	Canto	B: $\llcorner$-merkintä alkaa vasta 4/4:n kohdalta.
31-32	Pfte	B: Molemmissa tahdeissa $\llcorner$-merkintä alkaa jo 1/4:lle sijoittuvan triolin 2/8:n kohdalta ja $\rceil$-merkintä välittömästi 3/4:lle sijoittuvan triolin 1/8:n jälkeen.

Teksti

Madetoja on käyttänyt L.Onervan kaksisäkeistöisen runon kokonaan ja eräitä säe- ja sanakertauksia sekä vähäisiä kirjoitusasun muutoksia lukuunottamatta alkuperäisessä muodossaan. Konekirjoitetussa suomenkielisessä tekstiliitteessä runon ensimmäisen säkeistön toisen säkeen alku on kirjoitettu oudolla tavalla väärin, säe on muodossa *kuulitää märkä maa*, kun oikea muoto on *kiiltää märkä maa*. Tämä virhe ei onneksi kertaudu missään muualla.

Tahti **Lähde: huomautus**

9-14 **OT:** *tähti tuikahtaa...* (ei säe- eikä sanakertausta).

22-26 **OT:** *halki kylmän kynnelen* (ei säekertausta).

26-31 **OT:** *muisto välkähtää...* (ei säe- eikä sanakertausta).

Op. 68 n:o 2 Lähtö

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
1930

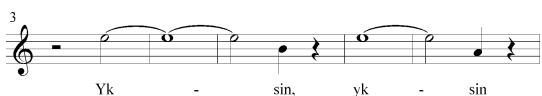
Lähteet

- OT** L.Onerva: Runoja
Helsinki 1908
Kustantaja: Vihtori Kosonen
- A** Madetojan käsikirjoitus (k.kop/C). Suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla, Joel Rundtin ruotsinnos muulla käsialalla kirjoitettuna. Ensimmäisen sivun alamariginaaliin merkitty kustannusnumero *R.E.W.1660*. Käsikirjoituksen liitteenä kolme erillistä tekstisivua: suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla kirjoitettuna, suomenkielinen teksti koneella kirjoitettuna, ruotsinkielinen käännös koneella kirjoitettuna. Säilytyspaikka HYK/F.
- B** Madetojan omistuksessa ollut painettu laitos *R.E.W.1660*. Säilytyspaikka OYK/MOK/r.k.sid.
- C** Painettu laitos *R.E.W.1660*. R.E.Westerlund, Helsinki-Helsingfors. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

A on päälähde. A ja C ovat lähes identtiset. C:n ruotsinkielinen teksti kuitenkin poikkeaa eräissä kohdassa A:sta ja C:hen on myös tehty muutamia ruotsinkielisen tekstin lausutukseen liittyviä lisäyksiä.

Lisäksi olemassa kaksi keskeneräistä luonnostelmaa D ja E, joiden säilytyspaikka on HYK/MT. Niissä laulu on hahmoteltu varsin pitkälle ja lähelle lopullisia musiikillisia ideoita. Silti D ja E poikkeavat toisistaan sekä A:sta ja C:stä. D:ssä ja E:ssä tahtien 1 - 4 sointujohdanto on muutoin sama kuin A:ssa ja C:ssä, mutta päättyy e-mollisointuun. Tästä syystä myös laulumelodian alku poikkeaa lopullisesta ratkaisusta. D:n ja E:n laulumelodiat poikkeavat eräissä muissakin kohdissa hieman sekä toisistaan että julkaistusta versiosta. Näytteenä siitä, millaisista eroista on kyse, seuraavassa esimerkissä D:n laulumelodian tahdit 3-12 (a) ja 31-35 (b).

a)

b)

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
1-3	Pfte/OK	C: OK:n aksenttimerkit ovat OK:n viivaston alapuolella. Kr. edition ratkaisu on A:n mukainen. C:ssä aksenttimerkit sijoittuvat monissa muissakin kohden päinvastaiselle puolelle viivastoa kuin A:ssa. Kr. editiossa on noudatettu A:n merkintätapaa. Aksenttimerkkien sijoittelua nuottien ylä- tai alapuolelle ei ole yksityiskohtaisesti käsitelty kommentaarissa.
39-46	Pfte	C: <i>cresc.</i> , $\langle$ ja $\rangle$ -merkinnät sekä VK:n aksenttimerkit ovat Pfte-viivastojen välissä. Kr. edition ratkaisu on A:n mukainen.

Teksti

Madetoja käyttänyt Onervan runon eräitä sana- ja säekertauksia lukuunottamatta jokseenkin alkuperäismuodossaan.

Tahti Lähde: huomautus

3-7 ja 14-17 OT: *Yksin* (ei kertausta).

23-30 OT: *Ah, hyvästi jääkää!* (ei kertausta).

53-60 OT: *Luokaa lempeä hauta*, (ei kertausta).

61-62 OT: *ell'en* (heittomerkkiä käytetty sanan sisällä).

63 B: *yllä* -sanan jäljessä C:ssä (ja myös A:n partituurissa) oleva pilkku on yliviivattu. Vastaava korjaus on tehty myös kriittiseen laitokseen, sillä pilkku ei ole alkutekstissä, Madetojan käsin kirjoittamassa tekstiliitteessä eikä konekirjoitetussa tekstiliitteessä.

Op 68 n:o 3 Luulit, ma katselin sua...

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
1930

Lähteet

- OT** Julkaistu nimellä *Haavekuva* kokoelmassa L.Onerva: Helkkyvät hetket
Helsinki 1922
Kustannusosakeyhtiö Otava

A Madetojan käsikirjoitus (k.kop/B). Suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla, Joel Rundtin ruotsinkielinen käännös muulla käsialalla kirjoitettuna. Ensimmäisen sivun alalaitaan lisätty kustannusnumero *R.E.W.1661* sekä kustantajan nimi ja kotipaikka: *R.E.Westerlund, Helsinki-Helsingfors*. Käsikirjoituksen liitteenä kolme erillistä tekstiä: suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla kirjoitettuna, suomenkielinen teksti koneella kirjoitettuna sekä ruotsinkielinen teksti koneella kirjoitettuna. Säilytyspaikka HYK/F.

B Painettu laitos *R.E.W.1661*. R.E.Westerlund, Helsinki-Helsingfors. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

A on päälähde. A ja B ovat muutoin lähes identtiset, mutta B:hen on tehty eräitä ruotsinkielisen tekstin lausutukseen liittyviä lisäyksiä.

Lisäksi laulusta on säilynyt keskeneräinen luonnos. Siinä on hahmoteltu kuutta ensimmäistä tahtia tahtiviivoja käyttäen ja laulun jatkoa ilman tahtiviivoja, osin pelkin nuotinpäin ilman rytmiarvoja. Sekä lauluäänestä piano-osuuden aiheet ovat selvästi tunnistettavissa ja vastaavat varsin pitkälle lopullisen version ratkaisuja. Otsikkona on käytetty alkuperäisen runon nimeä *Haavekuva* ja alaotsikkona *Luulit: ma katselin sua*. Säilytyspaikka HYK/MT.

OYK:ssa puolestaan säilytetään Madetojan omistuksessa ollutta painettua laitosta *R.E.W.1661*, jossa on Madetojan tekemiä ruotsinkieliseen laulutekstiin liittyviä merkintöjä (MOK/r.k.sid.).

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
4-8 ja 15	Pfte	A: Madetoja on tehnyt muutoksia piano-osuuteen. Koska aiempaan versioon kuuluvat merkinnät on huolellisesti raaputettu pois, on jokseenkin mahdotonta tarkoin tietää, millainen piano-osuus on näissä tahdeissa ollut ennen korjauksia. Tahdeissa 5-6 Madetoja joka tapauksessa lienee ajatellut merkitä osan piano-osuudesta OK:n viivastolle bassoklaavia käyttäen (OK:n viivastolla himmeäksi raaputettu bassoklaavi tahdin 4 lopussa ennen rivin vaihtumista), mutta on luopunut sitten suunnitelmasta.
21	Pfte	A: Madetoja on alun perin kirjoittanut myös Pfte:lle oman <i>Lento</i> -merkintänsä OK:n viivaston yläpuolelle, mutta yliviivannut sen myöhemmin. B: $\rangle$ -merkintä alkaa vasta 6/4:n kohdalta.

Teksti

Madetoja käyttänyt L.Onervan kaksisäkeistöisen runon eräitä säekertauksia ja kirjoitusasun muutoksia lukuunottamatta sellaisenaan. Madetojan erilliselle arkille käsin kirjoittama lauluteksti vastaa alkuperäistä muotoa, mutta molemmat säkeistöt aloittavien *Luulit* -sanojen jälkeen Madetoja on kirjoittanut pilkun **OT**:n kaksoispisteen asemesta. Tätä muotoa on käytetty myös **B**:ssä. **A**:ssa Madetoja sitä vastoin käyttää Onervan kaksoispisteellistä kirjoitustapaa: *Luulit: ma katselin sua.*

Tahti Lähde: huomautus

11-15 **OT**: 1. säk: *siltoja taivahan kaaren...* 2. säk: *sykkeelle syksyisen taulun...* (ei säekertauksia).

19-22a/b **OT**: 1. säk: *onneni saaren...* 2. säk: *onneni laulun...* (ei säekertauksia).

Op. 68 n:o 4 Hyvää yötä

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
[1926]

Lähteet

OT L.Onerva: Särjetyt jumalat
Helsinki 1910
Kustannusosakeyhtiö Otava

VR₁₉ L.Onerva: Valittuja runoja
Helsinki 1919
Kustannusosakeyhtiö Kirja

VR₂₇ L.Onerva: Valittuja runoja I
Helsinki 1927
Kustannusosakeyhtiö Otava

A Madetojan käsikirjoitus (k.kop/C). Kansilehdelle Madetoja kirjoittanut laulun tekstin. Partituurissa suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla ja Joel Rundtin ruotsinkielinen käännös muulla käsialalla. Ensimmäisen partituurisivun alalaitaan lisätty kustantajan nimi ja kotipaikka: *R.E.Westerlund, Helsinki - Helsingfors*, sekä teoksen kustannusnumero *R.E.W.1662*. Käsikirjoituksen liitteinä erillisillä arkeilla suomen- ja ruotsinkielinen teksti koneella kirjoitettuina. Säilytyspaikka: HYK/F.

B Painettu laitos: Suomen Musiikkilehti 1927/2, nuottiliite. Kustantaja Suomen Musiikkilehti. Suomenkielinen teksti.

C Painettu laitos *R.E.W.1662*. R.E.Westerlund, Helsinki - Helsingfors. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

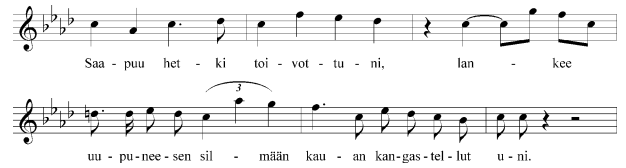
A on päälähde. **A** ja **C** ovat muuten lähes identtiset, mutta kahteen kohtaan **C**:ssä on lisätty ruotsinkielisen käännöksen mukaiset, suomenkielisen tekstin lausutuksesta poikkeavat nuottiarvot ja tauot. Tahdissa 38 on yhden nuotin aika-arvoa muutettu myös suomenkielisen tekstin lausutuksen osalta. **B**:ssä on teksti ainoastaan suomen kielellä. Muutoin se eroaa **A**:sta ja **C**:stä vain vähän. On mahdollista, että sekä **B** että **C** on piirretty **A**:n pohjalta. Tosin **B** ja **C** eroavat toisistaan hieman eräiden << ja >>-merkintöjen kestojen suhteen. Erot lienevät kuitenkin painoteknisistä syistä johtuvia ja ne ovat niin pieniä, etteivät olennaisesti vaikuta esitykseen. Eroavuuksia ei ole yksityiskohtaisesti kommentoitu.

Lisäksi olemassa keskeneräiset luonnokset **D** ja **E**. Molempien säilytyspaikka HYK/MT.

D on lyhyt luonnostelma laulun alun aiheista. Tempomerkintä on lopullisesta versiosta poiketen *Andante*. Piano-osuuteen, luonnoksen alkuun, on merkitty vain yksi oikean käden tahti. Aihe on muunnos oikean käden osuudesta julkaistun laulun viidennessä tahdissa ja etäisempi muunnos myös pianojohdannon kertautuvasta avainaiheesta (F-avosointu, d-mollisoitu, C-avosointu):

Lauluosuutta on **D**:hen kirjoitettu hieman piano-osuutta enemmän, kaikkiaan kuusi tahtia alkaen kolmesta tahdistä. Toinen tahti on jätetty tyhjäksi – ehkä Madetoja ajatteli pianoaihelman kerrattavaksi. Kahta ensimmäistä tahtia lukuunottamatta melodia poikkeaa melkoisesti lopullisesta versiosta:

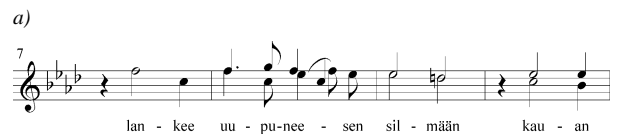

E on 28 tahdin mittainen luonnostelma, jossa laulu on hahmottunut jo varsin pitkälle. Esityserkinnät puuttuvat. Piano-osuus vastaa pääpiirteissään julkaistua versiota, tosin basson oktaavikaksinnuksia ym. puuttuu. Melodia on suurimmaksi osaksi hahmottunut lopulliseen muotoonsa. Lauluosuuden Madetoja on ensin kirjoittanut alkavaksi synkoopina:

Madetoja on kuitenkin jo **E**:ssä yliviivannut alun puolinuotin ja päättänyt siten lopulliseen, iskulliselta säveleltä alkavaan ratkaisuun.

E:n tahdeissa 8-10 (esim. a) ja 19 (esim. b) Madetoja on kirjoittanut kaksi vaihtoehtoista melodiakulkua. Niitä on vaikea tulkita täysin yksiselitteisesti. Luultavasti Madetoja on kirjoittanut seuraavasti:

E:n tahdissa 18 on Pften oikealle kädelle merkitty ylimääräinen c^2 -sävel 2/4:n kohdalle:

Kriittiset huomautukset

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

10 Canto **A**: Tähän tahtiin, mutta ei muualle, Madetoja on vielä kirjoittanut **E**:ssä (ks. nuottiesimerkki) esiintyvät melodiavaihtoehdot, mutta yliviivannut lopulta c^2 -säveln 2/4:n kohdalta ja e^2 -säveln 4/4:n kohdalta päätyen julkaistuun ratkaisuun.

38 Canto **A** ja **B**: Edeltävään kahdeksasosaan sidottu neljäsosanuotti 3/4:n kohdalla on pisteellinen ja vastaavasti tauko tahdin lopussa kahdeksasosatauko.

39 Pfte/VK **A** ja **B**: Myös oktaavikulun ylemmät sävelet (*Bb-As*) on yhdistetty fraseauskaarella.

Teksti

Madetoja on käyttänyt Onervan runon kokonaan, eräitä sana- ja säekertauksia lukuunottamatta alkuperäisessä asussaan.

Tahti Lähde: huomautus

8 **OT, A ja C:** Lyhytvokaalinen sen-illatiivimuoto *uupuneesen*. (sen-illatiivi: ks. esim. Kaisa Häkkinen: *Agricolasta nykykieleen*, Helsinki 1994, WSOY, s. 203). Madetoja haluaa mitä ilmeisimmin käyttää lyhytvokaalista, kirjakieliseksi luonnehdittua muotoa, sillä hän käyttää sitä myös luonnoksissa (**D** ja **E**) ja siksi sitä on käytetty myös kr. ed:ssä. Oikea tapa lukea sana lienee kuitenkin *uupuneeseen*, sillä Genetzin kielioopin (Helsinki 1881) mukaan lyhyenä kirjoitettava muotokin ääntyy pitkänä. **B, VR₁₉** ja **VR₂₇**: *uupuneeseen* Nässä lähteissä kyse voi olla latojan oma-aloitteisesti tekemästä korjauksesta, **VR₁₉**:ssä ja **VR₂₇**:ssä myös Onervan tekemästä muutoksesta.

18-20 **OT:** *Yöhön käyvän* (ei sanakertausta).

24 **OT:** *olit* (ei sanakertausta).

30-35 **OT:** *siunaan sydämesi suuren* (ei säekertausta).

Op. 68 n:o 5 Lintu sininen

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
[1919]

Lähteet

OT L.Onerva: Sielujen sota
Helsinki 1923
Kustannusosakeyhtiö Otava

Mikäli L/S:n sävellysvuosimääritys [1919] pitää paikkansa, on Madetoja säveltänyt runon ennenkuin Onerva julkaisi sen kokoelmassaan. Runo on tietenkin voinut ilmestyä jossain lehdes-
sä tai sitten Madetoja on ottanut tekstin Onervan käsikirjoituksesta.

A Madetojan käsikirjoitus (k.kop/B). Suomenkielinen teksti kirjoitettu partituuriin Madetojan käsialalla, Joel Rundtin ruotsinno muulla käsialalla. Ensimmäisen partituurisivun alareunaan on lisätty kustantajan nimi ja kotipaikka *R.E.Westerlund, Helsinki-Helsingfors* sekä kustannusnumero *R.E.W.1663*. Kolme erillistä tekstiliitettä: suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla, suomenkielinen teksti koneella kirjoitettuna ja ruotsinkielinen koneella kirjoitettuna. Säilytyspaikka HYK/F.

B Painettu laitos *R.E.W.1663*. R.E.Westerlund, Helsinki. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

A on päälähde. **A** ja **B** ovat lähes identtiset; **B**:hen on tehty vain eräitä pieniä muutoksia.

OYK:ssa (MOK/r.k.sid) säilytetään Madetojan omistuksessa ollutta painettua laitosta *R.E.W.1663*, jossa on säveltäjän merkintöjä liittyen ruotsinkieliseen tekstiin. Lisäksi olemassa lyhyt melodialuonnos samalla arkilla kuin Syksy -laulun varhainen luonnos (säilytyspaikka HYK/MT).

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
12	Pfte/OK	A: Yhdyskaari puuttuu f^2 -sävelten väliltä (4/8 -3/4).
33-34	Canto, Pfte	A: tahdissa 33 esitysmerkintänä sekä Cantolle että Pftelle ainoastaan <i>dim.</i> ja tahdissa 34 on Pfte/OK:n viivaston yläpuolelle (2/4:n kohdalle) kirjoitettu <i>rit. e dim.</i> Kriittisessä laitoksessa noudatettu B :n selkeää ratkaisua, jossa jo tahdissa 33 esitysmerkintänä on sekä Cantolle että Pftelle <i>dim. e rit.</i>

Teksti

Madetoja on käyttänyt Onervan alkuperäistekstin kokonaan ilman suurempia muutoksia.

Tahti Lähde: huomautus

31-36 **OT:** Tahtien 31-36 tekstikertaus puuttuu Onervan alkuperäisrunosta.

Op. 68 n:o 6 Ijät hyrskyjä päin!

Teksti: L.Onerva (1882-1972)
1930

Lähteet

OT L.Onerva: Elämän muukalainen
Helsinki 1921
Kustannusosakeyhtiö Kirja

A Keskenäinen, kolmatta sivua pitkä luonnos. Sen ensimmäisen sivun ylälaitaan kirjoitettu sulkuihin *Pois itsestään*, jota Madetoja on ilmeisesti alunperin ajatellut laulun nimeksi tai ainakin lopullisen nimen vaihtoehdoksi. Laulun pääelementit ovat täysin tunnistettavissa vaikka erojakin verrattuna lopulliseen versioon on (mm. vaihtoehtoisia melodiakulkuja). Säilytyspaikka HYK/MT.

B Madetojan käsikirjoitus (k.kop/C). Suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla, Joel Rundtin ruotsinno muulla käsialalla kirjoitettuna. Ensimmäisen partituurisivun alamariginalliin merkitty kustannusnumero *R.E.W.1664* sekä kustantajan nimi ja kotipaikka *R.E.Westerlund, Helsinki - Helsingfors*. Säilytyspaikka HYK/F. Käsikirjoituksen liitteenä kolme erillistä tekstiarkkia: suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla, suomenkielinen teksti koneella kirjoitettuna, ruotsinkielinen teksti koneella kirjoitettuna.

C Painettu laitos *R.E.W.1664*. R.E.Westerlund, Helsinki - Helsingfors. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

B on päälähde. **B** ja **C** ovat lähes identtiset, **C**:hen kuitenkin tehty eräitä tekstimuutoksia. **A** on tärkeä tahtia 66 koskevan ratkaisun tukena.

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
62-63	Pfte	B: <i>cresc. poco a poco</i> -merkintä puuttuu piano-osuudesta, vaikka se lauluäänen yläpuolelle on merkitty.
63	Pfte/OK	B: Aksentimerkki puuttuu 4/4:lta, vaikka se aiemmin on esiintynyt vastaavassa kohdassa.
66	Pfte/VK	B ja C: Palautusmerkit puuttuvat 4/4:lle sijoitettavan oktaavioitteen edeltä. Kyseessä ilmeinen virhe, sillä tahdin alussa OK:lla on g^1 - g^2 . A :ssa Madetoja on kirjoittanut palautusmerkeistä ylempään, alempi puuttuu. Myös tahdin 68 aivan samankaltaisessa pianokudoksessa VK:lla on 4/4:n kohdalla G_1 - G .
74	Pfte/OK	C: Alennusmerkki puuttuu ges^2 -säveln edeltä. Se ei tietenkään ole välttämätön, mutta B :hen Madetoja on merkinnyt sen.
77-78	Pfte/OK	B: Yhdyskaari puuttuu c^2 -sävelten väliltä.
85	Pfte/VK	B: Etuheleessä ei ole poikkiviivaa.

Teksti

Madetoja on jättänyt Onervan runon viidestä säkeistöstä toisen säkeistön käyttämättä. Jäljelle jäänyt teksti on tekstikertaus lukuunottamatta alkuperäisessä muodossaan.

Tahti Lähde: huomautus

11-14 **OT:** *Yö, ystävään* (ei tekstikertausta).

19-21 **OT, A ja B:** *Pois itsestään!* (ei sanakertausta). **B**:ssä tämän kohdan lausutus on seuraava:

28-32 **OT:** *kierämä, kaartama*, (ei tekstikertausta).

- 35-39 **OT:** *Ijät hyrskyjä päin*, (ei tekstikertausta).
- 39-43 **OT, A ja B:** *pois itsestään!* (ei sanakertausta). **B:**ssä tämän kohdan lausutus on seuraava:

- 62-70 **OT:** *ah, milloin ma itseni hukata saan!* (ei tekstikertausta).
- 71-74 **OT:** *Ijät hyrskyjä päin*, (ei tekstikertausta)
- 74-82 **OT:** *pois itsestään!* (ei sana- eikä säekertausta). **B:** Säekertausta on käytetty, mutta ei sanakertausta. Lausutus on säkeessä ja sen kertauksessa samanlainen kuin tahteissa 39-43.

Kaksi laulua, op. 71

Op. 71 n:o 1 Kotihin mielin

Teksti: Karl Gerok (1815-1890), suom. Hilja Haahti (1874-1966) 1929

Lähteet:

OT Laulutekstin pohjana oleva runo *Ich möchte heim* on julkaistu kokoelmassa:

Karl Gerok: *Palmblätter*
Stuttgart 1857
Greiner & Pfeiffer

Ich möchte heim -runon suomenkielinen käännös julkaistiin Gerokin runojen suomenosvalikoimassa:

Vihkonen Palmun-lehviä
Karl Gerokin runoja
saksankielestä suomentanut Hilja Haahti
Helsinki 1906
Kustannusosakeyhtiö Otava

Madetoja on lopullisessa käsikirjoituksessaan (**B**) käyttänyt sekä saksankielistä tekstiä että suomennoista, mutta on ilmeistä, että sävellyksen alkuperäisteksti (**OT**) on nimenomaan Hilja Haahden suomenno. Tähän viittaavat pelkän suomenkielisen otsikon käyttö laulun varhaisemmassa käsikirjoituksessa (**A**) sekä tekstien järjestys laulun julkaistussa versiossa (**B, C**).

- A** Madetojan käsikirjoitus. Yksi partituurisivu. Vain suomenkielinen otsikko: *Kotihin mielin*. Säveltäjän nimen paikalle otsikon oikealle puolelle Madetoja kirjoittanut ainoastaan sukunimensä. Lauluteksti puuttuu, samoin suurin osa esitysmarkeista. Muutoin **A** vastaa musiikilliselta sisällöltään varsin pitkälle toista säilynyttä käsikirjoitusta **B:tä**. Kuitenkin laulun loppu (kolmas maali) on tahtia lyhempi kuin **B:ssä** ja poikkeaa siitä muutoinkin hieman. Säilytyspaikka HYK/MT.
- B** Madetojan käsikirjoitus (k.kop/C). Kaksi partituurisivua. Ylimmäksi Madetoja kirjoittanut suomenkielisen otsikon *Kotihin mielin*. Sen oikealle puolelle hän on ensin kirjottanut (*K. Gerok - H. Haahti*), mutta yliviivannut sitten nimen *K. Gerok* ja kirjoittanut sen yläpuolelle *suom.* Suomenkielisen otsikon alle Madetoja on alun perin kirjottanut *Yksinlaulu pianon (urkujen) säestyksellä*, mutta myöhemmin yliviivannut tämän tekstin. Edellisten alapuolelle on Madetojan käsialalla kirjoitettu *Ich möchte heim (K. Gerok)*. Saksankielisestä otsikosta Madetoja on piirtänyt nuolen suomenkielisen otsikon rinnalle tarkoittaen tällä otsikon lopullista sijaintia painetussa laitoksessa. Edellä mainittujen otsikoiden alle on vielä muulla kuin Madetojan käsialalla kirjoitettu ruotsinkielinen otsikko *Jag längtar hem. (Svensk text av Nino Runeberg)*. Opusnumeroksi Madetoja on merkinnyt *op. 71a n:o 1*. Käsikirjoituksen ensimmäisen partituurisivun alareunaan on lisätty kustannusnumero *R.E.W. 1608*. Piano-partituuriin, laulu- ja piano-osuuskien väliin on kirjoitettu laulutekstin ensimmäinen säkeistö kolmella kielellä seuraavasti: Ylimpänä suomenkielinen teksti Madetojan käsialalla. Suomenkielisen tekstin alle on liimattu paperiliuskat, joille kirjoitettu

saksankielinen teksti Madetojan käsialalla ja ruotsinkielinen käännös muulla käsialalla. Käsikirjoituksen toiselle sivulle, pianopartituuriin jälkeen on Madetojan käsialalla kirjoitettu suomenkielisen tekstin 2. ja 3. säkeistö rinnakkain. Näiden alle on muulla käsialalla kirjoitettu ruotsinkielisen käännöksen 2. ja 3. säkeistö niin ikään rinnakkain. Saksankielisen tekstin 2. ja 3. säkeistö puuttuvat tältä kohden. **B:n** liitteenä on kuitenkin erillinen paperi, johon on Madetojan käsialalla kirjoitettu laulun saksankielinen teksti (kolme säkeistöä) kokonaisuudessaan. Säilytyspaikka HYK/F.

- C** Painettu laitos *R.E.W.1608*. Suomen-, saksan ja ruotsinkielinen teksti. Opusnumero **B:n** mukaisesti *op. 71a n:o 1*. Kustantaja A/B. R.E.Westerlund O/Y. Helsinki-Helsingfors.

B on päälähde. **C** poikkeaa **B:stä** vain joidenkin pienten yksityiskohtien osalta. Myös **A** vastaa olennaisimmilta osiltaan edellisiä; lauluteksti ja suurin osa esitysmarkeista siitä kuitenkin puuttuvat. **A** on tärkeä erityisesti **B:ssä** ja **C:ssä** vajavaiseksi jääneen tahdin 12 ratkaisemisessa.

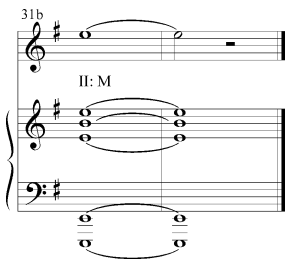
Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
	Pfte	B ja C: Piano-osuuden alussa merkintä: <i>Piano (urut)</i> .
1	Canto, (Pfte) Pfte	A: Tempomerkintä puuttuu. A: <i>p</i> ja <i>sempre legato</i> -merkinnät puuttuvat.
3	Canto	A: <i>p</i> -merkintä puuttuu.
8-9	Pfte/OK	A: Rivi vaihtuu tahtien välillä. Tahdin 8 lopusta on vahingossa jäänyt pois OK:n alimmassa äänessä olevat h-sävelet tahtiviivan yli sitovan yhdyskaaren alkuosa. Kaaren loppuosa on kuitenkin merkitty seuraavan rivin alkuun.
9	Canto Pfte	A: Lauluäänen <i>e^L</i> -sävel on vain puolinuotin mittainen ja vastaavasti tahdin lopussa oleva tauko puolitauko. A: <-merkintä puuttuu.
10	Canto, Pfte	A: <i>mf</i> -merkinnät puuttuvat.
12	Pfte/OK	B ja C: Pfte:n ylin ääni on vajavainen, sillä sävel <i>c²</i> puuttuu 2/4:n kohdalta. 1/4:lla olevan soinnun ylin sävel <i>h¹</i> on neljäsosan pituinen eikä 2/4:n kohdalle silti ole merkitty taukoa. A: ssa 2/4:lla on <i>c²</i> -sävel.
13	Canto, Pfte	A: <-merkinnät puuttuvat.
14	Pfte/OK	A: Aksenttimerkki puuttuu tahdin alusta. Yhdyskaari puuttuu ylä-äänessä olevien <i>h¹</i> -sävelten väliltä.
15	Canto, Pfte	A: >-merkinnät puuttuvat.
17	Canto, Pfte Pfte/VK	A: <i>f</i> -merkinnät puuttuvat. C: Bassosäveln aksenttimerkki puuttuu 4/4:n kohdalta. A: ssa ja B: ssä se on.
18	Pfte/VK	A: Ylennysmerkit puuttuvat 4/4:lle sijoittuvan <i>Fis₁-Fis</i> -oktaaviotteen sävelten edeltä.
20	Canto, Pfte	A: >-merkinnät puuttuvat.
21	Canto, Pfte Pfte/OK	A: <i>mf</i> -merkinnät puuttuvat. A: palautusmerkki puuttuu 1/2:lle sijoittuvan <i>g^L</i> -säveln edeltä.
24-25	Canto, Pfte	A: >- ja <i>mp</i> -merkinnät puuttuvat.
25	Pfte/OK	A: Väliäänessä oleva 1/2:lle sijoittuva <i>e^L</i> -sävel ei ole puolinuotin mittainen vaan jakaantunut kahdeksi neljäsanoitiksi kuten OK:n muutkin äänet tahdin alkupuoliskolla.
27	Canto, Pfte	A: <- ja <i>rit.</i> -merkinnät puuttuvat. C: <i>rit.</i> -merkinnät ovat jo tahdin alussa.

- 27-28 Canto A: Tahdin 27 loppuun sijoittuvan *a'*-melodiasävelen ja tahdin 28 alkuun sijoittuvan *h'*-melodiasävelen lisäksi on molempien kohdalle merkitty toinenkin sävel *fis'*. Madetoja ei ilmeisesti vielä tässä vaiheessa ollut tehnyt lopullista ratkaisuaan melodian kulusta tällä kohden. Tahdin 28 alempi sävel on ilman pistettä vaikka sellainen on ylempään säveleen merkitty:

- 28 Canto, Pfte A: >>> -merkinnät puuttuvat.
- 29 Canto, (Pfte) Canto A: *Più lento* -merkintä puuttuu. Pfte/OK A: *p* -merkintä puuttuu (Pfte:ssa se on). A: Aksenttimerkki puuttuu tahdin alusta.
- 30 Canto, Pfte Pfte A: <<< -merkinnät puuttuvat. A: Sointu *A₁-A-c¹-f¹-c²* on koko tahdin mittainen eikä jakaannu kahdeksi puolinuotin kestoiseksi soinnuksi.
- 31a-32a Canto, Pfte Pfte/OK ja VK Pfte/VK A: *mf* ja >>> -merkinnät puuttuvat. A: Aksenttimerkit puuttuvat tahdin 31a alusta. B: Madetoja on piirtänyt ylimääräisen >>> -merkinnän bassoäänelle (VK:n viivaston alapuolelle).
- 31b-32b Canto, Pfte A: Kolmas maali (A:han merkitty *II: M*) on tahtia lyhempi ja yksinkertaisempi kuin B:ssä ja C:ssä. Esitysmarkinnat (*mf*, >>>, *mp*, aksenttimerkit) puuttuvat:

Teksti

Madetoja on B:ssä käyttänyt runosuomennoksen ja alkuperäisen saksankielisen runon viidestä säkeistöstä kolme, ensimmäisen toisen ja viidennen. Saksankielisen tekstin Madetoja on kirjoitusasua lukuunottamatta käyttänyt sellaisenaan. Suomennokseen (OT) hän on tehnyt pari pientä muutosta. Laulun saksankielinen teksti on seuraava:

1.
Ich möchte heim, mich ziehst dem Vaterhause,
dem Vaterherzen zu;
fort aus der Welt verworrenem Gebrause
zur stillen, tiefen Ruh;
mit tausend Wünschen bin ich ausgegangen,
heim kehr ich mit bescheidenem Verlangen,
noch hegt mein Herz nur einer Hoffnung keim:
ich möchte heim.

2.
Ich möchte heim, bin müd von deinem Leide,
du arge, falsche Welt;
ich möchte heim, bin satt von deiner Freude,
glückzu, wem sie gefällt!
Weil Gott es will, will ich mein Kreuz noch tragen,
will ritterlich durch diese Welt mich schlagen,
doch tief im Busen seufz' ich insgeheim:
ich möchte heim.

3.
Ich möchte heim; das Schifflin sucht den Hafen,
das Bächlein läuft ins Meer,

das Kindlein legt im Mutterarm sich schlafen
und ich will auch nicht mehr;
manch Lied hab ich in Lust und Leid gesungen,
wie ein Geschwätz ist Lust und Leid verklungen,
im Herzen blieb mir noch der letzte Reim:
ich möchte heim.

Tahti Lähde: huomautus

A: Laulutekstit puuttuvat kokonaan.

10-11 OT: 1. säkeistössä: *huumeisesta* (eikä *kuumeisesta*).

14-16 OT: 2. säkeistössä: *mä olen kyltynyt*. (*mä*-sana *jo*-sanan asemesta).

Op. 71 n:o 2 Mestarin käsky

Teksti: Alcyone (J.Krishnamurti, 1895-1986), suom. Armas Rankka 1925

Lähteet:

OT Englanninkielisen alkuperäistekstin ydinosa on julkaistu teoksessa:

Alcyone: At the Feet of the Master
Adyar 1910
The Theosophist Office/
The Theosophical Publishing Society

At the Feet of the Master on teosofinen proosateksti, jonka lopussa on liitteenä Alcyonen kahdeksansäkeinen runo. Tätä tekstiä kutsutaan jäljempänä *ydintekstiksi*. Madetojan lopullisessa lauluversiossa *ydinteksti* muodostaa kolmisäkeistöisen *laulutekstin* keskimmäisen eli toisen säkeistön. Ydintekstiä sekä sen suomen- ja ruotsinkielistä käännöstä on käytetty (ilman muita säkeistöjä) tekstinä B:ssä ja samoin siinä editiossa (B:n varhaisempi, englanninkielisten otsikkotekstien osalta korjaamaton laitos), jonka pohjalta Madetoja on laatinut A:n.

On jäänyt epäselväksi, mistä ovat peräisin kolmisäkeistöisen englanninkielisen alkuperäistekstin (laulutekstin) ensimmäinen ja viimeinen säkeistö. Kaikissa alla mainituissa lähteissä (A, B, C) nimetään englanninkielisen tekstin tekijäksi Alcyone eli J.Krishnamurti riippumatta siitä onko kyseessä *ydinteksti* vaiko *kolmisäkeistöinen lauluteksti*. Krishnamurti-kirjallisuus ja bibliografiat eivät kuitenkaan näytä tunnevan tekstin pitempää (kolmisäkeistöistä) versiota.

Madetoja on laatinut Mestarin käskystä myös sekakuoro-sovituksen, joka on julkaistu kokoelmassa *Sävelten voima* (Helsinki 1927, Suomen Teosofinen seura). Tässä julkaisussa, jossa on käytetty kolmisäkeistöisen laulutekstin suomennosta, mutta ei englanninkielistä tekstiä eikä ruotsinnosta, mainitaan tekstintekijöiksi P.Warrington ja Alcyone.

Ydintekstin ja kolmisäkeistöisen laulutekstin suomen- ja ruotsinkieliset käännökset on laatinut Armas Rankka. Suomennos on hioutunut eri laitosten myötä. Suomenkielisen (kolmisäkeistöisen) laulutekstin viimeisin, myös kr. editiossa käytetty versio on julkaistu R.E.Westerlundin kustantamassa laitoksessa (C). Tämä teksti löytyy kokonaisuudessaan partituuriin kirjoitettuna myös Armas Rankan laatimasta Mestarin käsky -laulun käsikirjoituskopiosta (Sävellaji B-duuri, säilytyspaikka Pekka Rankan yksityisarkisto, Tampere). Tämän käsikirjoituskopion tekstiin viitataan jäljempänä tunnuksella OT_{AR}. Kr. editiossa noudatetaan mainitun käsikirjoituskopion mukaista lausutusta laulun toisessa ja kolmannessa säkeistössä, sillä A:ssa Madetoja on kirjoittanut partituuriin vain laulun ensimmäisen säkeistön kolmella kielellä.

A Madetojan omistuksessa ollut painettu laitos, jota säveltäjä on käyttänyt *R.E.W. 1609* -edition eli C:n valmistamiseen. Edition kansilehdellä on seuraava teksti, jonka Madetoja on yliviivannut: *At the feet of the Master. / Mestarin jalkain juuressa. / Vid mästarens fötter. / (Alcyone) / Choir-unisono, with piano accompaniment / composed for the Theosophical Society / 50 years jubilee convention by / Leevi Madetoja. / Yhteislaulu Samsång med / pianon säestyksellä. piano accomp. / PUBLISHED BY THE THEOSOPHICAL SOCIETY IN FINLAND / KUSTANTANUT SUOMEN TEOSOFINEN SEURA. Painopaikka: Hugo Jäger, Helsingfors (Madetoja yliviivannut*

painopaikan). Painovuotta ei mainita, mutta se on todennäköisesti 1925. Edition ensimmäisellä partituurisivulla ollut alun perin otsikko: *At the feeth of the Master. / Mestarin jalkain juuressa. / Vid Mästarens fötter. / (Alcyone).*

Alkuperäisen laulutekstin päälle pianopartituurissa on liimattu paperiliuskat, joille Madetoja on kirjoittanut laulutekstin ensimmäinen säkeistön suomenkielisenä (ylinnä), englanninkielisenä (keskimmäisenä) ja ruotsinkielisenä (alinna). Madetoja on myös tehnyt korjauksia laulu- ja piano-osuuksiin. Korjaukset ovat enimmäkseen painoasuun liittyviä, eivät niinkään musiikillisia. Otsikko korjattu ensimmäisellä partituurisivulla seuraavaksi: *Mestarin käsky (Suom. A.Rankka) / The Word of the Master (Alcyone) / Mästarens maning (övers. av A.Rankka)*. Opusnumeroksi Madetoja merkinnyt käsin op. 71a n:o 2. Sivun alalaitaan on eri käsialalla lisätty kustannusnumero *R.E.W.1609* ynnä muita kustantajan merkintöjä. A:n liitteenä Madetojan käsialalla kolmelle eri lehdelle kirjoitettuna laulutekstin 2. ja 3. säkeistö kaikilla kolmella kielellä, kukin kieli omalla lehdellään. Säilytyspaikka OYK/MOK.

B Painettu laitos. Kannessa teksti (huom: englanninkielien virheellisydet korjattu): *At the Feet of the Master. / Mestarin jalkain juuressa. / Vid mästarsens fötter. / (Alcyone) / Choir-unisono, with piano accompaniment, / composed for the Theosophical Society's / 50 years jubilee convention by / Leevi Madetoja. / Yhteislaulu Samsång med / pianon säestyksellä. piano accomp. / PUBLISHED BY THE THEOSOPHICAL SOCIETY IN FINLAND / KUSTANTANUT SUOMEN TEOSOFINEN SEURA . Painopaikka: Hugo Jäger, Helsingfors. Painovuotta ei mainita, mutta se on todennäköisesti 1925. Lauluteksti: ydinteksti alkukielisenä sekä suomen- ja ruotsinkielisenä käännöksenä. **B** on pääosin identtinen sen laitoksen kanssa, johon Madetoja tehnyt muutokset *R.E.W.1609* -laitosta eli **C**:tä varten (**A**). **B**:ssä kuitenkin varhaisemman laitoksen kansilehden tekstin sekä ensimmäisen partituurisivun otsikkotekstin kirjoitusvirheet on korjattu: *feeth > feet, society > society's*. Ei opusnumeroa.*

C Painettu laitos *R.E.W.1609*. Kustantaja A/B. R.E.Westerlund O/Y. Helsinki - Helsingfors. Lauluteksti (3 säkeistöä) suomen-, englannin- ja ruotsinkielisenä. Opusnumero A:n mukaisesti op. 71a n:o 2.

Sävellyksen alkuperäinen käsikirjoitus lahjoitettiin kansainväliselle Teosofiselle seuralle Adyarissa v. 1925 seuran 50-vuotisjuhlahallisuksien yhteydessä (ks. Teosofi 12/1925, s. 391). **A** on säveltäjän perusteellisen muokkauksen jäljiltä käsikirjoituksen verrattava lähde ja siksi päälähde. **C** on piirretty **A**:n pohjalta, mutta siihen on tehty jonkin verran muutoksia, erityisesti suomen- ja ruotsinkieliseen laulutekstiin, mutta myös esityserkintöihin.

Kriittiset huomautukset

A:n lauluosuuteen on jäänyt jonkin verran legatokaaria, palkituksia yms. jotka liittyvät **A**:n pohjana olevan edition laulutekstin lausutukseen, mutta jotka Madetojan lisäämän uuden tekstin yhteydessä näyttävät tarpeettomilta. **C**:ssä tällaiset kohdat on korjattu, eikä niitä kriittisissä kommentteissa erikseen käsitellä. Toisen ja kolmannen säkeistön tekstien ensimmäisestä säkeistöstä poikkeavissa lausutuksissa on noudatettu **OT_{AR}**-käsikirjoituskopion ratkaisuja, koska Madetojan omakätistä lähdettä ei ole ollut käytettävissä. **A**:ssa ja **C**:ssä toinen ja kolmas säkeistö eivät ole partituuriin sisäänkirjoitettuna ja **B**:ssä ydintekstin (laulutekstin toisen säkeistön) suomenkielinen käännös poikkeaa lopullisesta niin paljon, ettei siitäkään ole ollut juuri apua.

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
4	Pfte/OK Pfte/VK	A ja B : Fraseerauskaari 3/4:n ja 4/4:n rinnakkaisterressien väliltä puuttuu. A ja B : Tahdin alun C -sävel on kokonuotti. Kriittisessä editiossa noudatettu Westerlund-edition (C) ratkaisua (puolinuotti). Myös aiemmin mainitussa Madetojan itse laatimassa sekakuorosovituksessa bassosävel on tällä kohden puolinuotin mittainen.
6	Pfte/VK	A ja B : Fraseerauskaari 3/8:n ja 3/4:n väliltä puuttuu.
13	Pfte	C : Synkoopikulle vaihtoehtoinen, suomenkielisen tekstin toiseen ja kolmanteen säkeis-

töön soveltuva piano-osuus puuttuu. **A**:ssa ja **B**:ssä se on kuitenkin mukana.

14 Pfte/OK **A** ja **B**: Fraseerauskaari 1/4:n ja 2/4:n väliltä puuttuu. Tahdin jälkimmäinen fraseerauskaari on **A**:ssa ilmeisesti jäänyt tekstiä varten liimatun paperiliuskan alle, sillä **B**:ssä sellainen on, tosin **C**:stä poikkeava alkaen jo 3/4:lta ja päättyen 8/8:lle.

Teksti

Laulun sävellyskieli on todennäköisesti suomi, sillä Madetoja ei tiettävästi osannut englantia. Ainakin Madetojalla on täytynyt olla laulua säveltäessä tukena suomenkielinen käännös. Laulun viimeisimmässä versiossa (**A/C**) laulun pääkieli on suomi, sillä se on sijoitettu partituurissa ensimmäiseksi. Kr. editiossa laulu julkaistaan suomenkielisenä.

Laulutekstin suomennotokset poikkeavat jossain määrin toisistaan eri lähteissä. Kriittisissä kommentteissa rajoitetaan kuvailemaan niitä varsin runsaita eroavuuksia, joita **A**:n ja **C**:n tekstien välillä on. **OT_{AR}** on identtinen **C**:ssä käytetyn suomenkielisen tekstin kanssa.

Suomenkielisen tekstin eroavuudet:

A :	C ja OT_{AR} :
1. säk. turhuutta touhu sen vaan --- Valmiina kaikki valvomaan	turhuutta touhu sen on --- Valppaina, valppaina vartiohon
2. säk. Tarkaten Mestarin ääntä salaista kirkkauttaan. Kuunnellen käskyjä Hältä taistojen kuuhuntaan. Huomaten merkkinsä hienoin joukkojen tungoksen taa; havaiten kuiskeensa vienoin keskeltä maan pauhinaa.	Noudata Mestarin ääntä näähä valo salainen. Ymmärrä käskynsä ylhät kuohuissa taistelujen. Havaitse viiteensä hienoin joukkojen tungoksen taa; taivoita kuiskeensa vienoin keskellä maan pauhinaa.
3. säk. Siis mik' on Mestarin käsky, Hän mitä vaatiikaan? taikako on vai tunnus, turvissa jonka voitetaan? Kuuluvi Mestarin käsky, määräys tää Kuninkaan: "Veljeys taivaan on tahto rakkaus suurin on vaan."	Siis mik' on Mestarin käsky, neuvonsa lapsille maan? Merkkikö on vai tunnus, kautta min voitetaan? Kuuluvi Mestarin ääni, tahtomus taivahinen: käskyistä kaikista suurin käsky on rakkauden.

Englanninkielisissä teksteissä ei **A**:n ja **C**:n välillä ole eroja. Kolmisäkeistöinen englanninkielinen teksti on seuraava (ydinteksti kursivoitu):

1.
We bow at the feet of the Master,
we stand to obey His call;
we live but to practise His teachings,
to offer our service to all;
but the glamour of earth is insistent,
its confusion, its hurry and din,
so ceaseless and keen be our vigil,
that we lose no hint from within.

2.
*Waiting the word of the Master;
watching the hidden Light;
listening to catch His orders
in the very midst of the fight;
seeing His slightest signal
across the heads of the throng;
hearing His faintest whisper
above earth's loudest song.*

3.
What then is the word of the Master,
and what will He have us do?
Perchance He hath watchword or motto,
a war cry to carry us through.
Yes, this is the word of the Master,
the mandate that comes from above,
the command from the royal headquarters,
the paramount order is Love.

Ilman opusnumeroa

Agronomien marssi

Teksti: Eero Eerola (1884-1939)
1937

Lähteet

OT Madetoja käytti tekstinä Eero Eerolan kirjeitse (Eero Eerola > Leevi Madetoja 29.10.1937 / SKS) hänelle lähettämää *Agronomien marssi* -runoa. Tämän kirjoittajalla ei ole tiedossa, onko Madetojan käyttämä alkuperäisteksti tallella, mutta SKS:ssa (Eero Eerolan kokoelmassa) on siitä konekirjoitettu kopio. Tähän kopioon Eerola on käsin tehnyt kaksi muutosta. Hän mainitsee myöhemmän kirjeensä (Eero Eerola > Leevi Madetoja 13.12.1937 / SKS) alaviitteessä tehneensä pari muutosta alkuperäistekstiin ja näitä muutoksia on noudatettu myös Agronomien marssin painetuissa laitoksissa (**A₁**/**A₂**). Kriittisissä kommentteissa **OT**:ksi on ymmärretty edellä mainittu konekirjoitettu teksti ilman Eerolan siihen tekemiä muutoksia.

Eero Eerolan kokoelmassa SKS:ssa säilytetään toistakin Eerolan kirjoittamaa *Agronomien marssi* -nimistä runoa. Tätä nelisäkeistöistä, koneella puhtaaksikirjoitettua tekstiä ei pidä sekoittaa Madetojan säveltämään kuusisäkeistöiseen runoon.

A₁ Painettu laitos: *Agronomien yhdistys, vuosikertomus 1937*, liite V. Vammala 1938, Tyrvään kirjapaino osakeyhtiö. Liitteessä maininta: *Kirjoittajan* [Eero Eerolan] *Agronomien Yhdistykselle 40-vuotisjuhlassa sävellyksineen lahjoittama*.

A₂ Erillispainos edellisestä. Painopaikka: *Suom. Kirj. Seuran Kirjapaino Oy*. Kansilehdellä maininta: Esitetty ensi kerran Agronomien Yhdistyksen 40-vuotisjuhlassa 20.12.1937.

Molempiin laitoksiin (**A₁** ja **A₂**) on painettu Madetojan käsikirjoitus faksimilena sekä Eerolan runon kaikki kuusi säkeistöä ladottuna tekstinä. Madetoja on kirjoittanut laulun sekakuorosatsin tapaan kahdelle viivastolle ja sijoittanut Eerolan runon ensimmäisen säkeistön tekstin diskantti-viivaston yläpuolelle. Alkuperäinen käsikirjoitus on kadoksissa. Säkeistöjen järjestys Eerolan runon ladotussa tekstissä on laitoksissa erilainen.

A₂ on päälähte, koska tekstisäkeistöjen valinta kr. editioon on tehty sen (ja **OT**:n) pohjalta.

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
1-18	Canto	A₁ ja A₂ : Madetoja kirjoittanut sävellyksen sekakuorosatsin tapaan kahdelle viivastolle, ts. laulumelodiolla (sekakuorosatsin sopraano-ääni) ei ole omaa viivastoa.
9	Pfte/OK	A₁ ja A₂ : Madetoja käyttää OK:n kahdeksasosanuotteissa väkisiä eikä palkkeja. Tätä ratkaisua on noudatettu myös kr. editiossa. Sama merkintätapa toistuu tahdissa 17.
14	Pfte/VK	A₁ ja A₂ : Nuotinvarsi puuttuu bassoäänen ensimmäisestä, pisteellisestä neljäsosasävelestä.
17	Pfte/OK	A₁ ja A₂ : Madetoja käyttää väkellisiä kahdeksasosanuotteja (vrt. tahtia 9 koskeva kommentti).

Teksti

Madetojan faksimile-käsikirjoituksen alle ladottujen kuuden tekstisäkeistön järjestys on molemmissa painetuissa laitoksissa tulkinvarainen johtuen siitä, että ne on painettu joko kahdelle tai kolmelle palstalle rinnakkain seuraavasti:

A₁: ==   **A₂**:   ===
          ==   ===
          ==   ===

A₁: ssa säkeistöjen järjestys joka tapauksessa poikkeaa **OT**:stä. Mitä todennäköisimmin oikea tulkinta on, että **OT**:n kolmas ja viides säkeistö ovat **A₁**: ssa vaihtaneet paikkaansa.

A₂: Ladottujen tekstisäkeistöjen järjestys on tulkittavissa samaksi kuin **OT**:ssä. **OT**:ssä (ja myös **A₂**:ssa) ensimmäinen, toinen ja viides säkeistö on merkitty mariginaaliin sijoituvalla pystyviivalla. Pystyviivojen tarkoituksena lienee osoittaa, mitkä säkeistöt tulisi vähintään ottaa laulun esitykseen mukaan. Kriittisen edition nuottiosuuteen on otettu mukaan vain nämä säkeistöt, jolloin **OT**:n viides säkeistö toimii laulun kolmantena säkeistönä. Kr. edition nuottiosuudesta puuttuvien säkeistöjen teksti on painetussa laitoksessa (**A₂**) seuraava (**OT**:n poikkeamat siitä kriittisissä kommentteissa):

3.   Siell' on kaunein kansan mieli,
          aurinkoiset lehdot, haat,
          Luojan kiitosta soi kieli,
          kukkii pirtin pihtipieli,
          päivän tähti kimmeltää,
          keinuu pellon tähkäpää,
          pellon uskon ihmetyöstä kertoo
          laajat viljamaat.

4.   Toiset aarrettansa kaivaa
          tiedon sarkaa kyntäen,
          siin' on vuotten työtä, vaivaa,
          kypsäksi kun korven raivaa,
          tiedon taival pitkä niin
          viepi maihin kaukaisiin,
          aukee uusi ihme yöstä
          uutta tietä viittoen.

6.   Missä tehdään Suomen työtä
          auroin, aattein, miettehin,
          siell' on agronomit myötä
          poistamassa pohjan yötä.
          Viemme päivän multa maan
          kultatähkän nostantaan,
          maata taattoin palvomalla
          luomme Suomen kaunihiin.

Tahti   **Lähde: huomautus**

7 ja 9   **OT**: 4. säkeistössä *pehmeäks* eikä *kypsäksi*. Kuten aiemmin mainittiin, on julkaistun version tekstimuutoksen tehnyt Eero Eerola.

13   **OT**: 2. säkeistössä *kalskuttaapi* eikä *kaiuttaapi*. Tämänkin tekstimuutoksen on tehnyt Eero Eerola.

Herra Petteri

Kansanballadi;
sovitus lauluäänelle ja pianolle.
Tekstin koonnut Aapo Similä (1891-1972)
1922

Lähteet:

OT   Koska kyse on kansanballadista, josta on olemassa lukuisia variantteja, ei mitään alkuperäistekstiä voida osoittaa. Kr. editiossa käytetyn tekstin on Aapo Similä koonnut eri lähteistä. Kyseinen teksti sisältyy Similän laatimaan Herra Petteri -sovituksen puhtaaksikirjoitukseen **B** ja tämän lähteen symbolia käytetään kr. kommentaarissa myös tekstiin viitattaessa.

Similä on Madetojan 60-vuotisjuhlien yhteydessä julkaistussa pakinnassa (Musiikki 2/1947) kertonut sovituksen ja tekstin taustoista seuraavaa:

Madetoja laati sovituksen Vanhalla Ylioppilastalolla 1922 järjestettyä kansanballadi-iltaa varten. Kun Similä muutamia vuosia myöhemmin ehdotti Madetojalle sovituksen julkaisemista, tämä ilmaisi käsityksensä, että Herra Petterin neliriviset runosäkeistöt olisivat alkuaan päättäneet täydellisiin loppusointuihin. Esimerkkinä Madetoja antoi balladin ensimmäisen säkeistön loppusoinnillisessa muodossa [sama teksti kuin **B**:n ja kr.ed:n ensimmäinen säkeistö]. Tämän jälkeen Similä etsi eri lähteistä muiden säkeistöjen/säkeiden loppusoinnilliset variantit. Madetojan 50-vuotisjuhlien yhteydessä Similä lähetti näin kootulla tekstillä varustetun Herra Petteri -sovituksen ”painoasuina” säveltäjälle, mutta sovitus jäi edelleen julkaisematta.

Similä ei pakinnassaan määrittele, mitä hän termillä ”painoasuinen” täsmällisesti tarkoittaa. Todennäköisesti hän tarkoittaa sovituksesta laatimaansa puhtaaksikirjoitusta (**B**) sekä Erik Palman 1936

Herra Petteriä varten laatimaa värillistä kansilehteä (vesiväriytyö tai vastaava; säilytyspaikka HYK/F).

A Madetojan käsikirjoitus. Jossain määrin luonnonomainen. Madetoja on mm. käyttänyt runsaasti kertausmerkintöjä sellaisissa tahdeissa, jotka toistavat edellisen tahdin musiikillisen sisällön. Valtaosa laulutekstistä puuttuu, samoin pari lopputahtia lauluelodiasta. Säkeistöjen erilaista lausutusta ei ole eritelty lauluosuudessa. Mitään aivan olennaista ei kuitenkaan puutu, joten koko sovitus laulutekstiä lukuunottamatta on hahmoteltavissa käsikirjoituksen pohjalta. Säilytyspaikka HYK/MT.

B Käsikirjoituskopio. Käsialan perusteella voidaan päätellä kopion laatijaksi Aapo Similä. Käsikirjoituskopio on varsin viimeistelty. Sovitus on alusta loppuun ”uloskirjoitettu” ja teksti sisältyy kopioon kokonaisuudessaan. Säkeistöjen toisistaan poikkeava lausutusrytmi on eritelty lauluosuuteen. Säilytyspaikka HYK/MT.

A on päälähte. **B** poikkeaa **A**:sta eräin kohdin ja **B**:ssä on myös nuotintettu eräitä puheosuuksien osia, jotka **A**:han on merkitty pelkkänä tekstinä. Tekstin ja lausituksen osalta **B** on keskeinen lähde. Kr. editiossa on noudatettu pääosin **B**:n merkintätapaa, mitä tulee eri säkeistöjen toisistaan eroavan lausituksen merkitsemiseen. Toimittaja on myös lisännyt eräitä lausutusohjeita katkoviivojen muodossa.

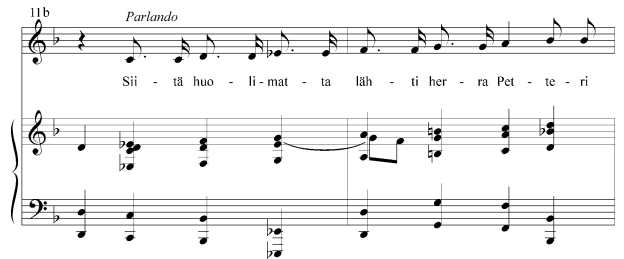
Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
1	Canto, (Pfte) Pfte	B : Tempomerkintä: <i>Leveästi</i> . A : Ei tempomerkintää. A : Toista säkeistöä aloitettaessa käytettävät yhdyskaaret puuttuvat tahdin alusta. Ensimmäisen säkeistön loppuun ne on merkitty. B : <i>f</i> -merkintä on vasta 1/4:lle sijoittuvan soinnun jälkeen.
2-3	Pfte	B : $\rhd$ -merkintä tahdissa 2 alkaa hieman myöhemmin (suurinpiirtein 6/8:n kohdalla) ja <i>mf</i> -merkintä puuttuu.
3	Canto	B : Tahdin ensimmäisen neljäsosanuotin jakautuminen kahdeksi kahdeksasosaksi toista säkeistöä lauletaessa on merkitty kahdella nuotin yläpuolisella pisteellä. Vastaava merkintätapa toistuu tahdin 14 jälkipuoliskolla.
5	Canto Pfte/OK	A ja B : Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitettu palautusmerkki puuttuu 3/4:lle sijoittuvan c^2 -säveln edeltä. Tahtiin 16 vastaavalle kohdalle Madetoja on kuitenkin (A :ssa) merkinnyt palautusmerkin. A : Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitettu palautusmerkki puuttuu 1/4:lle sijoittuvan c^2 -säveln edeltä. B :hen se on merkitty.
6	Pfte	B : Tahdin lopulla (4/4:n kohdalla) <i>meno</i> -merkintä.
7	Pfte/VK	B : VK:n osuus ilmeisesti alun perin ollut kuten A :ssa ja kr. editiossa, mutta muutettu sitten muotoon:
8	Canto	B : Fermaatin jäljessä on säerajamerkki.
9	Pfte/OK	B : Yhdyskaaret puuttuvat 1/2:lla ja 3/4:lla sijaitsevien <i>a</i> ja <i>a'</i> -sävelten väliltä.
11a	Pfte/VK	B : 2/4:lla VK:n osuuteen kohdistuva <i>p</i> -merkintä, jota A :ssa ei ole.
11a-12a	Canto	B : (<i>tai puhuen</i>)-määre puuttuu ja säkeen loppu poikkeaa hieman A :sta ja kr. editiosta (ks. nuottiesimerkki seuraavan palstan alussa):

10b Canto **B**: Säkeen päätössävel tahdin alussa on neljäsosan eikä puolinuotin mittainen.

11b-13 Canto **B**: Cantossa nuotintettu *Parlando*-osuus:

11b-12b Pfte/OK **B**: g^1 -sävelten välille on tahtiviivan yli merkitty yhdyskaari (ks. ed. nuottiesimerkki).

12b-13 Pfte **B**: *cresc.*-merkintä ja aksentimerkit puuttuvat (ks. ed. nuottiesimerkki).

14 Pfte **B**: *marc.*-merkintä puuttuu.

16 Canto **B**: Oikeinluvun varmistamiseksi tarkoitettu palautusmerkki puuttuu 3/4:lle sijoittuvan c^2 -säveln edeltä. **A**:han se on merkitty.
Pfte/VK **B**: 2/8:n kohdalla ylempi sävel on *h* eikä *d'*.

19 Canto **A** ja **B**: Neljännen säkeistön eritymistä lausutusta osoittavia neljäsosanuotteja ei ole merkitty; ne ovat kr. edition toimittajan lisäys.
Pfte **A**: 1/4:lla vain OK:n soinnulle merkitty tenuto-viiva. **B**:ssä tenuto-viiva on ilmeisesti merkitty molemmille käsille, mutta OK:n merkintä on jäänyt laulutekstin alle.

21 Pfte **B**: *sfz*-merkinnät *fz*-merkintöjen asemesta.

22 Pfte/VK **A** ja **B**: Basson oktaavioitteen sävelet on kirjoitettu oktaavia korkeammalle kuin kr. editiossa ja varustettu alapuolisella *8va*-merkinnällä.

22-23a Canto, Pfte **A**: Tahti 23a puuttuu. Sen asemesta tahdin 22 jälkipuoliskolla fermaatti. Teksti puuttuu miltei tyystin. Kr. editiossa noudatettu tällä kohden **B**:n ratkaisua.

23b Canto, Pfte **A**: Tämäkin tahti teksteineen puuttuu.

24 Canto **B**: Kahdeksasosatauko puuttuu tahdin alusta.

28 Canto **A**: Esitysohjeena: *d:llä*. **B**: Tahdin alussa *Recit.*-merkintä. Esitysohje *d:llä* puuttuu.
Pfte **A**: *p*-merkintä tahdin alusta puuttuu.

- 28-30 Canto **B:** *d*¹-sävelellä tapahtuvalle resitaatiolle on merkitty kauttaaltaan rytmi. Tahdissa 30 on *cantando*-merkintä, joka **A:**sta puuttuu:

A:ssa (ja kr. ed:ssa) rytmi merkitty vasta tahdin 30 alusta eteenpäin.

- 29 Pfte **B:** *cresc.*-merkintä puuttuu.
Pfte/OK **B:** 4/4:lle sijoittuvan soinnun *b*-sävelen edellä tarpeeton alennusmerkki.
Pfte/VK **A:** Oikeinlunun varmistamiseksi tarkoitettu palautusmerkki puuttuu 2/4:lle sijoittuvan *e*-sävelen edeltä.
- 30 Pfte **B:** *mf*-merkintä puuttuu.
- 32 Canto **A** ja **B:** Oikeinlunun varmistamiseksi tarkoitettu palautusmerkki puuttuu 3/4:lle sijoittuvan *c*²-sävelen edeltä.

- 33 Pfte/VK **B:** Palautusmerkki puuttuu 4/4:lle sijoittuvan soinnun *a*-sävelen edeltä. 8/8:n kohdalla on alun perin ollut myös *A*-sävel, mutta se on yliviiwattu. Mahdollisesti ylempi sävel on ensin merkitty *A*:ksi, mutta korjattu sitten *d*-sävelleksi.

- 33-34 Canto, (Pfte) **B:** *p*-merkintä puuttuu; *molto largamente*-merkintä alkaen 7/8:lta tahdissa 33.
Pfte **B:** >-merkintä ja *p*-merkintä puuttuvat.

- 34 Pfte/VK **A:** 4/4:lle sijoittuva VK:n sointu puuttuu.

- 35 Canto **B:** *sotto voce*-merkintä fermaatin jälkeen (4/4:n kohdalla).
Pfte **B:** 4/4:n kohdalla *mp*-merkintä.
Pfte/OK **B:** 2/4:lla sijaitsevaan sointuun kohdistuva alennusmerkki kirjoitettu ensin *b*-sävelen edelle, sitten yliviiwattu ja merkitty oikealle kohdalleen *as*-sävelen edelle.

- 35-36 Pfte **B:** Aksenttimerkit puuttuvat.

- 36 Pfte **B:** Tahdin alussa *p*-merkintä.

- 36-37 Canto **A:** Lauluosuutta ei ole merkitty.

- 39 Pfte **B:** Aksenttimerkit puuttuvat. 2/2:lla *mp*-merkintä (1/2:lle sijoittuvan *mf*-merkinnän lisäksi).
Pfte/VK **B:** 1/2:lla soitettava oktaaviote puoli- eikä kokonuotin mittainen.

Teksti

Ei ole tiedossa, millaiseen tekstiversioon soviton alun perin tehtiin, sillä säilynyt Madetojan käsikirjoitus (**A**) sisältää vain pienen osan tekstistä. Kr. editiossa on käytetty pääosin **B**:n sisältämää, Similän kokoamaa tekstiä. Vain yhdessä kohdassa, jossa **A**:n teksti poikkeaa **B**:stä, on noudatettu **A**:n tekstiversiota.

Tahti Lähde: huomautus

- 12b **A:** *herra P.* (nimi lyhennetty).

- 18 **A:** *ja kullasta oli se (?)* Merkinnän jälkeen monta tahtia ilman tekstiä, joten kysymysmerkki viitanee tekstin jatkuon.

- 22 **A.** Fermaatin (ks. tahteja 22-23a koskeva kommentti) kohdalla teksti: *Ja koska j. n. e.* Sanat *Ja koska* on yliviiwattu.

- 24-26 **B:** Teksti on jaettu tahteihin hieman eri tavoin kuin **A**:ssa.

- 26-27 **B:** *Silloin sanoi Herra Petteri:* (eikä: *Silloin pyysi herra Petteri puheenvuoron ja sanoi:*)

Immer zu, immer zu, ohne Rast und Ruh (liite 2)

Teksti: Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832)
1933

Lähteet:

OT Teksti on peräisin J.W. von Goethen runosta *Rastlose Liebe*, joka on vuodelta 1776. On mahdotonta tietää, onko Madetoja ottanut käyttämänsä säkeet jostain Goethe-editiosta – hän on aivan yhtä hyvin voinut säveltää ne ulkomuistista. Madetojahan oli kuunnellut yliopistovuosinaan Werner Söderhjelmien luentoja Goethesta. Myös Schubertin samaan runoon säveltämä *Rastlose Liebe* -laulu on varmaan ollut hänelle tuttu.

A Madetojan käsikirjoitus. Yksi nuottilehti, jossa sävellys sekä seuraava omistus: *Onervalle 28.IV 1933 / Syntymäpäivätoivotus! / Pikulta*. Nuottiarkilla on Helsingin Yliopiston kirjaston leima. Säilytyspaikka HYK/SS. Käsikirjoituksen faksimile on tämän kokeelman liitteenä 2.

A on lähde.

Kriittiset huomautukset

Sävellys on nuotinnettu seuraavassa esimerkissä:

L/S:n mukaan *Immer zu ohne Rast und Ruh* on päättymätön laulu. Käsikirjoituksesta tämä ei kuitenkaan käy yksiselitteisesti ilmi, eikä laulun loppu yhdisty sen alkuun aivan saumattomasti. Lyhentämällä hieman lauluäänäen ja piano-osuuden oikean käden pitkien sävelten kestoja viimeisessä tahdissa ja liittämällä laulun aloittava kuudestoistaosakuviota tahdin loppuun, saadaan aikaan kohtuullisesti toimiva päättymätön rakenne:

Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että Madetoja tarkoitti laulunsa tällä tavoin päättymättömäksi. Hän saattoi myös ajatella sen vain jatkuvan määräämättömän ajan muistiin kirjoitetun alun jälkeen esim. improvisoituna.

Teksti

Madetoja on käyttänyt sävellykseensä Goethen runon ensimmäisen säkeistön kahta viimeistä säettä:

Dem Schnee, dem Regen,
Dem Wind entgegen,
Im Dampf der Klüfte,
Durch Nebeldüfte,
Immer zu! Immer zu!
Ohne Rast und Ruh!

Junkkerin koti-ikävä

Teksti V.A.Koskenniemi (1885-1962)
1908

Lähteet

- OT** V.A.Koskenniemi: Valkeat kaupungit
Porvoo 1908
Werner Söderström Osakeyhtiö
- A** Madetojan lyijykynällä muistiin merkitsemä käsikirjoitus. Tekstinä Koskenniemen runon ensimmäinen säkeistö. Madetoja tehnyt käsikirjoituksen opiskeluaikaiseen kontrapunktivihkoonsa. Vihon kannessa teksti: *Levi Madetoja. Kontrapunkkia*. Laululla ei ole otsikkoa. Samalla aukeamalla kontrapunktivihossa kuitenkin laulun keskeneräinen luonnos, jonka otsikkona: *Surullinen laulu (Junkkerin koti-ikävä)*. Kontrapunktivihon säilytyspaikka HYK/MT.
- B** *Kansanlaulu* viululle ja pianolle op. 14 n:o 1. Madetojan käsikirjoitus. Kyseessä sama sävellys kuin Junkkerin koti-ikävä eikä sovitukseen poikkea suuresti yksinlauluversioista. Sisältää kaksi laulusäkeistöä läpikirjoitettuna. Jälkimmäisen säkeistön kahdeksan viimeisen tahdin aikana piano-osuutta on hieman muunneltu mm. oktaavisirroin ja -kaksinnuksin. Sama sävellaji kuin A:ssa eli h-molli. Esitysmerkinnät ovat huomattavasti viimeistellymmät kuin A:ssa ja C:ssä. Käsikirjoituksen alamariginaaliin lisätty kustannusnumero *A.E.L.501* sekä kustantajan nimi ja kotipaikka: *Axel.E.Lingren, Helsingfors*. Säilytyspaikka HYK/F. Axel E.Lindgren julkaisi sävellyksen Madetojan op. 14:n kolme ensimmäistä numeroa sisältävässä laitoksessa (op. 14, vihko 1, kustannusnumero *A.E.L.501*).
- C** Yksiäänisenä julkaistu nimellä *Junkkerin koti-ikävä* Kansanopiston laulukirjassa, alun perin 1909. Kr.editiota toimitettaessa käytetty kuitenkin vuoden 1939 laitosta: Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1939. Laulussa käytetty tekstinä Koskenniemen runon ensimmäistä ja viimeistä säkeistöä.

A on kirjoitettu h-mollisävellajiin. C:ssä laulu on transponoitu matalampaan äänialaan (f-molli). Kriittisessä editiossa on päällähteenä käytetty A:ta, mutta esitysmerkinnät, sekä eräät laulumelodiaan liittyvät yksityiskohdat on otettu pääosin C:stä, johon ne on merkitty A:ta tarkemmin. A:ssa esitysohjeita ei ole juuri ollenkaan. B:tä käytetty kommentaarissa vertailumateriaalina ja yksi kr.ed:n dynaamisia merkintöjä koskeva ratkaisu (tahdeissa 7-8) on tehty B:n mukaisesti. B:n esitysmerkintöjen eroavuuksia verrattuna muihin lähteisiin ei ole kr. kommentaarissa tarkemmin eritelty, johtuen B:n lähtökohtien erilaisuudesta: B on läpikirjoitettu konserttikappale, kun taas A ja C edustavat verraten yksinkertaisen säkeistölaulun lajityyppiä.

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
Kohotahti	Canto, Pfte	A: Esitysohje <i>Kansanlaulun tapaan</i> puuttuu. B: Tempomerkintänä <i>Andante</i> . A: p -merkintä puuttuu.
1	Canto Pfte	A: Melodia kulkee tahdin jälkimmäisellä puoliskolla neljäosarytmisissä. A: p -merkintä puuttuu. B: Esitysohjeena <i>col Ped.</i> (Piano-osuus on lisäksi varustettu fraseerauskaarin).

- 4-5 Canto, Pfte A: **mf**-merkinnät puuttuvat.
- 7-8 Canto C: Kaksois- >>> -merkintä, jossa jälkimmäinen >>> kulkee neljäosataun yli (ks. nuottiesimerkki). Kr.ed:ssa noudatettu tässä kohdassa B:n ratkaisua.

- Canto, Pfte A: >>> -merkinnät puuttuvat.
- 11 Canto, Pfte A: >>> -merkinnät puuttuvat.
- 12 Canto, Pfte A: **p**-merkinnät puuttuvat.

Teksti

A:ssa on tekstinä vain runon ensimmäinen säkeistö. C:ssä käytetty alkuperäisen runon viidestä säkeistöstä ensimmäistä ja viimeistä.

Tahti Lähde: huomautus

- 4-12 OT: Säeparia ei kerrata kummassakaan säkeistössä.
- 4-6 ja 8-10 OT: *ja iloon, ikävähän*, kun C:ssä: *ja ilohon, ilohon, ikävähän*,

Kaksi laulua Martti Wuoren laulunäytelmään "Vuoksen varrella"

Teksti Martti Wuori (1858-1934)
1910

Lähteet

- OT** Martti Wuori: Vuoksen varrella
Helsinki 1910
Suomalainen Kustannus-O.Y. Kansa
Painopaikka: A.W.Leinosen kirjapaino, Hämeenlinna
- Näytelmän johdantotekstissä (s. 5-6) mainitaan, että 'Vihurin laulun' ja 'Uskottomalle' on säveltänyt Leevi Madetoja. Siksi on ilmeistä, että Madetojalla on Vuoksen varrella -lauluja säveltäessään ollut käytössään näytelmän tai runojen käsikirjoitus, ja että näytelmän painatus on tapahtunut myöhemmin. 'Vihurin laulun' ja 'Uskottomalle' laulaa näytelmässä miespuolinen roolihenkilö, Suvantolan talon nuori isäntä Janne. Vuoksen varrella -näytelmään sisältyy lauluja myös Erkki Melartinin julkaisemasta kokoelmasta 'Kansanlauluja Käkisalmelta'.
- A** Madetojan käsikirjoitus (k.kop/B). Neljä sivua. Sisältää molemmat sävellykset eli laulut 'Vihurin laulu' ja 'Uskottomalle'. Ensimmäisellä partituurisivulla otsikko: *Martti Wuoren laulunäytelmään "Vuoksen varrella"* sekä sen alapuolella ensimmäisen laulun nimi *Vihurin laulu*. Sivun alamariginaaliin lisätty kustannusnumero 213. Suomenkielinen teksti. Säilytyspaikka HYK/F.
- B** Painettu laitos. Sisältää molemmat laulut. Kustantaja A/B A.Apostol O/Y Helsinki. Kustannusnumero 213. Kaksi painosta, joissa erilainen kansilehti.

A on päällähde. B on laadittu A:n pohjalta, mutta siihen on tehty eräitä muutoksia.

1. Vihurin laulu

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
	Canto, Pfte	A: Ensimmäisellä rivillä on etumerkintänä ensin ollut kolme ristiä, mutta yksi risteistä (gis) on joka viivastolta (Canto, Pfte) yliviivattu. Muiden rivien etumerkinnäksi on alun pitäenkin merkitty kaksi ristiä.

- 5 Canto A: Toisen säkeistön sanan *kultaa* lausutusrytmi poikkeaa **B**:ssä julkaistusta:

- Pfte/OK A: Madetoja on ensin kirjoittanut 2/4 kohdalle sävelet *d'* ja *a'*, mutta korjannut sitten *d'*-sävelen *e'*:ksi, jossa muodossa se on myös **B**:ssä.

- 8 Canto A: Tahdin viimeisen neljäsosasävelen kohdalla näyttää olleen alun perin kahdeksasosanuotti ja -tauko. Tauko ja 1/8-nuotin väkänä on kuitenkin raaputettu pois.

- Pfte/OK A: Oikean käden viimeisessä soinnussa toiseksi alin sävel on *e'*. Se on **B**:ssä on korjattu *cis'*-säveleksi.

- 9 Canto **B**: Lauluäänessä 1/8:n kohdalla *f*-merkintä. A:sta se kuitenkin puuttuu.

- 12 Pfte/OK A: 4/4:lle sijoittuvan soinnun *d'*-säveltä ei ole vahvistettu musteella. Madetoja on ehkä viime hetken harkinnut sen mukaan ottamista, onhan soinnun terssi (d) kaksinnettu jo bassossa. Sävel voi olla myös jälkikäteen lisätty.

- 14 Pfte A: Piano-osuus on alun perin 3/4-4/4 kohdalla poikennut julkaistusta versiosta. Madetoja on kyllä jo A:han tehnyt korjaukset, joiden mukaisena tämä kohta on painettu **B**:hen. Alkuperäinen muoto A:ssa lienee ollut seuraava:

Teksti

Madetoja on laulussaan käyttänyt alkuperäisen runon kuudesta säkeistöistä neljä: toisen, neljännen, viidennen ja kuudennen seuraavasti: **OT**:n toinen ja neljäs säkeistö muodostavat Madetojan laulun ensimmäisen säkeistön tekstin, **OT**:n viides ja kuudes säkeistö laulun toisen säkeistön tekstin. Kommentaarissa säkeistöillä tarkoitetaan Madetojan laulun säkeistöjä.

Tahti Lähde: huomautus

- 7 **OT**: 2. säk: *Hentun' on luotu* eikä *Heila on luotu*.
- 12 **OT**: 2. säk: *pohjan tuuli* (erikseen kirjoitettu).
- 17 **OT**: 2. säk: *Appehet saat sä* eikä *appehet saat sa*.

2. Uskottomalle

Kriittiset huomautukset

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

- 7 Canto, Pfte **B**: *cresc.* merkintä on jo 4/4:n kohdalla.
- 9 Pfte/VK A: Vasen käsi poikkeaa tahdin jälkipuoliskolla (4/4-6/4) **B**:stä. Alkuperäinen muoto (A:ssa) on seuraava:

Kriittisessä laitoksessa on kuitenkin noudatettu **B**:n ratkaisua, sillä se toistuu vastaavassa kohdassa tahdissa 27.

- 10 Pfte A: Madetoja on kirjoittanut tahdin jälkipuoliskolle puolitauon kahden neljäsosatauon asemesta. Madetoja menettelee näin useassa muussakin kohdassa, mutta niitä ei enää erikseen mainita.

- 11 Canto A: Tahdin alussa *mp*-merkintä, joka on yli-viivattu.

- 12 Pfte/VK A: Madetoja ei ole kirjoittanut 3/4:lle sijoittuvan *a*-sävelen eteen suluisia olevaa palautusmerkkiä. **B**:hen se on lisätty.

- 12-13 Pfte **B**: *mf*-merkintä sijoittuu tahdin 13 ensimmäiselle neljäsosalle eikä tahdin 12 loppuun kuten A:ssa ja kriittisessä editiossa.

- 14 Pfte/OK A: Madetoja ei ole kirjoittanut 6/4:lle sijoittuvien sävelten eteen palautusmerkkejä. **B**:hen ne on lisätty.

- 16-17 Canto **B**: *e rit.* -merkintä on jo tahdissa 16, välittömästi *dim.*-merkinnän jälkeen.

- 18 Pfte/OK A: Tahdin alussa olevan soinnun alimmaksi säveleksi on merkitty *h*, joka kuitenkin on **B**:ssä muutettu *cis'*-säveleksi.

- 27 Pfte/VK A: Tahdin jälkipuolisko kuten tahdissa 9 (ks. tahtia 9 koskeva kommentti ja nuottiesimerkki).

- 30 Canto A: Säerajamerkki puuttuu 4/4:n ja 5/4:n väliltä.

- 31 Canto, Pfte A: *e rit.* -merkinnät puuttuvat.

Teksti

Madetoja on laulussaan käyttänyt kaikki kolme alkuperäisen runon säkeistöä.

Tahti Lähde: huomautus

- 10 **OT**: *ma* eikä *mä*.

- 24-32 **OT**: *Mit' on elo, kun ystäv' on uskon, / Sydän tyhjänä, lempeä vailla?! (ei kertausta; välimerkit poikkeavat hieman Madetojan käyttämistä: huom. erityisesti kysymys- ja huutomerkkien yhtaikainen käyttö).*

Land i vår sång

Teksti Joel Rundt (1879-1971)
1939

Lähteet

- OT** Joel Rundt kirjoitti *Land i vår sång* -runon Fredrik Lithanderin 1800-luvun alussa syntyneeseen sävelmään. Runo oli tilaustyö vuoden 1937 itsenäisyyspäivää varten. Lähteet eivät kerro, eikä tämän kirjoittajalla ei ole tiedossa miten runo joutui Madetojan käsiin ja sävellettäväksi ja onko se mahdollisesti julkaistu jossain lehdessä. Hufvudstadsbladetin numerossa 6.12.1937 runoa ei ainakaan julkaistu. Runon käsikirjoitusta niukkoine taustatietoineen säilytetään HYK:ssa Joel Rundtin kokoelmassa (SLSA 813, mapp VI/Beställda och i tidningar publicerade dikter, n:o 61). HYK:ssa säilytettävä käsikirjoitusliuskka ei ilmeisesti ole juuri se, joka Madetojalla on ollut käsissään laulua säveltäessään, mutta teksti on pääpiirteissään sama. Runon käsikirjoitus on alunperin tehty koneella, mutta muutamia kohtia on jälkikäteen korjattu käsin. Madetojan laulun teksti on jokseenkin sama kuin runon korjattu versio. Kriittisissä kommentteissa **OT** tarkoittaa runon käsikirjoitusta ja erityisesti sen korjattua versiota. Käsiteltäessä konekirjoitetun tekstin eroja verrattuna korjattuun versioon/ laulutekstiin on konekirjoitustekstistä selvyiden vuoksi käytetty symbolia **OT**_o.

- A** Madetojan käsikirjoitus. Kyseessä ei mitä todennäköisimmin kuitenkaan ole lopullinen käsikirjoitus, joka lienee lähetetty kustantajalle Ruotsiin. Ruotsinkielinen teksti. Säilytyspaikka HYK/MT.

B	Madetojan omistuksessa ollut painettu laitos <i>C.G.3156</i> , jossa yksi säveltäjän tekemä korjaus. Säilytyspaikka OYK/MOK.	33-34	Pfte/OK	C: Alapuolinen fraseerauskaari puuttuu. A: han se kuitenkin on merkitty.
C	Painettu laitos <i>C.G.3156</i> . Ensimmäisen partituurisivun alamariginaalissa teksti <i>Copyright 1940 by A.-B. Carl Gehrmans Musikförlag, Stockholm</i> . Painopaikka ja -aika on mainittu jälkimmäisen partituurisivun alamariginaalissa: <i>Centraltryckeriets Notstickeri, Esselte, Stockholm. 1940</i> . Ruotsin- ja suomenkielinen teksti. Lauluosuus nuotinnettu bassoklaavia käyttäen oktaavia matalammalle kuin A: ssa ja kriittisessä editiossa.	35	Canto, Pfte	A: <i>mf</i> -merkinnät puuttuvat.
		37	Canto, Pfte Pfte/OK	A: <i>cresc.</i> -merkinnät puuttuvat. A: Legatokaari puuttuu 3/8:n ja 4/8:n väliltä.
		39	Canto, Pfte Pfte/OK	A: <i>f</i> -merkinnät puuttuvat. A: Nuotinvarsi puuttuu oikean käden soinnusta 2/4:n kohdalla.

A on päälähde. **C:**hen on kuitenkin lisätty runsaasti esitysmerkintöitä, joita kriittisessä editiossa on noudatettu. Madetoja on ainakin kahdessa lähteessä (irralinen päiväkirjalehti vuodelta 1944 ja päiväkirja vuodelta 1946, molempia säilytetään HYK:ssä) maininnut painovirheen *Land i vår sång*-laulun ”eräässä lopputahdissa”. Madetoja on ilmeisesti tällä tarkoitanut tahdissa 50 olevaa virhettä, jonka hän on **B:**ssä korjannut **A:**n mukaiseksi.

Edellä mainittujen lähteiden lisäksi laulusta on säilynyt Madetojan omakätinen luonnos, johon hän on hahmotellut sekä pianojohdantoa että itse laulua varsin pitkälle. Laulumelodiassa on pieniä poikkeamia julkaistusta versiosta ja bassoääni sekä harmoniat ovat keskeneräisiä. Säveltäjä on kuitenkin vetänyt ristikkäiset viivat eli kansanomaisesti sanottuna ”henkselit” luonnoksen yli. Säilytyspaikka HYK/MT.

Kriittiset huomautukset

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
1	Canto, (Pfte) Pfte	A: Tempomerkintä puuttuu. C: <i>Marcia</i> (isolla alkukirjaimella). A: <i>mf</i> ja <i>marc.</i> -merkinnät puuttuvat.
4	Pfte/OK	C: Kaikki nuotit 1/4:lle sijoituvassa soinnussa ovat samassa, ylöspäisessä varressa. Kr. ed:n merkintätapa on A: sta.
9	Pfte	A: <i>mf</i> -merkintä puuttuu.
11	Pfte	A: <i>dim.</i> -merkintä puuttuu.
13	Canto, Pfte	A: <i>mp</i> -merkinnät puuttuvat.
14	Canto	A: Tahdin jälkipuoliskolla on neljäsosanuotin jakautuminen kahdeksi kahdeksasosaksi (kolmatta säikeistöä lauletaessa) merkitty kahdella nuotin alapuolelle sijoituvalla pisteellä. Vastaavaa merkintätapaa on käytetty myös tahdeissa 15, 19 ja 24.
15	Pfte/OK	A: Tahdin jälkipuoliskon sointu on alunperin merkitty neljääniseksi, mutta alin sävel, pienen oktaavin <i>a</i> on myöhemmin yliviivattu.
15-16	Pfte/OK	A: Tahtiviivan yli kulkevat kaaritukset puuttuvat (vasemmalle kädelle ne on merkitty).
16	Pfte/OK	A: Tahdin jälkipuoliskon rinnakkaistersseihin on alun perin ollut lisättyä ylintä ääntä oktaavia matalammalta kaksintavat <i>a</i> (3/8:lla) ja <i>h</i> (4/8:lla)-sävelet, mutta ne on myöhemmin yliviivattu. Legatokaari puuttuu.
21	Canto	A: Staccatopisteet puuttuvat lauluäänestä.
26	Pfte/OK	A: Yhdyskaari <i>e'</i> - <i>e'</i> ja legatokaari <i>a'</i> - <i>gis'</i> puuttuvat.
29	Canto	A: Staccatopisteet puuttuvat lauluäänestä.
30	Pfte/VK	C: Vasemman käden oktaaviotteet on varustettu staccatopisteillä.
31	Canto	A: <i>p</i> -merkintä puuttuu lauluosuudesta.
32-33	Pfte/OK	C: Tahtiviivan ylittävä yhdyskaari <i>gis'</i> - <i>gis'</i> puuttuu.
33	Canto, Pfte	A: <i>cresc.</i> -merkinnät puuttuvat.

33-34	Pfte/OK	C: Alapuolinen fraseerauskaari puuttuu. A: han se kuitenkin on merkitty.
35	Canto, Pfte	A: <i>mf</i> -merkinnät puuttuvat.
37	Canto, Pfte Pfte/OK	A: <i>cresc.</i> -merkinnät puuttuvat. A: Legatokaari puuttuu 3/8:n ja 4/8:n väliltä.
39	Canto, Pfte Pfte/OK	A: <i>f</i> -merkinnät puuttuvat. A: Nuotinvarsi puuttuu oikean käden soinnusta 2/4:n kohdalla.
40-41	Pfte/VK	A: Vasemman käden viivaston alapuolelle on vedetty aaltoviiva alkaen tahdin 40 jälkipuoliskolta ja päättyen tahdin 41 loppuun. Aaltoviivan alle on piirretty kysymysmerkki. A ja C eivät kuitenkaan eroa tällä kohden mitenkään eikä myöskään B: ssä ole asiaa valaisevia merkintöitä.
43-44	Pfte/VK	A: Tahtiviivan ylittävät yhdyskaaret puuttuvat <i>Fis-fis</i> -oktaaviotteiden väliltä.
45	Canto	A: Tahdin jälkipuoliskolla on neljäsosanuotti eikä toisen säikeistön lausituksen mukaista kahdeksasosarytmiä ole merkitty.
46	Pfte/OK	A: Legatokaari puuttuu 3/8:n ja 4/8:n väliltä. Ala-äänien nuotinvarsi 3/8:n kohdalla ei ulotu <i>fis'</i> -säveleen (nuottiesimerkki <i>a</i> ; vastaava merkintätapa toistuu tahdissa 52). Tahdissa 28 vastaavassa kohdassa Madetoja kuitenkin yhdistää <i>h</i> ja <i>fis'</i> -sävelet nuotinvarrella (nuottiesimerkki <i>b</i>) ja C: ssä (kuten myös kr.ed:ssä) tätä ratkaisua on käytetty kauttaaltaan (ts. myös tahdeissa 46 ja 52).
		
47	Canto	A: Staccatopisteet puuttuvat lauluäänestä.
48a	Pfte/VK	A: >>>-merkintä puuttuu.
48b	Canto, (Pfte) Pfte/VK	A: Kolmatta maalia tarkoittava numero-merkintä puuttuu. C: <<<-merkintää edeltävä <i>f</i> puuttuu.
48b-49	Pfte	A: <i>Poco largamente</i> -merkintä puuttuu.
50	Pfte/OK	C: 2/4:lle sijoittuvan soinnun ylin ääni on virheellisesti <i>cis'</i> . B: ssä Madetoja on korjannut sävelen A: n mukaiseksi eli <i>d'</i> -säveleksi. Tämä on mitä ilmeisimmin virhe, jota Madetoja vuosien 1944 ja -46 päiväkirjamerkinnöissään tarkoittaa.
52	Pfte/OK	A: Legatokaari puuttuu 3/8:n ja 4/8:n väliltä.

Teksti

Rundt on laatinut käsikirjoitukseensa (**OT**) alkuperäisestä hieman poikkeavan vaihtoehdoisen tekstin runon kolmannelle säikeistölle, mutta myöhemmin yliviivannut sen. Madetojakin on käyttänyt laulussaan alkuperäistä kolmatta säikeistöä. Rundt on merkinnyt jokaisen säikeistön toisen, neljännen, seitsemännen ja kahdeksannen säikeen kerrattavaksi, oletettavasti Fredrik Lithanderin sävelmän rakenteesta johtuen. Madetoja on sävellyksessään kerrannut ainoastaan kunkin säikeistön seitsemännen säikeen. Rundtin runo on päivätty 15.11.37.

Tahti Lähde: huomautus

13-14	OT: 3. säk: <i>Land, som i</i> eikä <i>Land, du som i</i> .
15	OT: 1. säk: <i>trädde ur</i> eikä <i>trätt ur</i> .
16	OT: Korjatun version 1. säk: <i>fortiden</i> , mutta Madetojan laulussa tämä kohta OT ₀ mukaisesti <i>urtiden</i> .

- 31-32 **OT₀**: 2. säk: *Myrmarkens nattfrost*, korjatussa versiossa (**OT**) *Ofta kom frosten och*, kun Madetojan laulussa on *Ofta kom frost och*.
- 36 **OT₀**: 2. säk: *ofrid* eikä *fejd*.
- 37 **OT₀**: 1. säk: *oro* eikä *fara*.

Ota se kaunis kannel taas!

Teksti Larin Kyösti (1873-1948)
[1913-15]

Lähteet

OT Larin Kyösti: Kulkurin lauluja
Porvoo 1899
Werner Söderström

A Madetojan käsikirjoitus. Säilytyspaikka HYK/MT.

A on lähde. Laulua ei ole aiemmin julkaistu.

Kriittiset kommentit

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

- 4 Canto
- A:** Yhdyskaari puuttuu 7/8:n ja 8/8:n väliltä. Katkoviivalla merkitty yhdyskaari on toimitajan lisäys ja viittaa ensimmäisen säkeistön *kaunis* -sanana jälkimmäisen tavun lausutukseen. Madetoja on näet **A:**ssa sijoittanut eri säkeistöjen tekstit nuottiesimerkin 1 mukaisella tavalla. Kuten nuottiesimerkistä voi nähdä, puuttuu **A:**ssa 1. säkeistön sanasta *kaunis* tavuviiva ja *nis* -tavu sijoittuu 7/8:n kohdalle. Tämä viittaa siihen, että Madetoja tarkoitti *nis* -tavun laulettavaksi neljäsosan mittaisena (8/8:llahan ei ole kahdeksasosatauko), vaikka ei merkinnytään yhdyskaarta. Tämä myös tuntuu kielen kannalta parhaalta lausutusvaihtoehdolta. Kolmannen säkeistön sanan *nuo-ri* Madetoja taas jakaa tavuviivalla niin, että *ri* -tavu sijoittuu selkeästi 8/8:n kohdalle.

Teksti

Madetoja on käyttänyt Larin Kyöstin kolmisäkeistöisen runon kokonaan ilman mainittavia muutoksia.

Tahti Lähde: huomautus

- 8-15 **OT:** Säeparia ei kerrata.

Pohjatuulen torvi

Teksti V.A.Koskenniemi (1885-1962)
1932

Lähteet

OT V.A.Koskenniemi: Kurkiaura
Porvoo 1930
Werner Söderström Osakeyhtiö

A Madetojan käsikirjoitus lauluäänelle ja pianolle. Suomenkielinen teksti (kolme säkeistöä) partituuriin kirjoitettuna. Liitteenä Koskenniemen runon viimeisen (viidennen) säkeistön ruotsinnois Madetojan käsialalla nuottipaperille kirjoitettuna. Säilytyspaikka HYK/MT.

B Sovitus sekakuorolle. Käsikirjoitus, mutta ei Madetojan oma. Otsikko, säveltäjän ja tekstirunoilijan nimet, tempomerkintä, laulutekstit yms. kirjoitettu koneella. Suomenkielinen teksti. Säilytyspaikka MIC (n:o 3906).

C Pohjois-pohjalaisten laulukirja. Julkaisija Pohjois-pohjalainen osakunta, Helsinki. Painettu 1934 Jyväskylässä Keski-suomalaisen kirjapainossa. Pohjatuulen torvi painettu yksinäisenä sivuille 17-19. Suomenkielinen teksti.

D Faksimilemoniste Pohjatuulen torven yksinäisestä, käsinkirjoitetusta kopiosta. Käsiala ei ole Madetojan. Suomen- ja ruotsinkielinen teksti.

A on lähde. **B:**tä on käytetty eräiden **A:**n hieman epäselvästi kirjoitettujen kohtien tarkistuksessa. **B, C** ja **D** ovat hyödyllistä vertailumateriaalia laulun alku- ja lopputahdin keskinäisen suhteen (tautuksen) kannalta.

Kriittiset huomautukset

Kr. editioon on nuotinnettu Madetojan käsikirjoituksesta **A** säveltäjän siihen korjaama versio, vaikka se on ongelmallinen myöhempiä säkeistöjä lauletaessa. Ongelmallista siinä on kohotahdin ja viimeisen tahdin välinen suhde: laulun alkuun sijoittuva neljäsosatauko tuntuu liian lyhyeltä säkeistöjen välissä. **C:**ssä on kuitenkin toteutettu aivan vastaava ratkaisu, tosin ilman 2/4-tahtilajin käyttöä. Myöhempien säkeistöjen luonteva esittäminen edellyttäne **A:**n ja **C:**n ratkaisua pitempää taukoa edellisen säkeistön lopun ja seuraavan säkeistön alun välille. **B:**ssä ja **D:**ssä tämä on toteutettu lisäämällä puolitauko joko säkeistön alkuun (**D**) tai loppuun (**B**), kuten tahdin 1 kommentaariin liittyvästä nuottiesimerkistä voidaan todeta.

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

- 1 Canto, Pfte
- A:** Laulun alkuun on alunperin merkitty tahtilajiksi 4/4, mutta Madetoja on sitten kirjoittanut päälle 2/4 ja merkinnyt 4/4-tahtilajin alkavaksi vasta tahdistä 2. Tällä hän on mahdollisesti halunnut lieventää kohotahdin vaikutusta. Kriittisessä editiossa on noudatettu **A:**n (korjattua) merkintätapaa. **B** ja **D** eroavat **A:**n korjatusta versiosta ja myös toisistaan laulun alussa olevan kohotahdin tautuksen ja tahtiosoituksen osalta, **C** ainoastaan tahtiosoituksen osalta. Allaolevaan nuottiesimerkkiin on otettu mukaan myös mainittujen lähteiden ratkaisut koskien säkeistöjen lopputahteja:

B:

C:

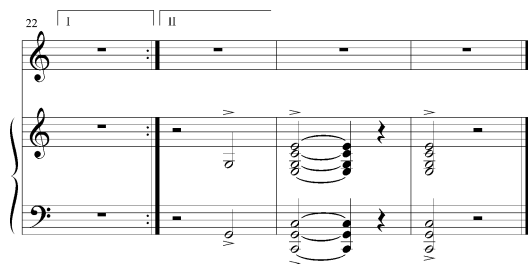
D:

- 2 Canto
- A:** Madetoja on 4/4:n kohdalle merkinnyt kahdeksasosarytmien lisäksi myös neljäsosarytmien (ylimääräisellä väkasetömällä varrella 7/8:n kohdalla olevaan kahdeksasosanuottiin). Neljäsosarytmi viitanee joko **OT:**n 4. säkeistöön tai ruotsinkieliseen käännökseen.

- 7 Pfte/VK
- A:** Neljäsosatauko 1/4:n kohdalta puuttuu, kyseessä on toimittajan kr.editioon tekemä lisäys.

- 14 Pfte A: Tahdin alussa on ollut *f*-merkintä, mutta se on raaputettu himmeäksi, eikä se tällä kohden tunnukaan tarpeelliselta, sillä sekä lauluäänessä että piano-osuudessa on *f*-merkintä runsaan tahdin verran myöhemmin.
- 17 Pfte A: *Hiukan leventäen* (iso alkukirjain).
- 22-24 Canto, Pfte A: Käsikirjoitus päättyy tahtiin 21. Madetoja on kyllä alunperin kirjoittanut tahdin 21 jälkeen ykkös- ja kakkosmaalin, mutta yliviivannut ne myöhemmin. Madetojan yliviivaamat tahdit ovat seuraavanlaiset:

Teksti

Madetoja on käsikirjoituksessaan (A) käyttänyt Koskenniemen runon (OT:n) viidestä säkeistöstä kolme ensimmäistä. B:hen taas on otettu runon ensimmäinen säkeistö ja kaksi viimeistä. C:ssä ovat mukana runon kaikki viisi säkeistöä ja D:ssä ensimmäinen, kolmas ja viides sekä alkukielellä että ruotsinkielisenä käännöksenä. Kriittisen edition nuottiosuudessa on A:n mukaisesti kolme ensimmäistä säkeistöä alkukielellä. OT:n neljäs ja viides säkeistö ovat seuraavanlaiset:

4.
Sinä pohjatuuli, kotoisin
olet tuulista maailman meille.
Sinä puhallat rautaa rintoihin
ja routaa elomme teille.
Ja jos heikot ja hennot lumota voi
kesä katoava harhallansa –
kun, pohjatuuli, sun torves soi,
me olemme yksi kansa.

5.
Sulosäveltä tuulten suvisten
jo kyllin kansamme kuuli.
Puhu meille jo, tuttu pohjoinen,
tule jälleen, Jäämeren tuuli,
niin että kun vaaran päivä saa
ja kun kohtalon hetki koittaa,
sinun torves kutsuva kajahtaa
ja rivimme yhtehen soittaa!

Madetoja on säkeistöjen seitsemännen ja kahdeksannen säkeen kertauksia lukuunottamatta käyttänyt A:ssa Koskenniemen runon kolme ensimmäistä säkeistöä välimerkkeineen päivineen sellaisenaan.

Tahti Lähde: huomautus

- 4 C: 5. säk: *korvamme* eikä *kansamme*.
- 6 D: 3. säk: *sä* eikä *sa*. Sana *pauhaa* on väärin kirjoitettu (*pauha*).
- 11 B: 4. säk: *lumota vois* eikä *lumota voi*.
- 13 ja 15 C: 3. säk: *mutt'* eikä *mut*. D: 3. säk. 13:ssa tahdissa *mut'*, ja 15:ssä tahdissa *mut* (ilman heittomerkkiä).
- 13-21 OT: Säkeistöjen seitsemättä ja kahdeksatta säettä ei kerrata.
- 15 ja 17 B: 1. säk: *valveill* (ilman heittomerkkiä).
- 18 D: 3. säk: *voimastas'* (heittomerkin kera), kuitenkin 20:ssä tahdissa OT:n mukaisesti ilman heittomerkkiä *voimastas*.

Puhjetessa kukka puhtahin

Teksti: J.H.Erkko (1849-1906)

Lähteet

- OT J.H.Erkko: Runoelmia
(*Runoelmia / koelmoitnut / Erkko*)
Helsinki 1870

Kustantajaa ei mainita. Kyseessä voi olla omakustanne tai sitten kustantaja on Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, jonka kirjapainossa teos on painettu. Madetoja on käyttänyt laulutekstinä kokoelmassa julkaistun *Paimenelta* -runosikermän 14:ttä runoa.

- A Madetojan käsikirjoitus. Piano-osuus ja lauluääni erikseen kirjoitettuina. Sama lähde kuin *Suksimiesten laulun* (op. 20 b n:o 1) lähde A. Säilytyspaikka HYK/MT.

A on päälähde. Laulua ei ole aiemmin julkaistu.

Kriittiset kommentit

Teksti

Madetoja käyttänyt Erkon yksisäkeistöisen runon kokonaan, tekemättä siihen olennaisia muutoksia.

Tahti Lähde: huomautus

- 23 OT: *onpi* eikä *ompi*.

Talvilaulu

Teksti: Z.Topelius (1818-1898), suomennos Alpo Noponen 1917

Lähteet

- OT *Talvilaulu*, Alpo Noposen suomennos Z.Topeliuksen runosta *Vintervisa*. Julkaistu teoksessa:

Z.Topeliuksen runoja
Kokoelma suomennoksia
Porvoo 1898
Werner Söderström

Topeliuksen ruotsinkielinen alkuperäisruno *Vintervisa* julkaistu ensimmäisen kerran kokoelmassa:

Z.Topelius: Ljungblommor
Helsingfors 1845
Painopaikka: Waseniuska Tryckeriet

Vuoden 1845 laitoksessa julkaistu teksti ei ole kuitenkaan se, josta Alpo Noponen on käännöksensä tehnyt. Noponen on kääntänyt runon myöhemmän version, joka julkaistiin ensimmäisen kerran Ljungblommor-kokoelman uudistetussa laitoksessa:

Sång af Zach. Topelius I
Ljungblommor
Stockholm 1860
Albert Bonniers Förlag

- A Painettu laitos. Julkaistu teoksessa *Lasten Joulu / 1917 / 6. vuosikerta / Toimittanut / Elsa Hästesko / Kansanvalistusseuran Nuorisokirjoja 26 /*. Painopaikka: Örlund & Pettersson, Helsinki. Vain suomenkielinen teksti.

Madetojan käsikirjoitus laulusta on kadoksissa. A on päälähde.

Kriittiset huomautukset

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

- 10 Pfte/VK A: Neljäsosatauko puuttuu tahdin jälkipuoliskolta.

Teksti

Madetoja on käyttänyt runosuomennoksen neljästä säkeistöstä ensimmäisen ja viimeisen, tekemättä niihin olennaisia muutoksia.

Viisi lastenlaulua

1. Iltatähti (Niilo Mantere)
2. Koivikossani (Irene Mendelin)
3. Varpunen (Irene Mendelin)
4. Kun sataa (Irene Mendelin)
5. Enkelien joululaulu (L. Onerva)

[1931]

Lähteet

- OT**
1. Iltatähti
Niilo Mantere: Kevätuulahduksia
Helsinki 1891
Kustannusosakeyhtiö Otava
  2. Koivikossani, 3. Varpunen, 4. Kun sataa
Irene [Mendelin]: Koivikossa
Helsinki 1893
Kustannusosakeyhtiö Otava
Painopaikka: O.W.Backman'in kirjapaino,
Kuopio
  5. Enkelien joululaulu
L. Onerva: Helkkyvät hetket
Helsinki 1922
Kustannusosakeyhtiö Otava

- A** Leevi Madetoja - Martti Hela:
12 uutta lastenlaulua
Lisäys Halme - Paavolan Kansakoulun laulukirjaan
Porvoo 1932
Werner Söderström Osakeyhtiö

Tässä kokoelmassa on julkaistu pianosäestyksellisinä versioina Madetojan viisi lastenlaulua sekä joukko Martti Helan lastenlauluja.

- B** Paavo Halme - Väinö Paavola:
Kansakoulun laulukirja
Viides painos
Porvoo 1932
Werner Söderström Osakeyhtiö

Tässä kokoelmassa Madetojan viisi lastenlaulua (kuten muutkin laulukirjan laulut) on julkaistu yksinäisinä.

- C** Halme - Paavolan Kansakoulun laulukirjan säestykset
Porvoo - Helsinki 1933
Werner Söderström Osakeyhtiö

Pianosäestykselliset versiot.

- D** Olavi Pesonen:
Laulava kansa
Säestykset ja kuorosovitukset laulukirjaan
Helsinki 1944
Osakeyhtiö Valistus
Painopaikka: OY. Keskimaan Kirjapaino, Jyväskylä

Laulavassa kansassa julkaistuja Madetojan omia sekakuorosovituksia lauluista Varpunen ja Enkelien joululaulu sekä Olavi Pesosen sekakuorosovituksia lauluista Koivikossani ja Kun sataa on käytetty hyväksi laulutekstien kirjoitustavan ja eräiden nuottikuvan yksityiskohtien tarkistamisessa. Olavi Pesonen toteaa kirjansa esipuheessa, että Leevi Madetoja on suorittanut Pesosen sovitusyön tarkistuksen. Pesosen sovituksia voi siten pitää Madetojan auktorisoimina. On lisäksi painotettava, että näiden sovitusten pohjalta tehdyt pienet tarkistukset liittyvät pelkästään tekstin kirjoitusasuun ja nuottikuvaan, eivätkä mitenkään muuta tekstuuriin sointia.

Madetojan käsikirjoitukset viidestä lastenlaulusta ovat kadoksissa, eivätkä ne ilmeisesti ole säilyneet. **A** on lähde, koska on syytä olettaa Madetojan osallistuneen tavalla tai toisella kokoelman julkaisemiseen. **C**:ssä Madetojan lauluista julkaistut versiot ovat jokseenkin identtisiä **A**:n kanssa. **B**:n avulla on voitu ratkaista mm. eräitä nuottikuvaan liittyviä pieniä

ongelmia ja **D**:tä on käytetty myös joidenkin nuottikuvaan liittyvien ratkaisujen tukena sekä erityisesti laulutekstien kirjoitusasuun liittyvissä ratkaisuissa.

Kriittiset huomautukset

1. Iltatähti

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
1-2	Canto, (Pfte)	A ja C : Tempon esitysohje: <i>Tyneeesti, kansanlaulun sävyyn</i> B : <i>Tyynesti, kansanlaulun tapaan</i> . Kriittisessä editiossa noudatettu päälähteen ohjetta, mutta ensimmäisen sanan kirjoitusasu/kirjoitusvirhe korjattu B :n mukaiseksi, ts. nykyaikaiseen muotoonsa.
4	Canto	A ja C : Myös 3/4:n ja 4/4:n sävelet on sidottu toisiinsa kaarella. B : Ylimääräistä kaarta ei ole ja se on tarpeettomana jätetty pois myös kr. editiosta.
12	Canto	A ja C : Tahdin alkupuolella näyttäisi olevan ylimääräinen (tarpeeton) puolitauko. Kyseessä voi olla myös painolaatan virhe tms. B :ssä puolitaukoa/virhettä ei ole.

Teksti

Madetoja käyttänyt Mantereen runon kahdeksasta säkeistöstä ensimmäisen, kolmannen, neljännen ja viidennen. Alkutekstiin on tehty melko suuria muutoksia, eroavat kohdat on seuraavassa alleviivattu:

OT	Madetoja
Kas, kuin iltatähti tuolta katsoo Pohjan lasta, Niinkuin silmä Jumalan sulouden maailmasta!	Kas, kuin iltatähti tuolta katsoo Pohjan lasta, niinkuin silmä taivaan Isän kirkkauden maasta.
Kun ma katson tuikettansa, enpä tiedä miksi Tunteheni <u>vivahtuu</u> niin vienon suruisiksi.	Kun ma katson tuikettansa, enpä tiedä miksi tunteheni <u>kohta saa</u> niin vienon suruisiksi.
<u>Oiskohan siks kuin niin usein elon taivahalta</u> Toivon tähti sammupi, ja puhkee myrskyn valta?	<u>Oisko siksi, kun niin usein taivahalla elon</u> toivon tähti sammuvi, tuo tuntoon tuskan, pelon?
Vaiko oisi siksi kun <u>oon</u> hetken kukka täällä, Siksi kun <u>mä</u> heilun, kuni heinä myrskysäällä?	Vaiko <u>lienee siks</u> , kun <u>olen</u> hetken kukka täällä, siksi kun <u>mä</u> heilun kuni heinä myrskysäällä?

2. Koivikossani

Tahti	Instrumentti	Lähde: huomautus
7	Pfte/OK	A ja C : Pisteet puuttuvat tahdin alkupuoliskon neljäsosanuottien jäljestä.
8	Canto	A ja C : Piste puuttuu tahdin loppupuoliskon neljäsosanuottien jäljestä.

Teksti

Madetoja käyttänyt Irene Mendelinin runon kahdeksasta säkeistöstä kolme ensimmäistä ja viimeisen.

Tahti	Lähde: huomautus
-------	------------------

16 **OT, A, B** ja **C**: *ijäti*
D (ja kr. ed.): *iäti*

3. Varpunen

Teksti

Madetoja on käyttänyt Irene Mendelinin runon viidestä säkeistöstä kolme ensimmäistä ja kertaa kussakin säkeistössä ensimmäisen säeparin sekä kolmannen säkeen. Lisäksi säkeistöjen neljäs säe *Tuu, tuu!* kerrataan peräti kolmasti (4. säe siis esiintyy yhteensä neljä kertaa säkeistöä kohden). Isojen alkukirjainten ja välimerkkien käyttö poikkeaa **OT**:ssa, **A**:ssa ja **B**:ssä/**C**:ssä melkoisesti toisistaan ja on suorastaan sekavaa. Kriittisessä editiossa on noudatettu **D**:n johdonmukaista ja nykyaikaista mallia tässä suhteessa.

Tahti Lähde: huomautus

5 ja 7 **A ja C:** 3. säkeistössä: *on-pi*
OT, B, D (ja kr.ed.): *om-pi*

13 **OT ja B:** 2. säkeistössä: *nyt on*
A, C, D (ja kr.ed.): *on nyt*

4. Kun sataa

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

2 Pfte/OK **A ja C:** Kahdeksasosanuotit 2/4:lla varustettu väkäsillä eikä palkilla.

4 Pfte/OK **A ja C:** Ylä-äänien pisteellinen rytmi 1/4:lla merkitty väkäsillä eikä palkein.

Teksti

Madetoja käyttänyt Irene Mendelinin runon yhdeksästä säkeistöstä kaksi ensimmäistä ja viimeisen.

Tahti Lähde: huomautus

10 **A:** tavuviiva puuttuu *sul-lo-el-la* -sanan kahden viimeisen tavun välistä ensimmäisessä säkeistössä. Kolmannessa säkeistössä tavuviiva on paikallaan. **B:** tavuviiva puuttuu sekä ensimmäisestä että kolmannesta säkeistöistä.

5. Enkelien joululaulu

Tahti Instrumentti Lähde: huomautus

5 Canto **A ja C:** Tahdin ensimmäisellä neljäsosalla laulurytmi merkitty vain kahdeksasosina toisen ja kolmannen säkeistön mukaan eikä ensimmäisen säkeistön vaatimaa neljäsosarytmia ole merkitty. **D:** Vain neljäsosarytmi merkitty. **B:** Sekä kahdeksasosa- että neljäsosarytmi merkitty.

7 Canto **A ja C:** Kolmannen säkeistön tekstin edellyttämää kahden viimeisen kahdeksasosan sidontaa ei ole merkitty kaarella. **B:** Kolmannen säkeistön *löytää*-sanan ensimmäinen *löy*-tavu on neljäsosan mittainen ja sijoittuu 3/4:n kohdalle; sanan jälkimmäinen *tää*-tavu osuu 7/8:n ja *ken*-sana 8/8:n kohdalle. Tämä on ehkä lausunnallisesti onnistunein ratkaisu. Kuitenkin **D:**ssä, Madetojan omassa sekakuorosovituksessa *löytää*-sanan tavut ovat kahdeksasosan mittaisia osuen 5/8:lle ja 6/8:lle ja *ken*-sana neljäsosan mittainen osuen 4/4:lle; sanan kesto on ilmaistu kahdeksasosien välisellä kaarella. Tätä ratkaisua on käytetty myös kriittisessä editiossa.

9 ja 10 Canto **A ja C:** Kummassakaan tahdissa 3/8:n ja 4/8:n sitomista kolmannessa säkeistössä, jossa niille osuu vain yksi tavu, ei ole merkitty kaarella. **B ja D:** kaaret on merkitty.

Teksti

Madetoja käyttänyt L.Onervan alkuperäisen runon viidestä säkeistöistä ensimmäisen, toisen ja viidennen säkeistön. Säkeistöjen ensimmäisen ja viimeisen säkeen Madetoja kertaasi musiikillisista syistä. **OT:**n ensimmäinen säkeistö eroaa Madetojan käyttämästä tekstistä (**A, B, C ja D**) melkoisesti:

OT:

Ylistäkää Jumalaa, taivas ja maa!

Tänä yönä puhjennut on puhtauden lilja.
Tuskan öitä tuhansia taivahan vilja
kypsyä saa!

Madetojalla:

Ylistäkää Jumalaa, taivas ja maa!
Ylistäkää Jumalaa, taivas ja maa!
Hetki on läsnä, jolloin päivä yötä kiittää,
seimi halpa säteilee ja armahdukses riittää
aikojen taa, aikojen taa!

Suurten alkukirjainten ja välimerkkien käyttö eroaa lähteissä jonkin verran. Kriittisessä editiossa on noudatettu **D:**ssä julkaistun Madetojan laatiman sekakuoroverion eli myöhäisimmän säveltäjän tarkistaman lähteen merkintätapaa tässä suhteessa.

Tahti Lähde: huomautus

8 **A ja C:** *armahdukseks*

B: *armahdukseks'*

D (Madetojan myöhäisin versio laulusta): *armahdukseks*

